

Bilaga 1 till redovisning av uppdrag avseende examensmål och ämnesplaner för gymnasieskolan m.m. (U2009/2114/G, U2009/5688/G) samt tillägg till uppdraget (U2010/3157/G)

Innehåll

<i>Bilaga 1 till redovisning av uppdrag avseende examensmål och ämnesplaner för gymnasieskolan m.m. (U2009/2114/G, U2009/5688/G) samt tillägg till uppdraget (U2010/3157/G)</i>	<i>1</i>
<i>Innehåll</i>	<i>1</i>
<i>Bilaga 1: Ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena</i>	<i>2</i>
Ämnesplan för ämnet engelska	2
Kommentar till ämnesplanen för ämnet engelska	14
Ämnesplan för ämnet historia	19
Kommentar till ämnesplanen för ämnet historia	36
Ämnesplan för ämnet idrott och hälsa	41
Kommentar till ämnesplanen för ämnet idrott och hälsa.....	53
Övriga idrottsämnen.....	55
Ämnesplan för ämnet matematik	57
Kommentar till ämnesplanen för ämnet matematik	94
Ämnesplan för ämnet naturkunskap	100
Kommentar till ämnesplanen för ämnet naturkunskap.....	112
Ämnesplan för ämnet religionskunskap	115
Kommentar till ämnesplanen för ämnet religionskunskap	122
Ämnesplan för ämnet samhällskunskap	126
Kommentar till ämnesplanen för ämnet samhällskunskap	144
Ämnesplan för ämnet svenska	149
Kommentar till ämnesplanen för ämnet svenska	168
Ämnesplan för ämnet svenska som andraspråk	173
Kommentar till ämnesplanen för ämnet svenska som andraspråk	184

Bilaga 1: Ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena

Ämnesplan för ämnet engelska

Engelska

Det engelska språket omger oss i vardagen och används inom skilda områden som kultur, politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i ett globaliserat studie- och arbetsliv. Kunskaper i engelska kan dessutom ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar språk- och omvärldskunskaper så att de kan, vill och vågar använda engelska i olika situationer och för skilda syften. Eleverna ska ges möjlighet att, genom språkanvändning i funktionella och meningsfulla sammanhang, utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innefattar dels reception, som innebär att förstå talat språk och texter, dels produktion och interaktion, som innebär att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift samt att anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att utveckla språklig säkerhet i tal och skrift samt förmåga att uttrycka sig med variation och komplexitet. Dessutom ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmåga att använda olika strategier för att stödja kommunikationen och för att lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används. Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på språk och kultur samt ge dem möjlighet att utveckla flerspråkighet där kunskaper i olika språk samverkar och stödjer varandra. Undervisningen ska dessutom bidra till att eleverna utvecklar språklig medvetenhet och kunskaper om hur man lär sig språk i och utanför undervisningen.

Undervisningen ska i allt väsentligt bedrivas på engelska. I undervisningen ska eleverna få möta talad och skriven engelska av olika slag samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter och kunskaper. Eleverna ska ges möjlighet att interagera i tal och skrift samt producera talat språk och olika texter, på egen hand och tillsammans med andra, och med stöd av olika hjälpmedel och medier. Undervisningen ska dra nytta av omvärlden som en resurs för kontakter, information och lärande samt bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig innehåll från olika källor för information, kunskaper och upplevelser.

Undervisningen i ämnet engelska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förståelse av talad och skriven engelska samt förmåga att tolka innehållet.
- 2) Förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i tal och skrift.
- 3) Förmåga att använda språkliga strategier i olika sammanhang.
- 4) Förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och situationer.
- 5) Förmåga att diskutera och reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

Kurser i ämnet

- Engelska 5, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande.
- Engelska 6, 100 poäng, som bygger på kursen engelska 5.
- Engelska 7, 100 poäng, som bygger på kursen engelska 6.

Engelska 5

Kursen engelska 5 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden med anknytning till elevernas utbildning samt samhälls- och arbetsliv; aktuella områden; händelser och händelseförlopp; tankar, åsikter, idéer, erfarenheter och känslor; relationer och etiska frågor.
- Innehåll och form i olika typer av fiktion.
- Levnadsvillkor, attityder, värderingar och traditioner samt sociala, politiska och kulturella förhållanden i olika sammanhang och delar av världen där engelska används. Engelska språkets utbredning och ställning i världen.

Reception

- Talat språk, även med viss social och dialektal färgning, och texter som är instruerande, berättande, sammanfattande, förklarande, diskuterande, rapporterande och argumenterande, även via film och andra medier.
- Sammanhängande talat språk och samtal av olika slag, till exempel intervjuer.

- Skönlitteratur och annan fiktion.
- Sakprosa av olika slag och med olika syften, till exempel manualer, populärvetenskapliga texter och reportage.
- Strategier för att lyssna och läsa på olika sätt och med olika syften.
- Olika sätt att söka, välja och kritiskt granska texter och talat språk.
- Hur ord och fraser i muntliga och skriftliga framställningar skapar struktur och sammanhang genom att tydliggöra inledning, orsakssammanhang, tidsaspekt och slutsats.

Produktion och interaktion

- Muntlig och skriftlig produktion och interaktion av olika slag, även i mer formella sammanhang, där eleverna instruerar, berättar, sammanfattar, förklarar, kommenterar, värderar, motiverar sina åsikter, diskuterar och argumenterar.
- Strategier för att bidra till och aktivt medverka i diskussioner med anknytning till samhälls- och arbetslivet.
- Bearbetning av egna och andras muntliga och skriftliga framställningar för att variera, tydliggöra och precisera samt för att skapa struktur och anpassa till syftet och situationen. I detta ingår användning av ord och fraser som tydliggör orsakssammanhang och tidsaspekter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar tydliga detaljer** i talad engelska i varierande tempo och i tydligt formulerad skriven engelska, i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för, diskutera och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att tillgodogöra sig och kritiskt granska innehållet i talad och skriven engelska.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven **relativt** varierat, **relativt** tydligt och **relativt** sammanhängande. Eleven formulerar sig även med **visst** flyt och till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även mer formella, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt och med **visst** flyt samt med **viss** anpassning till syfte, mottagare

och situation. Dessutom väljer och använder eleven **i huvudsak** fungerande strategier som **i viss mån** löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **enkla** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar väsentliga detaljer** i talad engelska i varierande tempo och i tydligt formulerad skriven engelska, i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat** redogöra för, diskutera och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att tillgodogöra sig och kritiskt granska innehållet i talad och skriven engelska.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant **och effektivt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven **relativt** varierat, tydligt, sammanhängande och **relativt strukturerat**. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör **välgrundade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även mer formella, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt och med flyt samt med **viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **utförligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förstår **såväl helhet som detaljer** i talad engelska i varierande tempo och i tydligt formulerad skriven engelska, i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat och nyanserat** redogöra för, diskutera och kommentera inne-

håll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med säkerhet** strategier för att tillgodogöra sig och kritiskt granska innehållet i talad och skriven engelska.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant, **effektivt och kritiskt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, tydligt, sammanhängande **och strukturerat**. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör **välgrundade och nyanserade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även mer formella, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, **relativt ledigt** och med flyt samt med anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven **väl** fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen **och för den framåt på ett konstruktivt sätt**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade och nyanserade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Engelska 6

Kursen engelska 6 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Kommunikationens innehåll

- Konkreta och abstrakta ämnesområden med anknytning till elevernas utbildning samt samhälls- och arbetsliv; aktuella ämnesområden; tankar, åsikter, idéer, erfarenheter och känslor; etiska och existentiella frågor.
- Teman, motiv, form och innehåll i film och skönlitteratur; författarskap och litterära epoker.
- Levnadsvillkor, attityder, värderingar, traditioner, samhällsfrågor samt kulturella, historiska, politiska och sociala förhållanden i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

Reception

- Talat språk, även med social och dialektal färgning, och texter, även komplexa och formella, som är berättande, diskuterande,

argumenterande, rapporterande och redogörande, även via film och andra medier.

- Sammanhängande talat språk och samtal av olika slag, till exempel debatter, föredrag och intervjuer.
- Samtida och äldre skönlitteratur, dikter, dramatik och sånger.
- Sakprosa av olika slag och med olika syften, till exempel formella brev, populärvetenskapliga texter och recensioner.
- Strategier för källkritiskt förhållningssätt när man lyssnar till och läser framställningar från olika källor.
- Strategier för att söka relevant information i större textmängder eller längre sekvenser av talat språk och för att uppfatta perspektiv och underförstådd betydelse.
- Hur struktur och sammanhang byggs upp samt hur attityder, perspektiv och stilnivå kommer till uttryck i talat och skrivet språk i olika genrer.
- Hur språk, bilder och ljud används för att påverka till exempel i politiska tal och reklam.

Produktion och interaktion

- Muntlig och skriftlig produktion och interaktion i olika situationer och med olika syften, där eleverna argumenterar, rapporterar, ansöker, resonerar, sammanfattar, kommenterar, värderar och motiverar sina åsikter.
- Strategier för att bidra till och aktivt medverka i argumentation, debatter och diskussioner med anknytning till samhälls- och arbetslivet.
- Olika sätt att kommentera och föra anteckningar när man lyssnar till och läser framställningar från olika källor.
- Bearbetning av språk och struktur i egna och andras muntliga och skriftliga framställningar, även i formella sammanhang. Anpassning till genre, situation och syfte.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar tydliga detaljer** i talad engelska i relativt snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och i mer formella sammanhang. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att söka relevant information och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven **relativt** varierat, tydligt och **relativt** strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör **enkla** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt och med flyt samt med **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven **i huvudsak** fungerande strategier som **i viss mån** löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **enkla** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar väsentliga detaljer** i talad engelska i relativt snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och i mer formella sammanhang. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att söka relevant information och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant **och effektivt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör **välgrundade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, **relativt ledigt** och med flyt samt med anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **utförligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förstår **såväl helhet som detaljer** i talad engelska i snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och i mer formella sammanhang. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat och nyanserat** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med säkerhet** strategier för att söka relevant information och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant, **effektivt och kritiskt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, **nyanserat**, tydligt och strukturerat. Eleven formulerar sig även med flyt och anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör **välgrundade och nyanserade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, **ledigt** och med flyt samt med anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven **väl** fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen **och för den framåt på ett konstruktivt sätt**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade och nyanserade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Engelska 7

Kursen engelska 7 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Kommunikationens innehåll

- Teoretiska och komplexa ämnesområden, även av mer vetenskaplig karaktär, med anknytning till elevernas utbildning, valt

fördjupningsområde, samhällsfrågor och arbetsliv; tankar, åsikter, idéer, erfarenheter och känslor; kulturyttringar i samtiden och historien, till exempel litterära epoker.

- Samhällsfrågor, kulturella, historiska, politiska och sociala förhållanden samt etiska och existentiella frågor i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

Reception

- Talat språk, även med social och dialektal färgning, och texter, även komplexa och formella, som är berättande, diskuterande, argumenterande, rapporterande, redogörande och utredande, även via film och andra medier.
- Sammanhängande talat språk och samtal av olika slag, till exempel debatter, fördjupande reportage och föreläsningar.
- Samtida och äldre skönlitteratur och annan fiktion inom olika genrer, till exempel dramatik.
- Sakprosa av olika slag och med olika syften, till exempel avtalstexter, fördjupande artiklar och vetenskapliga texter.
- Strategier för att överblicka och strukturera information i större textmängder eller längre sekvenser av talat språk.
- Strategier för att dra slutsatser om talat språk och texter när det gäller attityder, perspektiv, syfte och värderingar samt för att uppfatta underförstådd betydelse.
- Hur muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer är uppbyggda. Hur stilistiska och retoriska grepp används för olika syften samt hur språk används som maktmedel.

Produktion och interaktion

- Muntlig och skriftlig produktion och interaktion i olika situationer och med olika syften, där eleverna argumenterar ur olika perspektiv, ansöker, resonerar, värderar, utreder, förhandlar och motiverar sina åsikter.
- Muntlig och skriftlig framställning inom valt fördjupningsområde.
- Strategier för användning av olika typer av källor, med källkritisk medvetenhet och vedertagna sätt att ange källor, inom valt fördjupningsområde och inom andra områden.
- Strategier för att medverka i, leda och dokumentera samtal och skriftlig kommunikation, till exempel i arbetsprocesser och förhandlingssituationer med anknytning till samhälls- och arbetslivet.
- Användning av grundläggande stilistiska och retoriska grepp.

- Bearbetning av språk och struktur i egna och andras framställningar, i formella och komplexa sammanhang, och för att skapa anpassning till genre, stilnivå och syfte.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar väsentliga detaljer**, samt **med viss säkerhet** även underförstådd betydelse, i talad engelska i relativt snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och av avancerad karaktär. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att söka relevant information, strukturera den och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, tydligt och **strukturerat**. Eleven formulerar sig även med flyt och **viss** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör välgrundade förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, **relativt** ledigt och med flyt samt med anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven i **huvudsak** fungerande strategier som i **viss mån** löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **enkla** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och uppfattar väsentliga detaljer**, samt **med viss säkerhet** även underförstådd betydelse, i talad engelska i relativt snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och av avancerad karaktär. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med viss säkerhet** strategier för att söka relevant information, strukturera den och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant **och effektivt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven varierat, **nyanserat**, tydligt och **strukturerat**. Eleven formulerar sig även med flyt och anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör välgrundade **och nyanserade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, ledigt och med flyt samt med anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **utförligt** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förstår **såväl helhet som detaljer**, samt även underförstådd betydelse, i talad engelska i snabbt tempo, och i skriven engelska, i olika genrer och av avancerad karaktär. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat och nyanserat** redogöra för, diskutera, kommentera och dra slutsatser om innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven väljer och använder **med säkerhet** strategier för att söka relevant information, strukturera den och värdera olika källors tillförlitlighet.

Eleven väljer texter och talat språk från olika medier och använder på ett relevant, **effektivt och kritiskt** sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer formulerar sig eleven **med god precision**, varierat, **nyanserat**, tydligt och **välstrukturerat**. Eleven formulerar sig även med flyt och **god** anpassning till syfte, mottagare och situation. Eleven bearbetar, och gör välgrundade **och nyanserade** förbättringar av, egna framställningar.

I muntlig och skriftlig interaktion i olika, även formella och komplexa, sammanhang uttrycker sig eleven tydligt, ledigt och med flyt samt **med flexibel och effektiv** anpassning till syfte, mottagare och situation. Dessutom väljer och använder eleven **väl** fungerande strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen **och för den framåt på ett konstruktivt sätt**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** några företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används, och gör då också **välutvecklade och nyanserade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet engelska*Utgångspunkter för en ny ämnesplan*

Utgångspunkten för den föreslagna ämnesplanen i engelska har varit, liksom för dagens kursplan, att ämnesplanen ska ingå i ett med grundskolan gemensamt system med generella, påbyggbara språknivåer, så kallade steg. Framtagandet av ämnesplanen har därför skett i nära samverkan med grundskolans kursplaneutveckling med syfte att formulera i stort identiska texter.

Utgångspunkten för den föreslagna ämnesplanen är Europarådets referensram, Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning, GERS. Den nya ämnesplanen har ytterligare harmoniserats gentemot den europeiska referensramen.

I GERS definieras sex generella nivåer för språkfärdighet: A1, A2, B1, B2, C1 och C2 vilka beskriver språkfärdigheter från nybörjarnivå till avancerad nivå. Varje färdighetsnivå beskrivs utförligt i GERS när det gäller såväl receptiva färdigheter (lyssna och läsa) som produktiva (tala och skriva) och interaktiva färdigheter (samtala och medverka i skriftväxling). GERS är ett vedertaget europeiskt system med generella språknivåer. Det går alltså att jämföra de steg som används i de svenska styrdokumenterna med detta gemensamma europeiska system (se tabell).

Tabell: Jämförelse mellan språknivåerna i GERS och i engelska och moderna språk i grundskola och gymnasieskola

GERS	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2 – C1
Steg nummer		1	2	3	4	5	6	7
Gymnasieskolan								
<i>Moderna språk</i>		1	2	3	4	5	6	7
<i>Engelska</i>						5	6	7
Grundskolan								
<i>Moderna språk</i>		Elevenval	Språkval					
<i>Engelska</i>	År 3		År 6		År 9			

Ett syfte med att anknyta språknivåerna i såväl grundskolan som gymnasieskolan till GERS är att eleven, om hon eller han vill studera vidare eller arbeta i ett annat europeiskt land, ska kunna använda sig av jämförelser som visar att ett svenskt kursbetyg i engelska motsvarar en viss nivå i GERS.

Tabellen beskriver också jämförelser mellan stegen i grundskolan och gymnasieskolan i engelska och moderna språk. I stegen görs jämförelsen med utgångspunkt från den nivå som anges i kunskapskraven för betyget E. (Ett undantag är dock grund-

skolans årskurs 3 i engelska. I denna årskurs anges centralt innehåll, men inte kunskapskrav.)

I jämförelsen används inte bara de grundnivåer som finns beskrivna i GERS (A1, A2, B1, B2 etc.) utan också ”mellannivåer”: A 1.1, A 1.2, A 2.1 etc. Dessa mellannivåer finns delvis beskrivna i GERS.

Elevernas beredskap i form av kommunikativa språkfärdigheter för det globala samhället har varit en utgångspunkt i arbetet. Dessutom har en utgångspunkt varit att språkets form och strukturelement ska skrivas fram utifrån en funktionell och kommunikativ språksyn, dvs. att lärandet ska ske i funktionella och meningsfulla sammanhang och att språk i undervisningen i första hand ska läras, inte som separata byggstenar, utan genom att eleverna uttrycker sig och strävar efter att förstå och kommunicera.

Likheter och skillnader i förhållande till dagens kursplan

Ämnesplaneförslaget ger inte uttryck för några förändringar av ämnets betydelse eller roll i undervisningen och inte heller i grundsynen på språkinläring. Förslaget behåller nuvarande steg och nivåer.

Jämfört med dagens kursplan har anknytningen till GERS stärkts på flera sätt i ämnesplanen:

- Jämförelser finns nu mellan språknivåerna, stegen i grundskolans kursplaner, ämnesplanens kurser och de generella nivåerna i GERS (se tabellen ovan).
- Synen på språkkunskaper, språkinläring, användningen av språket, flerspråkighet och kultur i ämnesplanen anknyter ännu tydligare till GERS.
- De uttryck som används är till stor del sådana som också återfinns som deskriptorer för att tydliggöra språkfärdighet i de sex nivåerna i GERS.
- I ämnesplanen beskrivs receptiva, produktiva och interaktiva muntliga och skriftliga språkfärdigheter, och dessa begrepp har använts även som rubriker i det centrala innehållet.

För att beskriva elevernas språkfärdighet genom samtliga sju steg och totalt 21 kunskapskrav används ett antal specifika progressionsbegrepp som inte är relevanta för andra gymnasiegemensamma ämnen.

Ämnesplanernas beskrivningar av språknivåer i centralt innehåll och kunskapskrav är noggrant avstämde i förhållande till nivåerna i GERS och till beskrivningen av stegen i dagens kursplan. Bland annat har ansvariga för de nationella proven i engelska och moderna språk inom Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet medverkat i denna kalibrering.

Beteckningar och innehållets fördelning mellan kurserna

I den föreslagna ämnesplanen har kurserna sifferbeteckningar, engelska 5, 6 och 7, i enlighet med det steg som kursen motsvarar. Kurserna har sinsemellan olika karaktär, och är präglade av ökade krav på språkanvändning och förståelse av genre, syf-

te och sociala och historiska sammanhang samt på elevens reflektion och diskussion kring livsvillkor, samhällsfrågor eller kulturella företeelser i områden där engelska används.

Kursen engelska 5 bygger på grundskolans engelska och fördjupar elevens förmåga att kommunicera på språket i olika situationer. I kursen betonas kommunikation om ämnesområden och i situationer med anknytning till elevernas utbildning. Här betonas även kopplingen till samhälls- och arbetsliv, och tanken är att kursen väl ska kunna dels svara upp mot sitt gymnasiegemensamma uppdrag, dels färgas in mot elevernas utbildning.

Kursen engelska 6 ger eleven en större säkerhet och bredd i sina språkkunskaper. Kursen har en mer analytisk inriktning och perspektiven vidgas ytterligare mot språkanvändning i varierande och komplexa situationer. Anknytningen till elevernas utbildning utvecklas, och får en något mer högskoleförberedande karaktär.

Kursen engelska 7 förbereder för att eleven ska kunna använda språket som arbetsredskap i varierande roller i Sverige eller utomlands i allt mera formella sammanhang i yrkesarbete eller fortsatta studier. Eleven utvecklar sin förmåga att använda språket i en fördjupningsuppgift.

Sammanfattning av remissynpunkter

Det generella systemet med steg som är påbyggbara och gemensamma för ämnena engelska och moderna språk har en bred förankring. Flera remissinstanser har uttryckt en oro över att eventuella skillnader mellan grundskolans kursplaner och gymnasieskolans ämnesplaner skulle kunna luckra upp stegsystemet. Skolverkets bedömning är att det till regeringen redovisade förslaget till kursplan i engelska för grundskolan (U2009/312/S) och gymnasieskolans föreslagna ämnesplan är så pass lika till sina formuleringar att de små skillnader som ändå finns är motiverade av de olika skolformernas särart. De kunskapskrav som Skolverket håller på att ta fram för grundskolan och de föreslagna kunskapskraven för gymnasieskolan är identiska med undantag för vilka verbformer som används.

Remissinstanserna pekar på att förslaget behållit den kommunikativa språksynen samt även knutits närmare den europeiska referensramen för språk i sina formuleringar. Samtidigt har önskemål framförts om hänvisningar till skalorna i GERS i ämnesplanen.

Synpunkter från vissa enskilda skolor, individer och organisationer, till exempel Lärarnas Riksförbund, framhåller att den föreslagna ämnesplanen är tydligare än i dag och ger förutsättningar för att utveckla undervisningen, men samtidigt efterfrågas fortbildning, stödmaterial, begreppsförklaringar och elevexempel för att stödja likvärdigheten.

Vissa remissinstanser, enskilda skolor och enskilda personer bedömer kunskapskraven som otydliga vad gäller progressionen. På samma sätt som ovan efterlyser man konkreta exempel för bedömning, liknande de som finns för de nationella proven i dag. I remisshandlingen har i möjligaste mån dessa synpunkter om otydigheter beaktats.

I möjligaste mån används alltså deskriptorer, termer och begrepp från GERS. De flesta av dessa termer förekommer också i dagens kursplan. Av synpunkterna framkommer att vissa begrepp upplevs som svåra eller otydliga. Det gäller både begrepp som förekommer i dag men som kan behöva förklaras och sådana som är "nya" och som har lyfts fram och diskuterats i olika remissvar. Vissa av dessa begrepp är ord som förekommer i vardagsspråket men som i ämnesplanerna har en mera avgränsad betydelse. Exempel på begrepp som används i ämnesplanernas centrala innehåll och kunskapskrav och som kan behöva förklaras och förtydligas är text, strategi och genre. De språkdidaktiska begrepp som behöver kommenteras eller förklaras kommer att tas upp både i samband med Skolverkets implementering av ämnesplanerna och i kommenterande material till ämnesplanen.

I vissa fall tycker man också att nivån har höjts, i andra att den sänkts. Skolverket har i vissa fall justerat nivåerna jämfört med i dag på grund av den tydliga kalibreringen mot GERS, men det innebär i praktiken smärre förändringar. Skolverket planerar också som nämnts tidigare att ge ut ett förklarande material till de begrepp som används.

Vissa synpunkter påpekar att det centrala innehållet inte tillräckligt tydligt definierar vad eleverna ska möta när det gäller till exempel grammatik och språklig struktur. Eleven eller grupper av elever har sinsemellan olika behov av arbete med språkets formelement bland annat beroende på elevens olika modersmål och olika sätt att tillägna sig språket. Dessutom är en utgångspunkt för ämnesplanen att språket ska läras som en helhet och inte i separata byggstenar, och därför uttrycker ämnesplanen att språkliga företeelser som till exempel grammatiska strukturer och ord- och begreppsanvändning ska tas upp utifrån vad som är relevant utifrån de specifika texter och det talade språk som eleven möter, till exempel i manualer eller i reportage som anknyter till elevens utbildning samt utifrån de språkliga problem eleven har när hon eller han talar, skriver eller interagerar.

Samtidigt har synpunkter inkommit om att innehållet inte får vara alltför specifikt och därmed riskera att bli insnävande, och att ett alltför detaljerat innehåll riskerar att bli för omfattande, något som i synnerhet lärare som undervisar på yrkesprogram starkt vänder sig emot. Utifrån detta har vissa innehållsliga punkter kortats ner, eller anges i exempelform för att indikera en nivå.

Ett antal remissynpunkter berör det faktum att man saknar mål och betygskriterier för elevens ansvar och reflektion kring sitt lärande och sin planering av lärandet. Denna typ av mål och krav på kvalitet i lärandet återfinns i Gy 2011, till skillnad från i dagens system, enbart på läroplansnivå. Däremot finns under rubriken Ämnets syfte en formulering som betonar att elevens medvetenhet om både språk och lärande ska stimuleras i undervisningen.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

LMS, föreningen för lärare i moderna språk

Lärarnas Riksförbund, forum för engelska och moderna språk

Blekinge tekniska högskola

Göteborgs Universitet

Mittuniversitetet

Stockholms Universitet

Södertörns högskola

Umeå Universitet

Uppsala Universitet

Växjö Universitet

Högskolan Borås

Högskolan Gotland

Linköpings Universitet

Lunds Universitet

Örebro Universitet

Norra Real, Stockholm

Kaplanskolan, Skellefteå

Växjö Katedralskola, Växjö

Ämnesplan för ämnet historia

Historia

Historia är ett både humanistiskt och samhällsvetenskapligt ämne som behandlar individens villkor och samhällets förändringar över tid. Människors möjligheter och val inför framtiden är beroende av såväl handlingar och händelser i det förflutna som nutida tolkningar av dessa.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar sitt historiemedvetande genom kunskaper om det förflutna, förmåga att använda historisk metod och förståelse av hur historia används. Eleverna ska därigenom ges möjlighet att utveckla sin förståelse av hur det förflutna präglar synen på nutiden och uppfattningen om framtiden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin historiska bildning och förmåga att använda historia som en referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att se historisk utveckling ur olika perspektiv. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla förståelse av olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i samhällsförändringar. Undervisningen ska bidra till insikt i att varje tids människor ska förstås utifrån sin tids villkor och värderingar. Eleverna ska också få utveckla förståelse av nutiden samt förmåga att orientera sig inför framtiden. Historia används för att både påverka samhällsförändringar och skapa identiteter. Undervisningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse av hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia.

I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att arbeta med historiska begrepp, frågeställningar, förklaringar och olika samband i tid och rum för att utveckla förståelse av historiska samhällsförändringar. Att arbeta med historisk metod ska ingå i undervisningen. Det innebär att eleverna ska ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor samt använda olika teorier som förklarar historiska förändringsprocesser. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att presentera resultatet av sitt arbete med hjälp av varierande uttrycksformer, såväl muntligt som skriftligt samt med hjälp av modern informationsteknik.

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- 2) Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- 3) Förmåga att använda olika historiska teorier och begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

- 4) Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.
- 5) Förmåga att undersöka, förklara och värdera olika former av historiebruk.

Kurser i ämnet

- Historia 1a1, 50 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen historia 1b.
- Historia 1a2, 50 poäng, som bygger på kursen historia 1a1. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen historia 1b.
- Historia 1b, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen historia 1a1 eller kursen historia 1a2.
- Historia 2a, 100 poäng, som bygger på kursen historia 1a2 eller kursen historia 1b. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen historia 2b – kultur.
- Historia 2b - kultur, 100 poäng, som bygger på kursen historia 1a2 eller kursen historia 1b. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen historia 2a.
- Historia 3, 100 poäng, som bygger på kursen historia 2a eller kursen historia 2b – kultur.

Historia 1a1

Kursen historia 1a1 omfattar punkterna 1–2 och 4–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa valda förändringsprocesser och fördjupningar. Historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden.
- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, internationellt samarbete, jämställdhet, arbete för hållbar utveckling men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande.

- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel klass, etnicitet, generation, genus och sexualitet. Tolkning och användning av olika slags källmaterial.
- Individens och grupperns historiebruk i samband med aktuella konflikter och samarbetssträvanden.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven söker och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källornas användbarhet och ger exempel på olika tolkningar av källmaterialet**.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slut-

satser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven söker och tolkar med viss säkerhet källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet och värderar dessa med enkla omdömen**.

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val**. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband**. Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven söker och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Historia 1a2

Kursen historia 1a2 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 3 och 4.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser i ett kronologiskt perspektiv som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på genus.
- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, internationellt samarbete, jämställdhet, arbete för hållbar utveckling men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel klass, etnicitet, generation, genus och sexualitet. Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska kriterier och metoder.
- Individens och gruppernas historiebruk i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet några** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **något källkritiskt kriterium om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen**.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar med viss säkerhet källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet.**

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och**

nyanserat deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband**. Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med säkerhet** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Historia 1b

Kursen historia 1b omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa fördjupningar. Historiska tidsindelningars beroende av kulturella och politiska förutsättningar utifrån valda områden.
- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, internationellt samarbete, jämställdhet, arbete för hållbar utveckling men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på genus.

- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel klass, etnicitet, generation, genus och sexualitet. Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska kriterier och metoder.
- Individens och grupperns historiebruk i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter och som medel för påverkan i aktuella konflikter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet några** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **något källkritiskt kriterium om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen**.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val**. Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och

händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar med viss säkerhet källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val**. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband**. Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med säkerhet** historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebrev och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Historia 2a

Kursen historia 2a omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkt 3. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Tematiska fördjupningar kring historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.
- Historiska begrepp och förklaringsmodeller, till exempel materialistiska, kulturanalytiska eller genusvetenskapliga, och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar.
- Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar.
- Historiebrev inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet några** historiska begrepp och **någon** teori för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska kriterier om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen**.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val**. Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband.** Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet.**

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Historia 2b – kultur

Kursen historia 2b – kultur omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkt 3. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Tematiska fördjupningar kring historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen ur ett kulturhistoriskt perspektiv, till exempel idéströmningar, mentaliteter och världsbilder, konstarnas utveckling samt de skiftande kulturella formerna för kommunikation genom tiderna.

- Olika konst- och kulturbegrepp i historiskt perspektiv. Möten mellan etablerad kultur och olika former av nya kulturella rörelser till och med 1900-talets populärkultur.
- Historiska begrepp och förklaringsmodeller, till exempel materialistiska, kulturanalytiska eller genusvetenskapliga och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar.
- Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar.
- Historiebruk inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet några** historiska begrepp och **någon** teori för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska kriterier om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen**.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** områden deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet.**

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband.** Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från **källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet**.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Historia 3

Kursen historia 3 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 3–5. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Någon global förändringsprocess under 1800- och 1900-talen. Dess konkreta förlopp samt konsekvenser för samhällen, grupper och individer på regional eller lokal nivå.
- Olika metoder för att söka, bearbeta och sammanställa historiskt källmaterial, till exempel genom arkiv, muntlig historia eller digitala media.
- Källkritiska och metodiska problem förknippade med behandlingen av olika typer av historiskt källmaterial inom till exempel politisk historia, socialhistoria eller miljöhistoria.
- Hur undersökningar baserade på primärkällor utifrån en formulerad historisk frågeställning genomförs samt hur resultatet kan sammanställas, presenteras och ventileras.
- Historiebruk inom kulturarvssektorn, till exempel arkiv, bibliotek och museer utifrån ett regionalt eller lokalt perspektiv.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom redogör eleven

översiktligt för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **översiktligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **översiktligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **enkla** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet några** historiska begrepp och **någon** teori för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **enkla** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från källkritiska metoder och av eleven påvisade tolkningsmöjligheter. Dessutom motiverar eleven **översiktligt** sitt val av såväl metoder som tolkningar.

Eleven redogör **översiktligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **översiktligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebbruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **enkla** exempel på, och förklarar **utförligt**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom drar eleven några **välgrundade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med viss säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med viss säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från källkritiska metoder och av eleven påvisade tolkningsmöjligheter. Dessutom motiverar eleven **utförligt** sitt val av såväl metoder som tolkningar.

Eleven redogör **utförligt** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **enkla** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. **Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val.** Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar **utförligt och nyanserat** deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger **komplexa** exempel på, och förklarar **utförligt och nyanserat**, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden **samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband.** Dessutom drar eleven några **välgrundade och nyanserade** slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.

Eleven använder **med säkerhet** historiska begrepp och **olika** teorier för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Eleven söker, granskar och tolkar **med säkerhet** källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från källkritiska metoder och av eleven påvisade tolkningsmöjligheter. Dessutom motiverar eleven **utförligt och nyanserat** sitt val av såväl metoder som tolkningar.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några historiska skeenden och händelser som har brukats på olika sätt samt förklarar **utförligt och nyanserat** varför de har brukats olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika historiebruk och värderar med **nyanserade** omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet historia

Utgångspunkter för en ny ämnesplan

En utgångspunkt för det nya förslaget till ämnesplan i historia har varit att skapa sammanhang och progression utifrån grundskolans nya kursplan. Som exempel kan nämnas att förmågan att använda historisk teori och metod lyfts fram i ämnesplanen i gymnasieskolan medan det i Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i historia för grundskolan (U2009/312/S) står att eleverna ska arbeta med källor och källanvändning. Ytterligare en utgångspunkt för arbetet har varit att ämnet och dess kurser ska vara ändamålsenligt på alla gymnasieprogram, utifrån programmets olika karaktär. I propositionen *Högre krav och kvalitet i gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199), nedan kallad gymnasiepropositionen, finns skrivningar om ämnet som har påverkat utformningen av den nya kursen historia 2b – kultur.

Likheter och skillnader i förhållande till dagens kursplan

Den föreslagna ämnesplanen har flera likheter, men också skillnader, jämfört med dagens kursplan. Förslaget till ämnesplan lyfter på samma sätt som nuvarande kursplan fram att undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar ett historie-medvetande samt en förståelse av samtiden och perspektiv på framtiden. Vidare liknar den föreslagna ämnesplanen och den nuvarande kursplanen varandra genom att de betonar att eleverna ska utveckla kunskaper om utvecklings- och förändringsprocesser samt att de ska kunna urskilja viktiga händelser och viktiga personer genom historien och granska, tolka och värdera källor. I både den nya ämnesplanen och i dagens kursplan uttrycks också vikten av att förstå att varje tids människor måste förstås utifrån sin samtids villkor och värderingar.

En skillnad mot dagens kursplan i historia är att mer normerande skrivningar, till exempel dagens strävansmål att eleverna på basis av det historiska arvet utvecklar en trygg och demokratisk identitet, tonas ned i enlighet med direktiven att undvika dubbelreglering gentemot läroplanen.

I den nya ämnesplanen anges hur historieämnet på ett ämnesspecifikt sätt kan bidra till att uppfylla gymnasieskolans tredelade uppdrag. Ett centralt bidrag till det är att lyfta fram att elevernas historie-medvetande ska utvecklas. Moment som systematiskt arbete med källor, historisk teori och metod samt historiebruk är till stor del nytt innehåll jämfört med i dag. Historiebruk betonar kopplingen mellan historia och samtid genom att eleverna utvecklar förmågan att reflektera över hur historia används och har använts i samhälle och i vardagsliv. Motivet för att föra in detta nya innehåll är att öka elevernas nutidsförståelse samt att ge dem en beredskap inför framtiden och öka deras medvetenhet om hur historia används för olika syften. Att betona arbete med källor, historisk teori och metod bidrar också till högskoleförberedelse.

Historia införs som ett gymnasiegemensamt ämne. Den inledande kursen om 50 poäng för yrkesprogrammen och för teknikprogrammet har karaktären av översiktlig kronologisk kurs med fördjupningar kring senare århundraden. Den bygger på och knyter an till de kunskaper om skilda tidsperioder och utvecklingslinjer som eleverna har tillägnat sig i grundskolan. Betoningen i kursen ligger på medborgar-

kunskap och främjande av personlig utveckling och i mindre utsträckning på högskoleförberedelse. På högskoleförberedande program, förutom teknikprogrammet, har den inledande kursen om 100 poäng samma karaktär av översiktlig kronologisk kurs med fördjupningar kring senare århundraden. Den kursen innehåller dessutom uttalade teoretiska moment kring historiska förklaringar och metoder i arbetet med källor. Dessa moment utgör första steget i en ämnesprogression mot högskoleförberedelse.

Av gymnasiepropositionen framgår att det ska finnas en särskild fördjupningskurs för estetiska programmet och humanistiska programmet. Den andra kursen i historia som erbjuds på högskoleförberedande program har en annan karaktär på de två nämnda programmen. På övriga högskoleförberedande program har den, under beteckningen historia 2a, karaktär av tematisk fördjupningskurs med samhällsvetenskaplig inriktning. De teoretiska och metodiska momenten är mer uttalade och precisa i förhållande till de inledande kurserna eftersom det poängteras att fördjupningsarbetet bland annat ska utgå från historiska frågeställningar och innehålla historiska begrepp och förklaringsmodeller. På estetiska programmet och humanistiska programmet har kursen, som betecknas historia 2b – kultur, samma karaktär av tematisk fördjupningskurs och samma progression av teoretiska och metodiska moment. Den kursen har däremot en tydlig kulturhistorisk inriktning och fördjupningarna ska ha ett kulturhistoriskt perspektiv. Dessutom ingår ett innehåll kring olika konst- och kulturbegrepp i ett historiskt perspektiv. Båda kurserna lägger samma grund för att läsa kursen historia 3.

Sammanfattning av remissynpunkter och överväganden

Remissvar har inkommit från många skolor, lärare och organisationer, från ett antal universitet och högskolor samt från privatpersoner. I flertalet av remissvaren är man positiv till förslagen som helhet, till exempel är Historielärarnas Förening och Historiska institutionen vid Uppsala Universitet det.

De kritiska synpunkter som har framförts i olika remissvar har till stor del handlat om vissa begrepp och exempel samt att vissa perspektiv (till exempel det globala) och kunskapsområden (till exempel kulturarv, genus och Norden) borde synliggöras mer i ämnesplanen. Från en del skolor och lärare framfördes i början av arbetet oro om stofffrängsel, särskilt gällande den inledande 50-poängskursen. Under remissarbetet har dock omfattningen och detaljeringsgraden i det centrala innehållet i ämnesplanen bearbetats, särskilt i 50-poängskursen, och som helhet har det slutliga förslaget mestadels mötts av positiva reaktioner. Vissa begrepp och exempel ifrågasätts dock fortfarande av en del lärare, till exempel historiebruk. En del lärare ifrågasätter också fortfarande detaljeringsgraden i det centrala innehållet. Skolverket menar att det inte går att läsa in en stofffrängsel enbart utifrån antalet punkter under det centrala innehållet. Punkterna har olika karaktär och möjliggör en integrerad undervisning där det grundläggande stoffet (till exempel epokerna) utgör kärnan och arbete med källor och historiebruk är avsedda att komplettera detta.

Skolverket har beaktat flertalet av remissynpunkterna genom att till exempel tydliggöra skrivningarna om historiemedvetande, tydligare skriva fram ett globalt perspektiv samt tydliggöra fler perspektiv än genus (etnicitet, generation, klass och sexualitet) i det centrala innehållet. En starkare betoning av genus och jämställdhet samt vissa fasta teman såsom kolonialism, demokratisering och industrialisering har också skrivits fram i de inledande kurserna efter remissynpunkterna. Omformuleringar och tillägg har gjorts under noggrant beaktande av risken för stoffträngsel. En breddning från ”populärkultur” till ”kultur” som område för historiebruk i kurs 2a och 2b – kultur har även skrivits fram.

Skolverket har inte beaktat vissa synpunkter, till exempel införande av den geografiska beteckningen Norden i samtliga kurser. De geografiska preciseringar som görs är ”Sverige och globalt” vilket även täcker in Norden samt ger utrymme för andra geografiska områdens historia. Historielärarnas Förening föreslog att ytterligare en målpunkt om kulturarvets betydelse skulle införas i historieämnet. Skolverket har inte beaktat denna synpunkt eftersom kulturarvets betydelse redan kan ingå inom ramen för ämnet.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Avnämare:

Högskolan Gävle institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Högskolan i Jönköping – Högskolan för lärande och kommunikation

Karlstad universitet – Fakulteten för ekonomi, kommunikation och IT samt Lärarutbildningen

Mittuniversitetet – MKV i Sundsvall

Södertörns högskola – Institutionen för kultur och kommunikation

Växjö universitet – Institutionen för samhällsvetenskap

Luleå Tekniska universitet – Institutionen för industriell ekonomi och samhällsvetenskap

Mälardalens högskola

Stockholms universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten

Umeå universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten

Södertörns högskola

Linköpings universitet

Göteborgs universitet – JMG

Göteborgs universitet – Institutionen för globala studier

Högskolan Dalarna – Akademin för humaniora och medier

Högskolan i Halmstad – sektionen för hälsa och samhälle

Högskolan i Skövde – Institutionen för kommunikation och information

Uppsala universitet, Kulturgeografiska institutionen

Konstfack – BI (lärarutbildning)

Lunds universitet – Historiska institutionen

Högskolan Kristianstad - Lärarutbildning

Programreferensskolor:

Borgarskolan i Gävle (kommunal)

Sundsvalls gymnasium i Sundsvall (kommunal)

Fässbergsgymnasiet i Mölndal (kommunal)

Kärrtorps gymnasium i Stockholm (kommunal)

Klara Nya Gymnasium i Malmö (InfoKomp) (fristående)

Folkungaskolan i Linköping (kommunal)

Andra referensgrupper:

Medienätverken Nord, Syd och Väst

Företrädare för 12 medieutbildningar på gymnasienivå i Stockholmsområdet

Sveriges Elevråds Centralorganisation

Projektet Vatten och Samhälle (Sex västsvenska kommuner: Lidköping, Lysekil, Karlstad, Mariestad, Vänersborg och Åmål. Företrädare från gymnasieskolor och näringsliv. Högskolan Väst och Göteborgs universitet.)

Remissvar i samband med slutremissen gällande ämnesplanen för historia har dessutom inkommit från följande lärosäten, organisationer och skolor:

Uppsala Universitet – Historiska institutionen

Malmö högskola

Föreningen Norden

Historielärarnas Förening

Världsnaturfonden (WWF)

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)

Barnombudsmannen (BO)

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Kungsgårdsgymnasiet i Norrköping

De Geergymnasiet i Norrköping

MediaGymnasiet i Nacka Strand

Fyrisskolan i Uppsala

Sigrid Rudbecks gymnasium i Göteborg

Burgårdens UC i Göteborg

Södra Latins gymnasium i Stockholm

Norra Latins gymnasium i Stockholm

Agnebergsgymnasiet i Uddevalla

Midgårdsgymnasiet i Umeå

Wendela Hebbegymnasiet i Södertälje

Studium i Göteborg

Ämnesplan för ämnet idrott och hälsa

Idrott och hälsa

Idrott, friluftsliv och olika former av motion och rekreation har stor betydelse såväl för enskilda människors hälsa som för folkhälsan. Ämnet idrott och hälsa förvaltar ett kulturellt arv av fysiska aktiviteter och naturupplevelser. Det ger tillfälle att uppleva och förstå betydelsen av rörelseaktiviteter och deras samband med välbefinnande och hälsa. Färdigheter i och kunskaper om rörelseaktiviteter och hur olika livsstilsfaktorer påverkar människors hälsa är grundläggande för att människor ska kunna ta ansvar för sin hälsa.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar sin kroppsliga förmåga samt förmåga att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter som allsidigt främjar den kroppsliga förmågan. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar intresse för och förmåga att använda olika rörelseaktiviteter, utemiljöer och naturen som en källa till välbefinnande.

Undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar kunskaper om hur den egna kroppen fungerar i arbete, om livsstilens betydelse och om konsekvenserna av fysisk aktivitet och inaktivitet. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper i att hantera säkerhet och nödsituationer vid fysiska aktiviteter. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar hälso- och miljömedvetenhet samt intresse för att delta i arbetet med hälsofrågor i arbetsliv och samhälle.

Undervisningen ska utgöras av fysiska aktiviteter utformade så att alla kan delta och utvecklas utifrån egna förutsättningar. Den ska bidra till att eleverna utvecklar förmåga att anpassa fysiska aktiviteter utifrån sina behov, syften och mål. I undervisningen ska erfarenheterna av fysiska aktiviteter relateras till fakta och teorier.

Undervisningen ska medvetandegöra och motverka stereotypa föreställningar om vad som anses vara manligt och kvinnligt samt belysa konsekvenserna av olika kroppsideal. Den ska också behandla andra frågor om etik och moral i relation till idrottsutövande.

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förmåga att planera och genomföra fysiska aktiviteter som befäster och vidareutvecklar kroppslig förmåga och hälsa.
- 2) Förmåga att genomföra och anpassa utevistelser utifrån olika förhållanden och miljöer.
- 3) Kunskaper om betydelsen av fysiska aktiviteter och naturupplevelser för kroppslig förmåga och hälsa.

- 4) Förmåga att hantera säkerhet och nödsituationer i samband med fysiska aktiviteter.
- 5) Kunskaper om kulturella och sociala aspekter på fysiska aktiviteter och naturupplevelser.
- 6) Förmåga att etiskt ta ställning i frågor om genus, jämställdhet och identitet i relation till idrotts- och motionsutövande.
- 7) Kunskaper om de krav som olika situationer ställer på ergonomisk anpassning av rörelser. Förmåga att ergonomiskt anpassa sina rörelser till olika situationer och att bedöma hur miljöer ergonomiskt kan anpassas till människan.

Kurser i ämnet

- Idrott och hälsa 1, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande.
- Idrott och hälsa 2, 100 poäng, som bygger på kursen idrott och hälsa 1.
- Idrott och hälsa 1 – specialisering, 100 poäng.
- Idrott och hälsa 2 – specialisering, 100 poäng, som bygger på kursen idrott och hälsa 1 – specialisering.

Idrott och hälsa 1

Kursen idrott och hälsa 1 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Den fysiska aktivitetens och livsstilens betydelse för kroppslig förmåga och hälsa.
- Motions-, idrotts- och friluftaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga.
- Träningsmetoder och deras effekter, till exempel konditions- och koordinationsträning.
- Rörelse till musik samt dans.
- Utemiljöer och naturen som arena för rörelseaktiviteter och rekreation.
- Metoder och redskap för friluftsliv.
- Säkerhet i samband med fysiska aktiviteter och friluftsliv.
- Åtgärder vid skador och nödsituationer, till exempel livräddande aktiviteter vid blödning och drunkningstillbud.

- Kosthållning, droger och dopningspreparats betydelse för hälsa och prestation.
- Spänningsreglering och mental träning.
- Arbets- och studiemiljöer: samspel mellan situationens krav och människan utifrån ergonomiska aspekter, till exempel kroppslig balans och lyftteknik.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven genomför med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **översiktligt** aktiviteternas och livsstilens betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan.

Eleven bedömer sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga och väljer **med viss säkerhet** områden och metoder för träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **enkla** omdömen resultatet. Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet och kan **i samråd** med handledare vidta åtgärder vid skada eller nödsituation.

Eleven genomför med goda rörelsekvaliteter aktiviteter i naturmiljöer. Dessutom diskuterar eleven **översiktligt** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **översiktligt** hur olika livsstilar och kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt.

Eleven redogör **översiktligt** för de krav som olika situationer ställer på ergonomisk anpassning av rörelser. Eleven anpassar **med viss säkerhet** sina rörelser ergonomiskt till olika situationer och diskuterar **översiktligt** hur arbets- och studiemiljöer kan anpassas till människan.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **utförligt** aktiviteternas och livsstilens betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan. **Beskrivningen innehåller förklaringar med koppling till relevanta teorier.**

Eleven bedömer sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga och väljer **med viss säkerhet** områden och metoder för **regelbunden** träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **nyanserade** omdömen resultatet. Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet och kan **efter samråd** med handledare vidta åtgärder vid skada eller nödsituation.

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter aktiviteter i naturmiljöer. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **utförligt** hur olika livsstilar och kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt.

Eleven redogör **utförligt** för de krav som olika situationer ställer på ergonomisk anpassning av rörelser. Eleven anpassar **med viss säkerhet** sina rörelser ergonomiskt till olika situationer och diskuterar **utförligt** hur arbets- och studiemiljöer kan anpassas till människan.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter, **även av komplex karaktär**, som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **utförligt och nyanserat** aktiviteternas och livsstilens betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan. **Beskrivningen innehåller förklaringar med koppling till relevanta teorier.**

Eleven bedömer sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga och väljer **med säkerhet** områden och metoder för **regelbunden** träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **nyanserade** omdömen resultatet **i relation till träningsmetodernas teorier. Dessutom anpassar eleven sin träning till variationer i förutsättningarna.** Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet och kan **efter samråd** med handledare vidta åtgärder vid skada eller nödsituation.

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter aktiviteter i naturmiljöer. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **utförligt och nyanserat** hur olika livsstilar och kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för de krav som olika situationer ställer på ergonomisk anpassning av rörelser. Eleven anpassar **med säkerhet** sina rörelser

ergonomiskt till olika situationer och diskuterar **utförligt och nyanserat** hur arbets- och studiemiljöer kan anpassas till människan.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Idrott och hälsa 2

Kursen idrott och hälsa 2 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande innehåll:

- Aktiviteter som är betydelsefulla för kulturarvet, till exempel orientering, utevistelse, friluftsliv samt geografiskt betingade aktiviteter som skidåkning.
- Upplevelsebaserade rörelseaktiviteter, till exempel paddling, klättring och ridning.
- Fysiologiska och psykologiska effekter av träning och fysisk aktivitet.
- Musik, rytm och dans som inspiration för att utveckla kroppslig förmåga.
- Hälsobegreppets grunder. Hälsofrämjande arbetssätt samt hur arbetssätten kan dokumenteras.
- Riskfaktorer i samband med fysiska aktiviteter, till exempel överträning och skador i samband med idrott och motionsaktiviteter.
- Idrott, dans och motionsaktiviteter som samhällsfenomen och som sociala och kulturella verktyg.
- Olika kroppsideals påverkan på människor, till exempel ätstörningar och dopning.
- Miljöer: samspel mellan situationens krav och människan utifrån ergonomiska aspekter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven genomför med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **översiktligt** aktiviteternas fysiologiska och psykologiska betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan.

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av ett hälsofrämjande arbetssätt. På denna grund bedömer eleven sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga, väljer och planerar **med viss säkerhet** områden och metoder för regelbunden träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **enkla** omdömen resultatet i relation till träningsmetodernas teori. Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet samt beskriver **översiktligt** riskfaktorer i samband med fysiska aktiviteter.

Eleven genomför med goda rörelsekvaliteter friluftsliv, motion och idrott. Dessutom diskuterar eleven **översiktligt** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **översiktligt** sociala faktorerers betydelse för fysiska aktiviteter, livsstil och hälsa.

Eleven beskriver **översiktligt** kroppsideals påverkan på människors hälsa. Dessutom beskriver eleven **översiktligt** hur miljöer kan anpassas till människors förutsättningar.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **utförligt** aktiviteternas fysiologiska och psykologiska betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan.

Eleven redogör för **hälsobegreppets grunder** samt beskriver **utförligt** innebörden av ett hälsofrämjande arbetssätt. På denna grund bedömer eleven sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga, väljer och planerar **med viss säkerhet** områden och metoder för regelbunden träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **enkla** omdömen resultatet i relation till träningsmetodernas teori. **Vid behov anpassar eleven sin träning till variationer i förutsättningarna.** Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet samt beskriver **utförligt** riskfaktorer i samband med fysiska aktiviteter.

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter friluftsliv, motion och idrott. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **utförligt** sociala faktorerers betydelse för fysiska aktiviteter, livsstil och hälsa.

Eleven beskriver **utförligt** kroppsideals påverkan på människors hälsa. Dessutom beskriver eleven **utförligt** hur miljöer kan anpassas till människors förutsättningar.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter en bredd av aktiviteter, **även av komplex karaktär**, som utvecklar den kroppsliga förmågan. I samband med det beskriver eleven **utförligt och nyanserat** aktiviteternas fysiologiska och psykologiska betydelse för den kroppsliga förmågan och hälsan

Eleven redogör för **hälsobegreppets grunder** samt beskriver **utförligt och nyanserat** innebörden av ett hälsofrämjande arbetssätt. På denna grund bedömer eleven sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig förmåga, väljer och planerar **med säkerhet** områden och metoder för regelbunden träning, tar ett aktivt ansvar för att genomföra dessa samt värderar med **nyanserade** omdömen resultatet i relation till träningsmetodernas teori. **Vid behov anpassar eleven sin träning till variationer i förutsättningarna.** Eleven visar i utövandet av idrott, motion och friluftsliv hänsyn till sin egen och andras säkerhet samt beskriver **utförligt och nyanserat** riskfaktorer i samband med fysiska aktiviteter.

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter friluftsliv, motion och idrott. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och beskriver **utförligt och nyanserat** sociala faktorerens betydelse för fysiska aktiviteter, livsstil och hälsa.

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** kroppsideals påverkan på människors hälsa. Dessutom beskriver eleven **utförligt och nyanserat** hur miljöer kan anpassas till människors förutsättningar.

Idrott och hälsa 1 – specialisering

Kursen idrott och hälsa 1 – specialisering 1 omfattar punkterna 1 och 3–6 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 1 och 5–6. I kursen behandlas specialisering inom vald idrott.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Regler, tekniker och taktik inom vald idrott.
- Planering, genomförande och analys av träningsprogram för vald idrott.
- Hur vald idrott utvecklar den kroppsliga förmågan.
- Vald idrott ur ett hälsoperspektiv.
- Vald idrotts organisation och historia.

- Organisation av barnverksamhet inom vald idrott.
- Kulturella och sociala aspekter på vald idrott.
- Etik, moral och genus i förhållande till vald idrott.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven genomför med goda rörelsekvaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **översiktligt** idrottens uppbyggnad och karaktär samt vilka krav utövandet av idrotten ställer på den kroppsliga förmågan. På denna grund bedömer eleven **med viss säkerhet** sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga och planerar **i samråd** med handledare program för regelbunden träning samt tar aktivt ansvar för att genomföra dessa. Dessutom värderar eleven med **enkla** omdömen resultatet av sin träning.

Eleven diskuterar **översiktligt** vald idrotts betydelse för utveckling av kroppslig förmåga, hälsa och välbefinnande.

Eleven beskriver **översiktligt** riskfaktorer i samband med träningen och idrottsutövningen. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven planerar, organiserar och utvärderar **i samråd** med handledare **enkla** verksamheter för barn och ungdomar inom vald idrott.

Eleven diskuterar **översiktligt** sociala och kulturella aspekter på vald idrott samt frågor om genus, kroppsideal och etik som är relevanta för den valda idrotten.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **utförligt** idrottens uppbyggnad och karaktär samt vilka krav utövandet av idrotten ställer på den kroppsliga förmågan. På denna grund bedömer eleven **med viss säkerhet** sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga och planerar **efter samråd** med handledare program för regelbunden träning samt tar aktivt ansvar för att genomföra dessa. Dessutom värderar eleven med **nyanserade** omdömen resultatet av sin träning.

Eleven diskuterar **utförligt** vald idrotts betydelse för utveckling av kroppslig förmåga, hälsa och välbefinnande.

Eleven beskriver **utförligt** riskfaktorer i samband med träningen och idrottsutövningen **samt anpassar träning och idrottsutövande för att minimera dem**. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven planerar, organiserar och utvärderar **efter samråd** med handledare **anpassade** verksamheter för barn och ungdomar inom vald idrott.

Eleven diskuterar **utförligt** sociala och kulturella aspekter på vald idrott samt frågor om genus, kroppsideal och etik som är relevanta för den valda idrotten.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **utförligt och nyanserat** idrottens uppbyggnad och karaktär samt vilka krav utövandet av idrotten ställer på den kroppsliga förmågan. På denna grund bedömer eleven **med säkerhet** sina egna utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga och planerar **efter samråd** med handledare program för regelbunden träning samt tar aktivt ansvar för att genomföra dessa. Dessutom värderar eleven med **nyanserade** omdömen resultatet av sin träning **i relation till träningsmetodernas teori**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** vald idrotts betydelse för utveckling av kroppslig förmåga, hälsa och välbefinnande.

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** riskfaktorer i samband med träningen och idrottsutövningen **samt anpassar träning och idrottsutövande för att minimera dem**. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven planerar, organiserar och utvärderar **efter samråd** med handledare **anpassade** verksamheter för barn och ungdomar inom vald idrott.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** sociala och kulturella aspekter på vald idrott samt **utförligt och nyanserat** frågor om genus, kroppsideal och etik som är relevanta för den valda idrotten.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Idrott och hälsa 2 – specialisering

Kursen idrott och hälsa 2 – specialisering omfattar punkterna 1 och 3–6 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 1 och 5–6. I kursen behandlas specialisering inom vald idrott.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Fördjupning av tekniker, taktik och mättekniker inom vald idrott.
- Faktorer som påverkar tävlingsverksamhet.
- Värdering, anpassning och genomförande av träningsprogram för vald idrott.
- Olika perspektiv på utövandet av vald idrott utifrån hur kroppslig förmåga kan utvecklas i nutid och framtid.
- Vald idrott ur ett samhällsperspektiv.
- Vald idrott ur ett internationaliserings- och mångfaldsperspektiv.
- Olika perspektiv på vald idrotts möjligheter att attrahera nya utövare.
- Fördjupat perspektiv på något av områdena etik, moral och genus i förhållande till vald idrott.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven genomför med goda rörelsequaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **översiktligt** hur tekniker och fysiska prestationer kan mätas och dokumenteras. På denna grund redogör eleven **översiktligt** för egna och andras utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga inom vald idrott i nutid och framtid.

Eleven planerar **i samråd** med handledare träningsprogram och tävlingsförberedelser inom vald idrott utifrån individens skilda förutsättningar. Dessutom tar eleven aktivt ansvar för att genomföra dessa och värderar med **enkla** omdömen resultatet av sin träning och sina tävlingsförberedelser.

Eleven beskriver **översiktligt** riskfaktorer i samband med träning och tävling. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven diskuterar **översiktligt** vald idrotts betydelse för mångfald samt beskriver **översiktligt** hur nya grupper kan nås. Eleven diskuterar **översiktligt** fördjupade frågeställningar inom något av områdena genus, etik och moral i relation till vald idrott.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **utförligt** hur tekniker och fysiska prestationer kan mätas och dokumenteras. På denna grund redogör eleven **utförligt** för egna och andras utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga inom vald idrott i nutid och framtid.

Eleven planerar **efter samråd** med handledare **anpassade** träningsprogram och tävlingsförberedelser inom vald idrott utifrån individens skilda förutsättningar. Dessutom tar eleven aktivt ansvar för att genomföra dessa och värderar med **nyanserade** omdömen resultatet av sin träning och sina tävlingsförberedelser.

Eleven beskriver **utförligt** riskfaktorer i samband med träning och tävling. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven diskuterar **utförligt** vald idrotts betydelse för mångfald samt beskriver **utförligt** hur nya grupper kan nås. Eleven diskuterar **utförligt** fördjupade frågeställningar inom något av områdena genus, etik och moral i relation till vald idrott.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med viss säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet och** med goda rörelsekvaliteter vald idrott i enlighet med dess regler, teknik och taktik. I samband med detta beskriver eleven **utförligt och nyanserat** hur tekniker och fysiska prestationer kan mätas och dokumenteras. På denna grund redogör eleven **utförligt och nyanserat** för egna och andras utvecklingsbehov i fråga om kroppslig, teknisk och taktisk förmåga inom vald idrott i nutid och framtid.

Eleven planerar **efter samråd** med handledare **anpassade** träningsprogram och tävlingsförberedelser inom vald idrott utifrån individens skilda förutsättningar. Dessutom tar eleven aktivt ansvar för att genomföra dessa och värderar med **nyanserade** omdömen resultatet av sin träning och sina tävlingsförberedelser **i relation till träningsmetodernas teori.**

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** riskfaktorer i samband med träning och tävling. I utövandet av sin idrott visar eleven hänsyn till sin egen och andras säkerhet.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** vald idrotts betydelse för mångfald samt beskriver **utförligt och nyanserat** hur nya grupper kan nås. Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** fördjupade frågeställningar inom något av områdena genus, etik och moral i relation till vald idrott.

När eleven samråder med handledare bedömer hon eller han **med säkerhet** den egna förmågan och situationens krav.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet idrott och hälsa

Förändringar i den nya ämnesplanen i förhållande till dagens kursplan samt kopplingar till grundskolans nya kursplan

Den föreslagna ämnesplanen i idrott och hälsa överensstämmer i stort med dagens kursplan. De ämnesspecifika kunskapsområden som skrivs fram är att eleverna utvecklar sin kroppsliga förmåga, förmågan att planera, genomföra och värdera rörelseaktiviteter samt förmågan att använda utemiljöer och naturen för rörelseaktiviteter och som en källa för psykiskt och socialt välbefinnande. Motsvarande innehåll finns i dagens kursplan, men blir genom det centrala innehållet tydligare i den nya ämnesplanen.

Begreppen idrott och hälsa i ämnets namn har ofta i praktiken inneburit att undervisningen tudelats, en del idrott och en del hälsa. Genom att i ämnesplanen inte använda dessa begrepp tydliggörs ämnets kärna, som är rörelseaktiviteter som utvecklar elevens kroppsliga förmåga.

Dagens kursplan för ämnet idrott och hälsa har tydligt fokus på hälsa där hälsobegreppet upplevs som ett väldigt brett kunskapsområde och som därför har tolkats olika från skola till skola. Perspektivet hälsa finns fortfarande kvar i den nya ämnesplanen, men områdena rörelseaktiviteter, kroppslig förmåga, naturen och utemiljöer är tydligare framskrivna. Den del som finns kvar om hälsa samlas i den nya ämnesplanen inom området livsstil och kroppens funktion. Där anges en ökad betoning på elevernas kroppsliga förmåga och den fysiska aspekten på hälsa för att tydliggöra ämnets bidrag till läroplanens hälsoupdrag. De psykiska och sociala aspekterna av hälsa finns fortfarande kvar, men har tonats ner något. I den nya kursen idrott och hälsa 2 finns en fördjupning av hälsobegreppet och ett hälsofrämjande arbetssätt.

Den föreslagna ämnesplanen betonar en undervisning som vänder sig till alla elever oavsett deras förutsättningar och därför behöver inte grupper med funktionsnedsättning omnämnas speciellt. Begreppen kroppslig förmåga och rörelseaktiviteter är valda för att lyfta fram betydelsen av allsidiga rörelser och rörelseaktiviteter. Aktiviteterna ska väljas utifrån individens behov att utveckla sin kroppsliga förmåga. Med kroppslig förmåga avses i ämnesplanen elevens förmåga till att utveckla kvaliteter som koordination, kondition, styrka, rörlighet, snabbhet, mental förmåga, rörelseglädje och motivation. Det är alltså elevens kroppsliga förmåga i en vid mening som avses, inte bara ur ett fysiskt perspektiv utan även ur ett psykiskt och socialt. Den nya ämnesplanen lyfter dessutom fram elevernas förmåga att planera, genomföra och värdera rörelseaktiviteter mer än i dagens kursplan.

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa, såväl i grundskolan som i gymnasieskolan, kritiserats för att den ofta endast består av ett ”görande” men att det saknas reflektion och analys av elevernas erfarenheter och upplevelser. Därför anges i den nya ämnesplanen att reflektion och värdering ska bygga på det eleven har upplevt och fått erfarenheter av. Utifrån erfarenheterna av flera rörelseaktiviteter kan eleverna analysera sin kroppsliga förmåga och hur den kan utvecklas.

Den föreslagna ämnesplanen har en tydlig progression gentemot Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i idrott och hälsa för grundskolan (U2009/312/S) och kunskapsområdena i gymnasieskolan bygger vidare på vad eleverna lärt sig i grundskolan. Vad som skiljer gymnasieskolans ämnesplan från grundskolans kursplan är progressionen när det gäller att medvetandegöra hur den allsidiga rörelseförmågan (grundskolan) och den kroppsliga förmågan (gymnasieskolan) utvecklas och bibehålls. I grundskolan är det en tydlig progression i rörelseförmågan i och med att eleverna under grundskoletiden genomgår en tydlig fysisk kroppslig utveckling. Under gymnasietiden är inte denna utveckling lika markant och den kroppsliga utvecklingen tar olika vägar. Ämnesplanen i gymnasieskolan beskriver därför en kroppslig förmåga i ett lite vidare perspektiv.

Ledarskap finns i dag med i kursen idrott och hälsa B. I den nya ämnesplanen finns inte ledarskap med som ett mål eller som en grund för bedömningen. Däremot kan ledarskap användas för att motivera och stimulera eleverna och vara ett arbetssätt för undervisningen.

Den nya ämnesplanen – begrepp och förklaringar

I den föreslagna ämnesplanen används en del nya begrepp som behöver förklaras, vilket Skolverket avser att göra i ett kommenterande material.

Begreppet ”idrott” har medvetet undvikits som övergripande begrepp i ämnesplanen. Betydelsen av idrott kan nämligen tolkas på olika sätt och Skolverket vill beskriva något som är vidare än vad begreppet idrott i dag ofta står för hos elever, föräldrar och lärare. I ämnesplanen har Skolverket i stället valt att använda begreppet rörelseaktiviteter. I rörelseaktiviteter ingår till exempel bollspel, löpning, vandring, lekar och rörelse till musik. Ämnesplanen beskriver en bredd av aktiviteter som gör det möjligt att stimulera och möta elevers olika behov och intressen.

Specialiseringskurser

I Skolverkets remissversion av ämnesplanen för ämnet idrott och hälsa finns en specialiseringskurs om 100 poäng där innehållet kan kopplas till utövande av vald idrott. Denna kurs är tänkt som kurs för individuellt val. I remissen har det framförts att det borde finnas ytterligare en kurs av denna karaktär, för att möjliggöra en starkare idrottsprofil. Skolverket föreslår en sådan påbyggnad.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Läroverksamhet

Intresseforum inom fackliga organisationer

Polhemsskolan, Gävle

Vägga Gymnasieskola, Karlshamn

Lerums Gymnasium, Lerum

Burgårdens utbildningscentrum, Göteborg

Balderskolan, Skellefteå

Farsta Gymnasium, Stockholm
Branschföreträdare friskvårdssektorn
GIH
RF
Socialstyrelsen
Läraryrket
Nätverk för idrottsgymnasier
Idrottsläraryrket

Övriga idrottsämnen

I dag finns ett stort antal skolor som erbjuder "lokala" idrottsutbildningar som specialutformade program. I dessa ingår ämnet specialidrott och andra idrottsrelaterade ämnen i varierande omfattning. Dessutom finns inom ämnet idrott och hälsa ett mycket stort antal lokala kurser där studierna organiseras kring att eleven utövar någon vald idrott.

I reformeringen av gymnasieskolan har regeringen fastställt att ämnet specialidrott, som är ett ämne som syftar till att understödja ambitiösa idrottstalangers utveckling till elitnivå, endast ska få anordnas inom ramen för riksidrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar. Ämnet ska alltså endast få ges där kvaliteten i den idrottsliga verksamheten och i dennas samverkan med skolan är säkrad av ett specialidrottsförbund.

I gymnasieförordningen anges också tydligt att idrottsutbildningar inte ska kunna anordnas som särskilda varianter av något program.

Idrottsrörelsen, bl.a. Riksidrottsförbundet, har kritiserat att ämnet specialidrott bara kan läsas på nationellt godkända idrottsutbildningar. Eftersom det är så vill idrottsrörelsen att specialidrottskurser ska kunna ingå i ämnet idrott och hälsa eller andra idrottsämnen och därmed bli tillgängliga för alla elever. Skolverket bedömer att en sådan lösning skulle gå emot regeringens intentioner och har därför inte skapat denna typ av kurser. Däremot bedömer Skolverket att det kan finnas anledning att inom ramen för nationella programstrukturer kunna erbjuda profiler som kan tillgodose särskilda intresseinriktningar. Detta kan generellt ske genom att huvudmannen erbjuder utvalda kurser i programfördjupning och individuellt val, och genom att det specifika innehållet i flera av de kurser som ingår i programmet kan vinklas mot den valda profilen.

I ämnesplanarbetet har Skolverket tagit fram många kurser utanför ämnet specialidrott som, även om de tagits fram för andra syften, också kan ligga till grund för en idrottsprofilering.

Det gäller till exempel kurser i träningslära, ledarskap och psykologi. Dessa kurser ingår som karaktärsämnen och som tillåten programfördjupning på olika sätt i olika program, och de kan alltid erbjudas som individuellt val.

Dessutom kommer Skolverket att inom ämnet idrott och hälsa skapa två specialiseringskurser, se ovan. Dessa kurser skiljer sig från specialidrottsämnets kurser genom att de inte har det uttryckliga syftet att understödja en elitidrottsutveckling. De är i stället underordnade det hälsofrämjande syftet som finns i ämnet idrott och hälsa. Detta utesluter inte att ungdomar med högre idrottsliga ambitioner kan bearbeta kursinnehållet och uppfylla kunskapskraven genom att utöva den valda idrotten på ett mer ambitiöst sätt, men detta är inte föreskrivet i kurserna. Kunskapskraven kan uppnås även i samband med motionsidrott.

Inom de ramar som ges av de nya programmen kommer det således att finnas flera möjligheter att skapa idrottsprofiler vid sidan av riksidrottsutbildningarna och de nationellt godkända idrottsutbildningarna.

Ämnesplan för ämnet matematik

Matematik

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Kommunikation med hjälp av matematikens språk är likartad över hela världen. I takt med att informationstekniken utvecklas används matematiken i alltmer komplexa situationer. Matematik är även ett verktyg inom vetenskap och för olika yrken. Ytterst handlar matematiken om att upptäcka mönster och formulera generella samband.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar förmåga att arbeta matematiskt. Det innefattar att utveckla förståelse av matematikens begrepp och metoder samt att utveckla olika strategier för att kunna lösa matematiska problem och använda matematik i samhälls- och yrkesrelaterade situationer. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utmana, fördjupa och bredda sin kreativitet och sitt matematikkunnande. Vidare ska den bidra till att eleverna utvecklar förmåga att sätta in matematiken i olika sammanhang och se dess betydelse för individ och samhälle.

Undervisningen ska innehålla varierade arbetsformer och arbetssätt, där undersökande aktiviteter utgör en del. När så är lämpligt ska undervisningen ske i relevant praxisnära miljö. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att kommunicera med olika uttrycksformer. Vidare ska den ge eleverna utmaningar samt erfarenhet av matematikens logik, generaliserbarhet, kreativa kvaliteter och mångfacetterade karaktär. Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att använda matematik i olika sammanhang samt ge utrymme åt problemlösning som både mål och medel. I undervisningen ska eleverna dessutom ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik, digitala medier och även andra verktyg som kan förekomma inom karaktärsämnena.

Undervisningen i ämnet matematik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förmåga att använda och beskriva innebörden av matematiska begrepp samt samband mellan begreppen.
- 2) Förmåga att hantera procedurer och lösa uppgifter av standardkaraktär utan och med verktyg.
- 3) Förmåga att formulera, analysera och lösa matematiska problem samt att värdera valda strategier, metoder och resultat.
- 4) Förmåga att tolka en realistisk situation och utforma en matematisk modell samt att använda och utvärdera en modells egenskaper och begränsningar.

- 5) Förmåga att följa, föra och bedöma matematiska resonemang.
- 6) Förmåga att kommunicera matematiska tankegångar muntligt, skriftligt och i handling.
- 7) Förmåga att relatera matematiken till dess betydelse och användning inom andra ämnen, i ett yrkesmässigt, samhällsligt och historiskt sammanhang.

Kurser i ämnet

- Matematik 1a, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 1b eller 1c.
- Matematik 1b, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 1a eller 1c.
- Matematik 1c, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 1a eller 1b.
- Matematik 2a, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 1a eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 2b eller 2c.
- Matematik 2b, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 1b eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 2a eller 2c.
- Matematik 2c, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 1c eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 2a eller 2b.
- Matematik 3b, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 2b eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 3c.
- Matematik 3c, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 2c eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen matematik 3b.
- Matematik 4, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 3b eller 3c.
- Matematik 5, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 4.
- Matematik – specialisering, 100 poäng, som bygger på kursen matematik 4 och kan läsas flera gånger med olika innehåll.

Matematik 1a

Kursen matematik 1a omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Metoder för beräkningar med reella tal skrivna på olika former inom vardagslivet och karaktärsämnena, inklusive överslagsräkning, huvudräkning och uppskattning samt strategier för att använda digitala verktyg.
- Strategier för att använda hjälpmedel från karaktärsämnena, till exempel formulär, mallar, tumregler, föreskrifter, manualer och handböcker.
- Hantering av algebraiska uttryck och för karaktärsämnena relevanta formler samt metoder för att lösa linjära ekvationer.

Geometri

- Egenskaper hos och representationer av geometriska objekt, till exempel ritningar, praktiska konstruktioner och koordinatsystem.
- Geometriska begrepp valda utifrån karaktärsämnenas behov, till exempel skala, vektorer, likformighet, kongruens, sinus, cosinus, tangens och symmetrier.
- Metoder för mätning och beräkning av storheter som är centrala för karaktärsämnena.
- Enheter, enhetsbyten och behandling av måttetal som är centrala för karaktärsämnena samt hur man avrundar på ett för karaktärsämnena relevant sätt.

Samband och förändring

- Fördjupning av procentbegreppet: promille, ppm och procentenheter.
- Begreppen förändringsfaktor och index samt metoder för beräkning av räntor och amorteringar för olika typer av lån.
- Begreppen förhållande och proportionalitet i resonemang, beräkningar, mätningar och konstruktioner.
- Skillnader mellan linjära och exponentiella förlopp.

Sannolikhet och statistik

- Beskrivande statistik med hjälp av kalkylprogram samt granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och i yrkesliv.
- Begreppen beroende och oberoende händelser samt metoder för beräkning av sannolikheter vid slumpförsök i flera steg med exempel från spel och risk- och säkerhetsbedömningar.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Hur matematiken kan användas som verktyg i behandlingen av omfattningsrika problemsituationer i karaktärsämnen. Matematikens möjligheter och begränsningar i dessa situationer.
- Matematiska problem av betydelse för privatekonomi, samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven visar **med viss säkerhet** innebörden av centrala begrepp i handling samt beskriver **översiktligt** innebörden av dem med **någon** annan representation. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan dessa representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer, upptäcker misstag och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala och andra praxisnära verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser praxisnära matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om **delar av** problemsituationer i karaktärsämnen till matematiska formuleringar genom att **informellt** tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, enkel skrift och handling **med inslag av** matematiska representationer. Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven visar **med viss säkerhet** innebörden av centrala begrepp i handling samt beskriver **utförligt** innebörden av dem med **några** andra representationer. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan dessa representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, upptäcker **och korrigerar** misstag samt löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala och andra praxisnära verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser praxisnära matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om problemsituationer i karaktärsämnena till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, enkel skrift och handling **samt använder** matematiska **symboler och andra** representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven visar **med säkerhet** innebörden av centrala begrepp i handling samt beskriver **utförligt** innebörden av dem med **flera** andra representationer. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan dessa olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, upptäcker **och korrigerar** misstag samt löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala och andra praxisnära verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser praxisnära matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade**

tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med retorisk algebra.** I arbetet gör eleven om problemsituationer i karaktärsämnen till matematiska formuleringar genom att **välja, tillämpa och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem.**

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, enkel skrift och i handling **samt använder** matematiska **symboler och andra** representationer **med god anpassning till syfte och situation.**

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 1b

Kursen matematik 1b omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Egenskaper hos mängden av heltal, olika talbaser samt begreppen primtal och delbarhet.
- Metoder för beräkningar inom vardagslivet och karaktärsämnen med reella tal skrivna på olika former inklusive potenser med heltalsexponenter samt strategier för användning av digitala verktyg.
- Hantering av algebraiska uttryck och för karaktärsämnen relevanta formler.
- Begreppet linjär olikhet.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa linjära ekvationer, olikheter och potensekvationer.

Geometri

- Begreppet symmetri och olika typer av symmetriska transformationer av figurer i planet samt symmetriens förekomst i naturen och i konst från olika kulturer.
- Representationer av geometriska objekt och symmetrier med ord, praktiska konstruktioner och estetiska uttryckssätt.

- Matematisk argumentation med hjälp av grundläggande logik inklusive implikation och ekvivalens samt jämförelser med hur man argumenterar i vardagliga sammanhang och inom olika ämnesområden.
- Illustration av begreppen definition, sats och bevis, till exempel med Pythagoras sats och triangelns vinkelsumma.

Samband och förändring

- Fördjupning av procentbegreppet: promille, ppm och procentenheter.
- Begreppen förändringsfaktor och index samt metoder för beräkning av räntor och amorteringar för olika typer av lån.
- Begreppen funktion, definitions- och värdemängd samt egenskaper hos linjära funktioner och potens- och exponentialfunktioner.
- Representationer av funktioner, till exempel i form av ord, gestaltning, funktionsuttryck, tabeller och grafer.
- Skillnader mellan begreppen ekvation, algebraiskt uttryck och funktion.

Sannolikhet och statistik

- Granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och inom vetenskap.
- Begreppen beroende och oberoende händelser samt metoder för beräkning av sannolikheter vid slumpförsök i flera steg med exempel från spel och risk- och säkerhetsbedömningar.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Matematiska problem av betydelse för privatekonomi, samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen i **bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av stan-

dardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, skrift och i handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 1c

Kursen matematik 1c omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Egenskaper hos mängden av heltal, olika talbaser samt begreppen primtal och delbarhet.

- Metoder för beräkningar inom vardagslivet och karaktärsämnen med reella tal skrivna på olika former, inklusive potenser med reella exponenter samt strategier för användning av digitala verktyg.
- Generalisering av aritmetikens räknelagar till att hantera algebraiska uttryck.
- Begreppet linjär olikhet.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa linjära ekvationer, olikheter och potensekvationer.

Geometri

- Begreppen sinus, cosinus och tangens och metoder för beräkning av vinklar och längder i rätvinkliga trianglar.
- Begreppet vektor och dess representationer såsom riktad sträcka och punkt i ett koordinatsystem.
- Addition och subtraktion med vektorer, produkten av en skalär och en vektor samt skalärprodukt av vektorer i koordinatsystem.
- Matematisk argumentation med hjälp av grundläggande logik inklusive implikation och ekvivalens samt jämförelser med hur man argumenterar i vardagliga sammanhang och inom naturvetenskapliga ämnen.
- Illustration av begreppen definition, sats och bevis, till exempel med Pythagoras sats och triangelns vinkelsumma.

Samband och förändring

- Fördjupning av procentbegreppet: promille, ppm och procentenheter.
- Begreppen förändringsfaktor och index samt metoder för beräkning av räntor och amorteringar för olika typer av lån.
- Begreppen funktion, definitions- och värdemängd samt egenskaper hos linjära funktioner samt potens- och exponentialfunktioner.
- Representationer av funktioner i form av ord, funktionsuttryck, tabeller och grafer.
- Skillnader mellan begreppen ekvation, olikhet, algebraiskt uttryck och funktion.

Sannolikhet och statistik

- Granskning av hur statistiska metoder och resultat används i samhället och inom vetenskap.

- Begreppen beroende och oberoende händelser samt metoder för beräkning av sannolikheter vid slumpförsök i flera steg med exempel från spel och risk- och säkerhetsbedömningar.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Matematiska problem av betydelse för privatekonomi, samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja, tillämpa och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen och **vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, skrift och i handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 2a

Kursen matematik 2a omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Metoder för beräkningar vid budgetering.
- Metoder för beräkningar med potenser med rationella exponenter.
- Strategier för att formulera algebraiska uttryck, formler och ekvationer kopplat till konkreta situationer och karaktärsämnen.
- Hantering av kvadrerings- och konjugatregeln i samband med ekvationslösning.
- Räta linjens ekvation samt hur analytisk geometri binder ihop geometriska och algebraiska begrepp.
- Användning av linjära ekvationssystem i problemlösningssituationer.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa potens- och andragradsekvationer samt linjära ekvationssystem.
- Lösning av exponentialekvationer genom prövning och grafiska metoder.

Geometri

- Fördjupning av geometriska begrepp valda utifrån karaktärsämnenas behov, till exempel sinus, cosinus, tangens, vektorer och symmetrier.
- Matematisk argumentation med hjälp av grundläggande logik inklusive implikation och ekvivalens samt jämförelser med hur man argumenterar i vardagliga och yrkesmässiga sammanhang.

Samband och förändring

- Begreppet funktion, definitions- och värdemängd. Tillämpningar av och egenskaper hos linjära funktioner samt potens-, andrags- och exponentialfunktioner.
- Representationer av funktioner, till exempel i form av ord, gestaltning, funktionsuttryck, tabeller och grafer.
- Konstruktion av grafer till funktioner samt bestämning av funktionsvärde och nollställe, utan och med digitala verktyg.
- Skillnader mellan begreppen ekvation, algebraiskt uttryck och funktion.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Hur matematiken kan användas som verktyg i behandlingen av omfångsrika problemsituationer i karaktärsämnena. Matematikens möjligheter och begränsningar i dessa situationer.
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett**

effektivt sätt, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem av **komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, skrift och i handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 2b

Kursen matematik 2b omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Metoder för beräkningar med potenser med rationella exponenter.
- Begreppet logaritm i samband med lösning av exponentialekvationer.
- Metoder för beräkningar vid budgetering.
- Räta linjens ekvation samt hur analytisk geometri binder ihop geometriska och algebraiska begrepp.
- Begreppet linjärt ekvationssystem.
- Hantering av kvadrerings- och konjugatregeln i samband med ekvationslösning.
- Utvidgning av talområdet genom introduktion av begreppet komplext tal i samband med lösning av andragradsekvationer.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa exponential- och andragradsekvationer samt linjära ekvationssystem.

Geometri

- Användning av grundläggande klassiska satser i geometri om likformighet, kongruens och vinklar.

Samband och förändring

- Egenskaper hos andragradsfunktioner.
- Konstruktion av grafer till funktioner samt bestämning av funktionsvärde och nollställe, med och utan digitala verktyg.

Sannolikhet och statistik

- Statistiska metoder för rapportering av observationer och mätdata från undersökningar, inklusive regressionsanalys.
- Orientering och resonemang kring korrelation och kausalitet.
- Metoder för beräkning av olika lägesmått och spridningsmått inklusive standardavvikelse.
- Egenskaper hos normalfördelat material.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg..
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom

växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, skrift och i handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 2c

Kursen matematik 2 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Taluppfattning, aritmetik och algebra

- Begreppet logaritm, motivering och hantering av logaritmlagarna.
- Motivering och hantering av algebraiska identiteter inklusive kvadrerings- och konjugatregeln.
- Begreppet linjärt ekvationssystem.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa exponential-, andrags- och rotekvationer samt linjära ekvationssystem med två och tre obekanta tal.
- Utvidgning av talsystemet genom introduktion av begreppet komplext tal i samband med lösning av andrags- och rotekvationer.

Geometri

- Begreppet kurva, räta linjens och parabelns ekvation samt hur analytisk geometri binder ihop geometriska och algebraiska begrepp.
- Användning av grundläggande klassiska satser i geometri om likformighet, kongruens och vinklar.

Samband och förändring

- Egenskaper hos andragradsfunktioner.
- Konstruktion av grafer till funktioner samt bestämning av funktionsvärde och nollställe, med och utan digitala verktyg.

Sannolikhet och statistik

- Statistiska metoder för rapportering av observationer och mätdata från undersökningar inklusive regressionsanalys.
- Metoder för beräkning av olika lägesmått och spridningsmått inklusive standardavvikelse.
- Egenskaper hos normalfördelat material.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen

resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal, skrift och handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal, skrift och i handling **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 3b

Kursen matematik 3b omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Algebra

- Begreppen polynom och rationella uttryck samt generalisering av aritmetikens lagar till hantering av dessa begrepp.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa polynomekvationer av högre grad.

Samband och förändring

- Användning av begreppet geometrisk summa samt linjär optimering i tillämpningar som är relevanta för karaktärsämnena.

- Orientering kring kontinuerlig och diskret funktion samt begreppet gränsvärde.
- Egenskaper hos polynomfunktioner av högre grad.
- Begreppen sekant, tangent, ändringskvot och derivata för en funktion.
- Härledning och användning av deriveringsregler för potens- och exponentialfunktioner samt summor av funktioner.
- Introduktion av talet e och dess egenskaper.
- Algebraiska och grafiska metoder för bestämning av derivatans värde för en funktion.
- Algebraiska och grafiska metoder för lösning av extremvärdesproblem inklusive teckenstudium och andraderivatan.
- Samband mellan en funktions graf och funktionens första- och andraderivata.
- Begreppen primitiv funktion och bestämd integral samt sambandet mellan integral och derivata.
- Bestämning av enkla integraler i tillämpningar som är relevanta för karaktärsämnena.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg..
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom

att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven enkla matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven **definierar och** beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja, tillämpa och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 3c

Kursen matematik 3 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Aritmetik, algebra och geometri

- Begreppet absolutbelopp.
- Begreppen polynom och rationella uttryck samt generalisering av aritmetikens lagar för hantering av dessa begrepp.
- Egenskaper hos cirkelns ekvation och enhetscirkeln för att definiera trigonometriska begrepp.

- Bevis och användning av cosinus-, sinus- och areasatsen för en godtycklig triangel.

Samband och förändring

- Orientering kring kontinuerlig och diskret funktion samt begreppet gränsvärde.
- Egenskaper hos polynomfunktioner av högre grad.
- Begreppen sekant, tangent, ändringskvot och derivata för en funktion.
- Härledning och användning av deriveringsregler för potens- och exponentialfunktioner samt summor av funktioner.
- Introduktion av talet e och dess egenskaper.
- Algebraiska och grafiska metoder för bestämning av derivatans värde för en funktion.
- Algebraiska och grafiska metoder för lösning av extremvärdesproblem inklusive teckenstudium och andraderivatan.
- Samband mellan en funktions graf och funktionens första- och andraderivata.
- Begreppen primitiv funktion och bestämd integral samt sambandet mellan integral och derivata.
- Bestämning av enkla integraler i tillämpningar som är relevanta för karaktärsämnena.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena i **bekanta situatio-**

ner. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven enkla matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven **definierar och** beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja, tillämpa och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 4

Kursen matematik 4 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Aritmetik, algebra och geometri

- Metoder för beräkningar med komplexa tal skrivna på olika former inklusive rektangulär och polär form

- Komplexa talplanet, representation av komplext tal som punkt och vektor.
- Konjugat och absolutbelopp av ett komplext tal.
- Användning och bevis av de Moivres formel.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa enkla polynomekvationer med komplexa rötter och reella polynomekvationer av högre grad, även med hjälp av faktorsatsen.
- Hantering av trigonometriska uttryck samt bevis och användning av trigonometriska formler inklusive trigonometriska ettan och additionsformler.
- Algebraiska och grafiska metoder för att lösa trigonometriska ekvationer.
- Olika bevismetoder inom matematiken med exempel från områdena aritmetik, algebra eller geometri.

Samband och förändring

- Egenskaper hos trigonometriska funktioner, logaritmfunktioner, sammansatta funktioner och absolutbeloppet som funktion.
- Skissning av grafer och tillhörande asymptoter.
- Härledning och användning av deriveringsregler för trigonometriska, logaritm-, exponential- och sammansatta funktioner samt produkt och kvot av funktioner.
- Algebraiska och grafiska metoder för bestämning av integraler med och utan digitala verktyg, inklusive beräkningar av storheter och sannolikhetsfördelning.
- Begreppet differentialekvation och dess egenskaper i enkla tillämpningar som är relevanta för karaktärsämnen.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Matematiska problem av betydelse för samhällsliv och tillämpningar i andra ämnen.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **med inslag** av matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven enkla matematiska bevis.** Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation.**

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven **definierar och** beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär.** Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra.** I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja, tillämpa och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem.**

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven matematiska bevis.** Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation.**

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik 5

Kursen matematik 5 omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Samband och förändring

- Strategier för att ställa upp och tolka differentialekvationer som modeller för verkliga situationer.
- Användning och lösning av differentialekvationer med digitala verktyg inom olika områden som är relevanta för karaktärsämnena.

Diskret matematik

- Begreppet mängd, operationer på mängder, mängdlärens notationer och venndiagram.
- Begreppet kongruens hos hela tal och kongruensräkning.
- Begreppen permutation och kombination.
- Metoder för beräkning av antalet kombinationer och permutationer samt motivering av metodernas giltighet.
- Begreppet graf, olika typer av grafer och dess egenskaper samt några kända grafteoretiska problem.
- Begreppen rekursion och talföljd.
- Induktionsbevis med konkreta exempel från till exempel talteoriområdet.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Omfångsrika problemsituationer inom karaktärsämnena som även fördjupar kunskaper om integraler och derivata. Matematikens möjligheter och begränsningar som verktyg i dessa situationer.
- Matematiska problem med anknytning till matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dess-

utom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och** tillämpa matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven enkla matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven **definierar och** beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnen. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karaktär**. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra**. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Matematik – specialisering

Kursen matematik – specialisering omfattar punkterna 1–7 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

Matematikområden

- Behandling av ett eller flera övergripande matematikområden, till exempel linjär optimering, spelteori, logik, differentialekvationer, sannolikhetslära, linjär algebra, finans-, populations- och beräkningsmatematik.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning inklusive användning av digitala medier och verktyg.
- Hur matematiken kan användas som verktyg i behandlingen av omfångsrika problemsituationer i karaktärsämnena. Matematikens möjligheter och begränsningar i dessa situationer.
- Matematiska problem med anknytning till bildning och matematikens kulturhistoria.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven beskriver **översiktligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **översiktligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena **i bekanta situationer**. I arbetet hanterar eleven **några enkla** procedurer och löser uppgifter av standardkaraktär **med viss säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av enkel karaktär**. Dessa problem inkluderar **ett fåtal** begrepp och kräver **enkla** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att tillämpa **givna** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier och metoder.

Eleven för **enkla** matematiska resonemang och värderar med **enkla** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **med inslag av** matematiska symboler och andra representationer.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **kursens innehåll** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om exemplens relevans.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **några** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med viss säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med viss säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja och tillämpa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **enkla** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem**.

Eleven för **välgrundade** matematiska resonemang och värderar med **nyanserade** omdömen egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven enkla matematiska bevis**. Dessutom uttrycker sig eleven **med viss säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med viss anpassning till syfte och situation**.

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade** resonemang om exemplens relevans.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven **definierar och** beskriver **utförligt** innebörden av centrala begrepp med hjälp av **flera** representationer samt beskriver **utförligt** sambanden mellan begreppen. Dessutom växlar eleven **med säkerhet** mellan olika representationer. Eleven använder **med säkerhet** begrepp och samband mellan begrepp för att lösa **komplexa** matematiska problem och problemsituationer i karaktärsämnena. I arbetet hanterar eleven **flera** procedurer, **inklusive avancerade och algebraiska uttryck**, och löser uppgifter av standardkaraktär **med säkerhet och på ett effektivt sätt**, både utan och med digitala verktyg.

Eleven formulerar, analyserar och löser matematiska problem **av komplex karak-**

tär. Dessa problem inkluderar **flera** begrepp och kräver **avancerade** tolkningar. **I problemlösningen upptäcker eleven generella samband som presenteras med symbolisk algebra.** I arbetet gör eleven om realistiska problemsituationer till matematiska formuleringar genom att **välja**, tillämpa **och anpassa** matematiska modeller. Eleven utvärderar med **nyanserade** omdömen resultatets rimlighet samt valda modeller, strategier, metoder **och alternativ till dem.**

Eleven för **välgrundade och nyanserade** matematiska resonemang, värderar med **nyanserade** omdömen **och vidareutvecklar** egna och andras resonemang samt skiljer mellan gissningar och välgrundade påståenden. **Vidare genomför eleven matematiska bevis.** Dessutom uttrycker sig eleven **med säkerhet** i tal och skrift **samt använder** matematiska symboler och andra representationer **med god anpassning till syfte och situation.**

Genom att ge exempel relaterar eleven något i **några av kursens delområden** till dess betydelse inom andra ämnen, yrkesliv, samhällsliv och matematikens kulturhistoria. Dessutom för eleven **välgrundade och nyanserade** resonemang om exemplens relevans.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet matematik

I den föreslagna ämnesplanen för matematik finns olika kurser för olika program. En skillnad mot dagens kursplaner är att gymnasieskolans första matematikkurser inte längre är en repetition av grundskolans matematik.

Ämnets syfte

I Ämnets syfte har följande aspekter betonats jämfört med dagens kursplan:

- Problemlösningens betydelse både som mål och medel.

Problemlösningens förmågan är central inom matematiken, vilket bland annat visas i samband med TIMSS-studier (Trends in International Mathematics and Science Study). De nationer som lyckas bäst i dessa internationella utvärderingar bedriver en undervisning baserad på problemlösning.

- Att målen är uttryckta som förmågor.

I den nya ämnesplanen för matematik uttrycks målen som förmågor, vilket grundar sig på internationell forskning om matematikkompetenser. Dessa förmågor ska utvecklas i samspel med kursens centrala innehåll.

- Metoder för undervisningens genomförande.

I den nya ämnesplanen skrivs metoder för undervisningens genomförande in mer explicit än i dagens kursplan, vilket påbjuder en mer varierad matematikundervisning.

- Att förmågor skiljs från kunskapsobjekt.

Ämnesplanens struktur medför att det matematikkunnande som uttrycks i förmågor och anges i Ämnets syfte skiljs från kunskapsobjekten i det centrala innehållet.

Kurser

Det föreslagna matematikämnet är indelat i elva kurser med tre ”spår”, se nedan. I dagens gymnasieskola har alla elever samma inledande kurs, kurs A, vilket innebär att många elever på yrkesförberedande program inte når målen och att kursen till exempel inte har gett tillräckliga utmaningar för elever på naturvetenskapsprogrammet. De nya kurserna är följande:

- Matematik 1a för yrkesprogram
- Matematik 1b för ekonomiprogrammet, estetiska programmet, humanistiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet
- Matematik 1c för naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet
- Matematik 2a för yrkesprogram
- Matematik 2b för ekonomiprogrammet, estetiska programmet, humanistiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet

- Matematik 2c för naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet
- Matematik 3b för ekonomiprogrammet, estetiska programmet, humanistiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet
- Matematik 3c för naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet
- Matematik 4
- Matematik 5
- Matematik – specialisering

Övergångar mellan de tre olika spåren blir aktuella för elever som läst kurs 2a och sedan vill läsa kurs 3b eller 3c respektive elever som läst kurs 3b och sedan vill läsa kurs 4. Även vid studievägsbyten blir övergångar aktuella. Det finns inga formella hinder för övergångarna även om ett stöd från skolan i vissa fall kan vara nödvändigt. Till skolornas och elevernas hjälp har Skolverket för avsikt att utforma ett stödmaterial där det framgår vilket centralt innehåll och vilka kunskapskrav som särskiljer de olika kurserna. I detta sammanhang ska också betonas att det finns ett friutrymme i kursernas centrala innehåll. Friutrymmet i kurserna 1a och 2a gör det möjligt att anpassa innehållet inte bara mot programmets karaktär utan också mot vidare studier. I de fall det är aktuellt kan skolan välja om 3b eller 3c är lämpligast för de elever eller elevgrupper som läst 2a. Skolverket gör bedömningen att dessa övergångar berör ett fåtal elever och anser därför att konstruktionen är hållbar och inte riskerar skapa inlåsningseffekter, varken under eller efter gymnasietiden.

Samtliga inledande kurser – matematik 1a, 1b och 1c – förutsätts ge grundläggande högskolebehörighet. Samtliga kurser på nivå 2 – matematik 2a, 2b och 2c – och de två kurserna på nivå 3 – matematik 3b och 3c – förutsätts ge särskild högskolebehörighet till utbildningar som kommer att kräva matematik 2 eller 3.

En skillnad mot dagens kursplan är att innehållet är mer preciserat. En annan skillnad är att det centrala innehållet är indelat i underkategorier i den nya ämnesplanen, någonting som starkt efterfrågats av remissinstanserna. Att dela in matematiken i underkategorier skapar dock en del problem då visst innehåll blir svårplacerat, till exempel trigonometri. Därför har Skolverket skapat breda kategorier, till exempel ”Aritmetik och algebra”. Skolverket har även infört rubrikerna ”Samband och förändring” samt ”Problemlösning” i likhet med Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i matematik för grundskolan (U2009/312/S).

Innehållet har grupperats i de olika spåren på följande sätt:

Matematik 1a och 2a

I matematik 1a och 2a har kopplingen till karaktärsämnena tydliggjorts. Detta gäller inte enbart generella beskrivningar utan också i direkt anslutning till ett specifikt innehåll. Det centrala innehållet fördjupar grundskolans matematik i ett mer komplext sammanhang, dvs. i karaktärsämnena och yrkeslivet. Tolv program ska använda kurserna 1a och 2a och då är det i vissa fall omöjligt att precisera ett innehåll.

Framför allt geometrin har formuleringar som tillåter att innehållet väljs efter karaktärsämnenas behov.

Matematik 1b, 2 b och 3b

I matematik 1b, 2b och 3b har kurserna ett innehåll med fokus på statistik, estetiska aspekter av matematiken (symmetrier och matematisk argumentation) och matematik som är relevant för modellering av samhällsvetenskapliga och ekonomiska frågeställningar (derivata och integraler). Här har trigonometrin tagits bort.

Matematik 1c, 2c, 3c, 4 och 5

I spåret för naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet har fokus lagts på att fördjupa funktionsbegreppet, på att förstärka aritmetiken och algebran, på bevisföring samt på att koppla olika områden till varandra genom att skriva fram samband och skillnader mellan olika begrepp eller områden inom matematiken.

Kunskapskrav

Kunskapskraven finns i tre varianter och är nu alltså differentierade till skillnad från dagens kursplan. Progression mellan de olika kurserna bestäms också med hjälp av det centrala innehållet eftersom det finns en inbyggd progression i matematikens ämnesinnehåll.

Kunskapskrav för matematik 1a

I matematik 1a betonas möjligheten att med ord och i praktisk handling kunna visa sina kunskaper. Här finns också retorisk algebra och karaktärsämnenas roll är synlig. Ordet ”praxisnära” används för att peka på att det eleven ska kunna göra sker i en ”praxis”, som kan vara yrkeslivets praktik eller karaktärsämnetts praktik i skolan. Detta finns inte i de andra två spårens kunskapskrav.

Kunskapskrav för matematik 1b, 1c, 2a, 2b och 2c

Här lyfts förmågan att kunna beskriva och använda samband mellan begrepp. Kopplingen till karaktärsämnen är inte lika synlig. Här finns också symbolisk algebra.

Kunskapskrav för matematik 3b, 3c, 4, 5 och specialisering

Här lyfts aritmetik och algebra in i procedurförmågan, i enkel bevisföring samt i muntlig och skriftlig algebra. Det är fokus på muntlig och skriftlig kommunikation och handling finns inte längre med i kunskapskraven. Eleven ska även kunna definiera begrepp och genomföra bevis.

Reaktioner på ämnesplanen i matematik

Referenterna är överlag positiva till ämnesplanen och till indelningen i fler spår. Det förekommer dock en del kritik – från den gymnasiala vuxenutbildningens sida finns en kritik mot mängden kurser och ”spår”. Man uttrycker oro för hur det ska fungera för vuxenutbildningen. Många instanser och enskilda referenter önskar också ett kommenterande och exemplifierande material för kunskapskraven samt tydligare målbeskrivningar och kunskapskrav.

De tekniska högskolorna och de enskilda gymnasielärarna är i stort nöjda i sina remissynpunkter.

De nationella provgrupperna är inte nöjda med kunskapskraven. YRMA (Yrkesmatematik) tycker inte att man tagit tillräcklig hänsyn till yrkesprogrammets behov. Matematiklärarnas förening önskar tydligare mål, skrivna i matrisform.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Programreferensskolor:

Luleå Gymnasieskola

Linköpings Katedralskola

Norra Real Gymnasium

Leksands gymnasium

Avnämare:

KTH

Chalmers

Handelshögskolan i Stockholm

Högskolan i Gävle

Projektet Vatten och Samhälle (Sex västsvenska kommuner: Lidköping, Lysekil, Karlstad, Mariestad, Vänersborg och Åmål. Företrädare från gymnasieskolor och näringsliv. Högskolan Väst och Göteborgs universitet.)

Umeå Universitet – Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap/beteendevetenskapliga mätningar

Linköpings Universitet

Mittuniversitetet

Mälardalens Högskola

Göteborgs Universitet

Malmö Högskola

Stockholms Universitet

Blekinge Tekniska Högskola

Andra referensgrupper:

YRMA-gruppen

Läraryrket

NCM

PRIM-gruppen

Nordiskt Flyg Teknik Centrum (NFTC)

HSV

Skolinspektionen

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som har lämnat synpunkter på ämnesplanen

Svenska matematikersamfundet

SKM – Svenska kommittén för matematikutbildning

Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Svensk representant i EU:s expertgrupp för finansiell utbildning, EGFE

Finansmarknadskommittén

Finansinspektionen

Läraryrket

YRMA-gruppen

Svenska bankföreningen

KVA – Kungliga vetenskapsakademien

Kronofogden

Skolinspektionen

SMA L – Svenska matematiklärarföreningen

TCO

Läraryrket

KTH

Chalmers

Växjö universitet

Tekniska högskolan i Linköping

Umeå Universitet – Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap/beteendevetenskapliga mätningar

PRIM-gruppen

Umeå universitet

Luleå Gymnasieskola

Bäckängsgymnasiet i Borås

Karolinska skolan Örebro

Tullängsskolan Örebro

Hvitfeldska gymnasiet i Göteborg

Örnsköldsviks gymnasium

Tranebo gymnasium

Anders Ljungstedts Gymnasium, Linköping

Nacka strandgymnasiet

Bruksgymnasiet i Östhammars kommun

Lektorsgrupp i Göteborg

Norra Real i Stockholm

Komvux i Malmö

Platengymnasiet i Motala

Bräcke gymnasieskola

Ämnesplan för ämnet naturkunskap

Naturkunskap

Ämnet naturkunskap är till sin karaktär tvärvetenskapligt med en grund i biologi, fysik, geovetenskap och kemi. I ämnet behandlas hälsa, energi och hållbar utveckling, kunskapsområden som har vuxit fram där naturvetenskap möter samhällsvetenskap.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i naturvetenskap samt förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll. Den ska leda till att eleverna utvecklar förståelse av hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas i såväl yrkesliv som vardagsnära situationer och för att göra personliga val och ställningstaganden.

Utifrån aktuella frågeställningar och företeelser ska undervisningen ge eleverna möjlighet att använda naturvetenskapliga kunskaper och arbetsmetoder. Det betyder att samtidigt som undervisningen ska behandla olika innehåll som till exempel miljö- och klimatfrågor, jordens resursfördelning, kretslopp, hälsa eller genmodifiering ska den också påvisa hur dessa frågor kan hanteras utifrån ett naturvetenskapligt förhållningssätt. Genom att få diskutera och utforska frågor med samhällsanknytning ska eleverna ges möjlighet att befästa, fördjupa och utveckla naturvetenskapliga kunskaper för att kunna möta, förstå och påverka sin samtid. Undervisningen ska ge verktyg för att söka kunskaper i naturvetenskap.

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.
- 2) Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.
- 3) Kunskaper om olika livsstilers konsekvenser såväl för den egna hälsan som för folkhälsan.
- 4) Kunskaper om människokroppens uppbyggnad och funktion samt dess växelverkan med omgivningen.
- 5) Kunskaper om hur naturvetenskap organiseras samt hur den kan granskas kritiskt och användas för kritisk granskning.
- 6) Kunskaper om de naturvetenskapliga teoriernas betydelse för samhällets framväxt och för människans världsbild.

Kurser i ämnet

- Naturkunskap 1a1, 50 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen naturkunskap 1b.
- Naturkunskap 1a2, 50 poäng, som bygger på naturkunskap 1a1. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen naturkunskap 1b.
- Naturkunskap 1b, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen naturkunskap 1a1 eller kursen naturkunskap 1a2.
- Naturkunskap 2, 100 poäng, som bygger på kursen naturkunskap 1a2 eller kursen naturkunskap 1b.

Naturkunskap 1a1

Kursen naturkunskap 1a1 omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Naturvetenskapliga aspekter på och normkritisk reflektion över människans sexualitet, lust, relationer och sexuella hälsa.
- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.
- Kritiska förhållningssätt till naturvetenskapliga resultat samt till ovetenskapligt grundade påståenden.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven diskuterar **översiktligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **enkla** frågor samt för att ge **enkla** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven redogör **översiktligt**, utifrån relevanta kunskaper om sexualitet och relationer, för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **översiktligt** konsekvenser såväl för individens sexuella hälsa som för folkhälsan.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **enkla** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **översiktligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **översiktligt** utifrån **något** exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven diskuterar **utförligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt**, utifrån relevanta kunskaper om sexualitet och relationer, för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt** konsekvenser såväl för individens sexuella hälsa som för folkhälsan **och underbygger diskussionen med välgrundade argument**.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge **komplexa** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat**, utifrån relevanta kunskaper om sexualitet och relationer, för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** konsekvenser såväl för individens sexuella hälsa som för folkhälsan **och underbygger diskussionen med välgrundade och nyanserade argument**.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade och nyanserade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt och nyanserat** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt och nyanserat** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Naturkunskap 1a2

Kursen naturkunskap 1a2 omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, till exempel i fråga om träning, kost, droger och konsumtion.

Hur naturvetenskap kan användas som utgångspunkt vid kritisk granskning av budskap och normer i media.

- Evolutionära aspekter och etiska perspektiv på bioteknikens möjligheter och konsekvenser för mänsklighetens utveckling och för biologisk mångfald. Cellen och livets minsta delar som utgångspunkt för diskussioner om till exempel genteknik och andra aktuella forskningsområden.
- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.
- Kritiska förhållningssätt till naturvetenskapliga resultat samt till ovetenskapligt grundade påståenden.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven diskuterar **översiktligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **enkla** frågor samt för att ge **enkla** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven redogör **översiktligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **översiktligt** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **enkla** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **enkla** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven beskriver **översiktligt** hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **översiktligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **översiktligt** utifrån **något** exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven diskuterar **utförligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att **självständigt efter samråd med handledare** ge **komplexa** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade och nyanserade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade och nyanserade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt och nyanserat** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt och nyanserat** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Naturkunskap 1b

Kursen naturkunskap 1b omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, till exempel i fråga om träning, kost, droger och konsumtion. Hur naturvetenskap kan användas som utgångspunkt vid kritisk granskning av budskap och normer i media.
- Naturvetenskapliga aspekter på och normkritisk reflektion över människans sexualitet, lust, relationer och sexuella hälsa.
- Evolutionära aspekter och etiska perspektiv på bioteknikens möjligheter och konsekvenser för mänsklighetens utveckling och för biologisk mångfald. Cellen och livets minsta delar som utgångspunkt för diskussioner om till exempel genteknik och andra aktuella forskningsområden.
- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.
- Kritiska förhållningssätt till naturvetenskapliga resultat samt till ovetenskapligt grundade påståenden.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven diskuterar **översiktligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **enkla** frågor samt för att ge **enkla** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven redogör **översiktligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **översiktligt** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **enkla** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **enkla** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **översiktligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **översiktligt** utifrån **något** exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven diskuterar **utförligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge **komplexa** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** konsekvenser av olika livsstilar såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade och nyanserade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade och nyanserade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven beskriver översiktligt hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare föreslår och utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning och redogör **utförligt och nyanserat** för den. Dessutom ger eleven enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt och nyanserat** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Naturkunskap 2

Kursen naturkunskap 2 omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Universums utveckling som förklaring till materians uppkomst och jordens sammansättning.

- Materians uppbyggnad, ämnens egenskaper, växelverkan, kretslopp och oförstörbarhet. Samband och skillnader mellan energi och materia.
- Evolutionens mekanismer och organismers utveckling. Hur livets villkor och ekologi kan studeras på olika nivåer.
- Människokroppens organ och organsystem, deras uppbyggnad, funktion, evolutionära utveckling och växelverkan med omgivningen.
- Organiska och oorganiska ämnen i vardag och samhälle. Industriella processer, teknikutveckling och miljöperspektiv som rör framställning av moderna material, livsmedel och andra produkter.
- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt och estetiska upplevelser kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att pröva naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.
- Kritiska förhållningssätt till naturvetenskapliga resultat samt till ovetenskapligt grundade påståenden.
- Naturvetenskapens betydelse för mänsklighetens kultur och världsbild. Upptäckter och framsteg inom till exempel medicin, energi och materialutveckling ur historiska, nutida och framtida perspektiv.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven diskuterar **översiktligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa utforskande frågor samt för att ge **enkla** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven redogör **översiktligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen och miljön. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **översiktligt** konsekvenser av olika livsstilar och miljöpåverkan såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **enkla** argument.

Eleven ger några utförliga exempel, från flera olika områden, på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **enkla** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **enkla** argument för dessa.

Eleven beskriver **översiktligt**, inom flera olika områden, hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare utför eleven en enkel na-

turvetenskaplig undersökning samt redogör **översiktligt** för den och värderar den med **enkla** omdömen. Dessutom ger eleven **enkla** exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **översiktligt** utifrån **något** exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt och för människans världsbild.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven diskuterar **utförligt** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen och miljön. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt** konsekvenser av olika livsstilar och miljöpåverkan såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel, från flera olika områden, på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade** argument för dessa.

Eleven beskriver **utförligt**, inom flera olika områden, hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning samt redogör **utförligt** för den och värderar den med **nyanserade** omdömen. Dessutom ger eleven exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt och för människans världsbild.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle. I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa **utforskande** frågor samt för att ge **komplexa** förklaringar och argument. Dessutom ger eleven några exempel på tänkbara

ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för hur människokroppen är uppbyggd och fungerar i växelverkan med omgivningen samt hur kroppen påverkas av livsstilen och miljön. I samband med redogörelsen diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** konsekvenser av olika livsstilar och miljöpåverkan såväl för individens hälsa som för folkhälsan samt underbygger diskussionen med **välgrundade och nyanserade** argument.

Eleven ger några utförliga exempel, från flera olika områden, på hur naturvetenskap kan kopplas till hållbar utveckling. Utifrån exemplen drar eleven **välgrundade och nyanserade** slutsatser och föreslår några handlingsalternativ samt ger **välgrundade och nyanserade** argument för dessa.

Eleven beskriver **utförligt och nyanserat**, inom flera olika områden, hur naturvetenskap organiseras och kan användas för kritisk granskning. Vidare utför eleven en enkel naturvetenskaplig undersökning samt redogör **utförligt och nyanserat** för den, värderar den med **nyanserade** omdömen **och ger förslag på hur den kan förbättras**. Dessutom ger eleven **komplexa** exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar **utförligt och nyanserat** utifrån **några** exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt och för människans världsbild.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet naturkunskap

I den nya gymnasieskolan ska ämnet naturkunskap läsas på alla program utom på naturvetenskaps- och teknikprogrammet. Liksom i den nuvarande kursplanen i naturkunskap ska första kursen i ämnet bygga på kunskaper från grundskolan. Därför har Skolverket i de inledande kurserna betonat att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att använda de naturvetenskapliga kunskaper som de har fått i grundskolan och befästa, fördjupa och utveckla dessa för att aktivt kunna ta ställning och påverka. I flera remissvar från skolor har synpunkter framförts att eleverna inte har med sig tillräckliga kunskaper från grundskolan och att ämnesplanen därför bör innehålla mer repetition och grundläggande kunskaper till exempel i ekologi och genetik. Skolverkets bedömning är dock att eleverna, med tydligare styrdokument även i grundskolan, bör ha fått med sig tillräckliga kunskaper i de naturvetenskapliga ämnena för att kunna läsa det nya ämnet naturkunskap i gymnasieskolan.

Den föreslagna ämnesplanen är skriven utifrån ansatsen att naturkunskap är ett ämne som ska bidra till att eleverna får sådana kunskaper i naturvetenskap som går att använda som individ och som samhällsmedborgare. Det kan handla om att ta beslut som individ kring kost och hälsa, eller att göra val som konsument, men också om att kunna göra politiska ställningstaganden och agera i förhållande till frågor om exempelvis miljö och teknik.

Innehållet i naturkunskap 1 och naturkunskap 2 har delvis olika karaktär, där naturkunskap 1 i högre grad anknyter till aktuella samhällsfrågor och naturkunskap 2 är mer inriktad på kunskaper som eleverna kan behöva för vidare studier. I remissvaren finns både positiva och negativa synpunkter, men framför allt påpekas att naturkunskap 1 är förändrad och att naturkunskap 2 liknar dagens kurs naturkunskap B. Naturkunskap 1 upplevs av en del remissinstanser som otydligare än naturkunskap 2. I några av remissvaren anges att lärarna kan komma att behöva kompetensutveckling för att undervisa i naturkunskap 1.

Hälso- och livsstilsfrågor har betonats mer i naturkunskap 1 än i dagens naturkunskap A. I det centrala innehållet har sexualitet och relationer lyfts fram. Skolverket har gjort denna förändring utifrån synpunkter från lärare som framhållit att detta område bör behandlas i de kurser som kommer att läsas av alla elever. Behovet har även lyfts i Skolverkets egna rapporter. Flera remissinstanser är också positiva till det nya innehållet. Det gäller till exempel RFSU. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har tidigare framhållit att en skrivning om ett normkritiskt perspektiv bör inkluderas i åtminstone samtliga högskoleförberedande program. Många skolor har också ställt sig positiva i sina remissvar till att frågor om sexualitet och relationer lyfts i ämnesplanen.

När det gäller naturkunskap 1 behandlar de mest kritiska remissvaren punkten i det centrala innehållet som handlar om sexualitet och relationer. I dessa fall handlar remissvaren om att det är svårt att veta hur innehållet ska tas upp i undervisningen, att för stor vikt läggs på detta och att sådan undervisning ges i grundskolan. I några remissvar tar man upp svårigheten att undervisa i dessa frågor på vuxenutbildning-

en. Som exempel kan nämnas Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik som menar att punkten om människans sexualitet bör tonas ner. Skolverket bedömer att kunskapsområdet bör behandlas i ämnet naturkunskap, eftersom det behandlar andra aspekter än grundskolans undervisning inom sex och samlevnad.

Frågor kring hållbar utveckling betonas i naturkunskap 1 och flera remissvar är positiva till det. En del kritiska synpunkter har dock framkommit i remissvaren. Det handlar om att energi och miljö bör finnas med i innehållet. Skolverket har gjort vissa anpassningar av ämnesplanen utifrån dessa synpunkter. Vidare anger en del remissvar att några begrepp är oklara till exempel begreppet ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster, som beskriver det forskningsområde som befinner sig i gränstrakterna mellan ekologi och mänsklig aktivitet, och andra nyare begrepp i ämnesplanen kan medföra ett kompetensutvecklingsbehov för lärare.

Världsnaturfonden, WWF, skriver i sitt remissyttrande att alla behöver en naturvetenskaplig bas och trygghet, men påpekar att det också är viktigt att eleverna får möjlighet att utveckla handlingskompetens när det gäller hållbar utveckling. För övrigt anser de att ämnesplanen är bra och framåtsyftande. Konsumentverket är i sitt remissvar positivt till att konsumentfrågorna har lyfts i samband med individens hälsa och livsstil, men önskar att konsumtion lyfts även i frågor om hållbar utveckling. Dessa synpunkter har tillgodosetts.

Flera lärare har i sina remissvar påpekat att laborationer ska anges som ett centralt innehåll i ämnet. Skolverkets bedömning är att undervisningen ska ge kunskaper om naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel i anknytning till ett yrkesområde, men att laborationer inte behöver lyftas specifikt.

I ämnesplanen används begreppet ”växelverkan” och några remissinstanser tycker att begreppets innebörd är otydlig. Det är i dag vanligare att beskriva förlopp inom naturvetenskapen som att de sker genom växelverkan i stället för genom enkla orsak-verkan-samband. Växelverkan (interaktion) används inom såväl biologi, som fysik och kemi.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Biologilärarnas förening

KVA Kommittén för vetenskap och skola

Liber AB

LMNT Riksföreningen för lärarna i matematik, naturvetenskap och teknik

Läraryrkesförbundet ämnesråd NV/teknik

Lärarnas Riksförbund, forum för matematik och naturvetenskap

Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik

Nationellt resurscentrum i fysik

Nationellt resurscentrum i kemi

Svenska fysikersamfundet

Svenska kemistförbundet

Umeå universitet

Ämnesplan för ämnet religionskunskap

Religionskunskap

Ämnet religionskunskap har sin vetenskapliga förankring främst i religionsvetenskapen men är till sin karaktär tvärvetenskapligt. Det behandlar hur religioner och livsåskådningar kommer till uttryck i ord och handling samt hur människor formulerar och förhåller sig till etiska och existentiella frågor. I ämnet behandlas trons och etikens betydelse för individers upplevelse av mening och tillhörighet.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner, livsåskådningar och etiska förhållningssätt. Den ska ta sin utgångspunkt i en samhällssyn som präglas av öppenhet i fråga om livsstilar, livshållningar och människors olikheter samt ge eleverna möjlighet att utveckla en beredskap att förstå och leva i ett samhälle präglad av mångfald. Eleverna ska ges möjlighet att diskutera hur relationen mellan religion och vetenskap kan tolkas och uppfattas, till exempel beträffande frågor om skapelse och evolution.

Undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar kunskaper om hur människors moraliska förhållningssätt kan motiveras utifrån religioner och livsåskådningar. De ska ges möjlighet att reflektera över och analysera människors värderingar och trosföreställningar och därigenom utveckla respekt och förståelse för olika sätt att tänka och leva. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att analysera hur religion kan förhålla sig till bland annat etnicitet, kön, sexualitet och klass.

I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor, diskutera och argumentera, samt genomföra fältstudier.

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Kunskaper om religioner och livsåskådningar så som de uttrycks i samhället.
- 2) Kunskaper om människors identitet i relation till religioner och livsåskådningar.
- 3) Kunskaper om olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap samt förmåga att värdera dessa.
- 4) Kunskaper om etiska begrepp och modeller.
- 5) Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till religioner och livsåskådningar.

Kurser i ämnet

- Religionskunskap 1, 50 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande.

- Religionskunskap 2, 50 poäng, som bygger på kursen religionskunskap 1.
- Religionskunskap – specialisering, 100 poäng, som bygger på kursen religionskunskap 1.

Religionskunskap 1

Kursen religionskunskap 1 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Världsreligionerna och olika livsåskådningar, så som de kan ta sig uttryck för individer och grupper i samtiden, i Sverige och i omvärlden.
- Olika människosyn och gudsuppfattningar.
- Religion i relation till kön, klass, etnicitet och sexualitet.
- Individens identitet i förhållande till religion och livsåskådning.
- Olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap i den aktuella samhällsdebatten.
- Olika modeller inom normativ etik. Dygdetiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Analys av argument i etiska frågor med utgångspunkt i världsreligioner, livsåskådningar och elevernas egna ställningstaganden.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för världsreligionerna och några livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar. Eleven beskriver **översiktligt** de uttryck olika världsreligioner och livsåskådningar kan ta sig i samtiden, i Sverige och i omvärlden. Eleven ger **några** exempel på hur identitet kan skapas i relation till religion och livsåskådning samt gör en **enkel** analys av denna relation. Eleven redogör **översiktligt** för religion i relation till kön, klass, etnicitet och sexualitet.

Eleven redogör **översiktligt** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. I redogörelsen värderar eleven de olika uppfattningarna med **enkla** omdömen.

Eleven redogör **översiktligt** för vad som utmärker några normativa etiska modeller och ger **enkla** argument i **någon** fråga utifrån dessa modeller. Eleven för **enkla**

resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för världsreligionerna och några livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **utförligt** för likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar. Eleven beskriver **utförligt** de uttryck olika världsreligioner och livsåskådningar kan ta sig i samtiden, i Sverige och i omvärlden. Eleven ger **några** exempel på hur identitet kan skapas i relation till religion och livsåskådning samt gör en analys av denna relation. Eleven redogör **utförligt** för religion i relation till kön, klass, etnicitet och sexualitet.

Eleven redogör **utförligt** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. I redogörelsen värderar eleven de olika uppfattningarna med **enkla** omdömen.

Eleven redogör **utförligt** för vad som utmärker några normativa etiska modeller och ger **välgrundade** argument i **några** frågor utifrån dessa modeller. Eleven för **välgrundade** resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för världsreligionerna och några livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** de uttryck olika världsreligioner och livsåskådningar kan ta sig i samtiden, i Sverige och i omvärlden. Eleven ger **flera** exempel på hur identitet kan skapas i relation till religion och livsåskådning samt gör en **komplex** analys av denna relation. Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för religion i relation till kön, klass, etnicitet och sexualitet.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. I redogörelsen värderar eleven de olika uppfattningarna med **nyanserade** omdömen.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för vad som utmärker några normativa etiska modeller och ger **välgrundade och nyanserade** argument i **några** frågor utifrån dessa modeller. Eleven för **välgrundade och nyanserade** resonemang om

vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

Religionskunskap 2

Kursen religionskunskap 2 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 4 och 5. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Nyreligiösa rörelser och strömningar, vad som kännetecknar dem och vad de har för förhållande till världsreligionerna.
- Privatreligiositet.
- Identifiering av genusordningar i religioner och livsåskådningar.
- Religioners och livsåskådningars betydelse för människors identitet, tillhörighet och gemenskap.
- Olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap, hur de kan komma till uttryck och vad de kan betyda för individens förståelse av sig själv och sin omvärld.
- Etiska begrepp och modeller. Tillämpning av dessa på frågor som är relevanta för karaktärsämnen, till exempel biomedicinsk etik, djuretik, miljöetik eller etik i mellanmännsliga relationer.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för några religioner och livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för likheter och skillnader mellan å ena sidan nyreligiösa rörelser och strömningar och å andra sidan världsreligioner. Eleven beskriver **översiktligt** hur olika religioner och livsåskådningar tar sig samhälleliga uttryck och hur de förhåller sig till aktuella samhällsfrågor. Eleven redogör **översiktligt** för hur religioner och livsåskådningar kan ha betydelse för människors upplevelse av identitet.

Eleven redogör **översiktligt** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap samt för vilken betydelse dessa uppfattningar kan ha för individens förståelse av sig själv och av sin omvärld.

Eleven diskuterar **översiktligt** etiska frågor. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **enkla** argument i frågorna.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för några religioner och livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **utförligt** för likheter och skillnader mellan å ena sidan nyreligiösa rörelser och strömningar och å andra sidan världsreligioner. Eleven beskriver **utförligt** hur olika religioner och livsåskådningar tar sig samhälleliga uttryck och hur de förhåller sig till aktuella samhällsfrågor. Eleven redogör **utförligt** för hur religioner och livsåskådningar kan ha betydelse för människors upplevelse av identitet.

Eleven redogör **utförligt** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap samt för vilken betydelse dessa uppfattningar kan ha för individens förståelse av sig själv och sin omvärld.

Eleven diskuterar **utförligt** etiska frågor. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **välgrundade** argument i frågorna.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några religioner och livsåskådningar samt för deras kännetecken. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för likheter och skillnader mellan å ena sidan nyreligiösa rörelser och strömningar och å andra sidan världsreligioner. Eleven beskriver **utförligt och nyanserat** hur olika religioner och livsåskådningar tar sig samhälleliga uttryck och hur de förhåller sig till aktuella samhällsfrågor. Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för hur religioner och livsåskådningar kan ha betydelse för människors upplevelse av identitet.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap samt för vilken betydelse dessa uppfattningar kan ha för individens förståelse av sig själv och sin omvärld.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** etiska frågor. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **välgrundade och nyanserade** argument i frågorna.

Religionskunskap – specialisering

Kursen religionskunskap – specialisering omfattar punkterna 1 och 3–5 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Fördjupning inom något eller några av ämnets kunskapsområden, till exempel centrala idéer, etiska principer, texter, riter och handlingsmönster i en eller flera valda religioner och livsåskådningar.
- Begrepp, teorier och metoder som är relevanta för kunskapsområdet.
- Analys och diskussion av kunskapsområdet ur historiska och samtida perspektiv.
- Källkritisk metod inom kunskapsområdet. Granskning, analys och tolkning av texter, bilder och annat material som det valda kunskapsområdet har gett upphov till samt av hur det valda kunskapsområdet framställs i olika medier och källor.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för ett eller flera valda kunskapsområden. I redogörelsen använder eleven **med viss säkerhet** begrepp, teorier och metoder som är relevanta för det eller de valda kunskapsområdena. Eleven gör en **enkel** analys av kunskapsområdet ur historiska och samtida perspektiv. I analysen redogör eleven **översiktligt** för kännetecknen, påverkansfaktorer och utvecklingstendenser samt hur kunskapsområdet har tagit och tar sig samhällsliga uttryck.

Eleven värderar med **enkla** omdömen information om kunskapsområdet från olika medier och källor genom att kritiskt granska informationens relevans, trovärdighet och användbarhet.

Eleven diskuterar **översiktligt** etiska frågor i relation till det valda kunskapsområdet. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **enkla** argument i frågorna.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för ett eller flera valda kunskapsområden. I redogörelsen använder eleven **med viss säkerhet** begrepp, teorier och metoder som är relevanta för det eller de valda kunskapsområdena. Eleven gör en **enkel** analys av kunskapsområdet ur historiska och samtida perspektiv. I analysen redogör eleven **utförligt** för kännetecknen, påverkansfaktorer och utvecklingstendenser samt hur kunskapsområdet har tagit och tar sig samhällsliga uttryck.

Eleven värderar med **nyanserade** omdömen information om kunskapsområdet från olika medier och källor genom att kritiskt granska informationens relevans, trovärdighet och användbarhet.

Eleven diskuterar **utförligt** etiska frågor i relation till det valda kunskapsområdet. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **välgrundade** argument i frågorna.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för ett eller flera valda kunskapsområden. I redogörelsen använder eleven **med säkerhet** begrepp, teorier och metoder som är relevanta för det eller de valda kunskapsområdena. Eleven gör en **komplex** analys av kunskapsområdet ur historiska och samtida perspektiv. I analysen redogör eleven **utförligt och nyanserat** för kännetecken, påverkansfaktorer och utvecklingstendenser samt hur kunskapsområdet har tagit och tar sig samhällsliga uttryck.

Eleven värderar med **nyanserade** omdömen information om kunskapsområdet från olika medier och källor genom att kritiskt granska informationens relevans, trovärdighet och användbarhet.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** etiska frågor i relation till det valda kunskapsområdet. I diskussionen använder eleven etiska begrepp och ger, utifrån olika etiska modeller, **välgrundade och nyanserade** argument i frågorna.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet religionskunskap

Utgångspunkter för en ny ämnesplan

En utgångspunkt för det nya förslaget till ämnesplan i religionskunskap har varit att ämnet, framför allt den inledande kursen, ska vara ändamålsenligt på alla gymnasieprogram, både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Ytterligare en utgångspunkt har varit att skapa sammanhang och progression utifrån grundskolans nya kursplan.

Likheter och skillnader i förhållande till dagens kursplan

Den föreslagna ämnesplanen skiljer sig generellt inte från dagens kursplan på något avgörande sätt när det gäller ämnessyn och innehåll. Två områden har dock skrivits fram i den nya ämnesplanen, vilka inte finns i dagens kursplan och inte heller i Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i religionskunskap för grundskolan (U2009/312/S).

Det ena området handlar om introduktionen av ett mer religionsfilosofiskt innehåll och om förhållandet mellan religion och vetenskap. Mycket av den debatt som förs rörande tro och vetande, inte bara i religiösa respektive vetenskapliga sammanhang utan i samhället och i media i stort, handlar om hur religion och religiösa kunskaps- och sanningsanspråk kan förstås och analyseras med hänsyn till vetenskaplig teori och metod och ett vetenskapligt förhållningssätt. Frågor som rör etiska ställningstaganden grundade på religiösa och livsåskådningsmässiga trosuppfattningar och övertygelser är ett exempel på detta.

Det andra området handlar om frågor om kön, etnicitet, sexualitet och klass ur bland annat rättvis- och likaberättigandeperspektiv. Dessa frågor är nödvändiga att behandla, diskutera och analysera i relation till såväl religiösa som icke-religiösa trosuppfattningar och övertygelser, och de har klara etiska och existentiella förutsättningar och implikationer.

Till de två ovan nämnda områdena kan läggas en tydligare betoning i den nya ämnesplanen på frågor om hur identitet och tillhörighet kan relateras till religioner och livsåskådningar under ömsesidig påverkan. Det är frågor som har stor relevans för studier av såväl individualitet som kollektivitet i ett mångfaldssamhälle, men också för studier av förhållanden och relationer i mer eller mindre tydliga enhetssamhällen.

De nämnda nya momenten kan betraktas som uttryck för en progression i relation till vad eleverna studerat i grundskoleämnet religionskunskap. Gymnasieämnet är, som tidigare nämnts, en fördjupning och breddning av grundskoleämnet, snarare än ett helt nytt ämne. De frågor, problem och möjligheter som det samtida samhället aktualiserar i relation till religioner och livsåskådningar samt etiska och existentiella frågeställningar kan studeras med hänsyn till gymnasieskolans tredelade uppdrag. Det betyder att urvalet av religioner som studeras görs med hänsyn till detta samtidsperspektiv. I innehållet är det dock tydligt framskrivet att "världsreligionerna" ska studeras.

I den nya ämnesplanen finns en specialiseringskurs framskriven. Någon sådan finns inte i dagens religionsämne. Specialiseringskursen är tänkt att erbjuda möjlighet till en mer omfattande fördjupning av en vald fråga eller ett valt tema.

Till slut kan nämnas att i förslaget till ny ämnesplan anges på ungefär samma sätt som i dagens kursplan att undervisningen ska behandla olika religioner och andra livsåskådningar, etik, livsfrågor och religionens roll i samhället.

Sammanfattning av remissynpunkter och överväganden

Det har inkommit flera remissvar på ämnesplanen i religionskunskap, dels i samband med den formella remissen, dels i den föregående processen. Synpunkter har inkommit från programreferensskolor, lärare, föreningar, organisationer och i några fall från privatpersoner. Det har inte funnits någon tydlig tendens i remissvaren. Vissa är nöjda med förslaget men har synpunkter gällande bland annat omfattningen av och fördelningen mellan innehållet i kurserna 1 och 2 samt vilka etiska modeller som lyfts fram. Vissa, till exempel Sveriges Kristna Råd, menar att skrivningar om religion och vetenskap är förlegade och visar en alltför distanserad och teoretisk syn på religion. I andra remissvar saknar man ett visst innehåll, till exempel tydligare skrivningar om religionshistoria, att samtliga världsreligioner inte räknas upp i innehållet samt skrivningar om kristendomens särställning och betydelse i Sverige. Andra remissinstanser har varit övergripande positiva till hur progressionen jämfört med grundskolan skrivs fram och till de nya områden som lyfts fram i ämnesplanen. Omfattningen av och nivån på det centrala innehållet har generellt setts som positiv.

Skolverket har efter remissen beaktat vissa av remissynpunkterna genom omformuleringar och omflyttningar av innehåll mellan kurserna. Eftersom ämnet och dess karaktär breddas och vidgas i gymnasieskolan bedömer Skolverket att det inte är nödvändigt att särskilt betona kristendomen och dess betydelse i Sverige eftersom detta finns med i Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i religionskunskap för grundskolan (U2009/312/S). Däremot har skrivningar som har uppfattats uttrycka en förlegad syn på tro och vetenskap omformulerats. Skolverket bedömer att de nuvarande skrivningarna väl täcker in världsreligionerna, inklusive kristendomen, och därför behövs inga precisare skrivningar om dessa, som till exempel Sveriges Kristna Råd och Föreningen Lärare i Religionskunskap efterlyst i sina remissvar.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Avnämare:

Högskolan Gävle institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Högskolan i Jönköping – Högskolan för lärande och kommunikation

Karlstad universitet – Fakulteten för ekonomi, kommunikation och IT samt Lärarutbildningen

Mittuniversitetet – MKV i Sundsvall

Södertörns högskola – Institutionen för kultur och kommunikation
Växjö universitet – Institutionen för samhällsvetenskap
Luleå Tekniska universitet – Institutionen för industriell ekonomi och samhällsvetenskap
Mälardalens högskola
Stockholms universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten
Umeå universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten
Södertörns högskola
Linköpings universitet
Göteborgs universitet – JMG
Göteborgs universitet – Institutionen för globala studier
Högskolan Dalarna – Akademin för humaniora och medier
Högskolan i Halmstad – sektionen för hälsa och samhälle
Högskolan i Skövde – Institutionen för kommunikation och information
Uppsala universitet, Kulturgeografiska institutionen
Konstfack – BI (lärarutbildning)
Lunds universitet – Historiska institutionen
Högskolan Kristianstad - Lärarutbildning
Programreferensskolor:
Borgarskolan i Gävle (kommunal)
Sundsvalls gymnasium i Sundsvall (kommunal)
Fässbergsgymnasiet i Mölndal (kommunal)
Kärrtorps gymnasium i Stockholm (kommunal)
Klara Nya Gymnasium i Malmö (InfoKomp) (fristående)
Folkungaskolan i Linköping (kommunal)
Andra referensgrupper:
Medienätverken Nord, Syd och Väst
Företrädare för 12 medieutbildningar på gymnasienivå i Stockholmsområdet
Sveriges Elevråds Centralorganisation
Projektet Vatten och Samhälle (Sex västsvenska kommuner: Lidköping, Lysekil, Karlstad, Mariestad, Vänersborg och Åmål. Företrädare från gymnasieskolor och näringsliv. Högskolan Väst och Göteborgs universitet.)

Remissvar i samband med slutremissen gällande ämnesplanen för religionskunskap har dessutom inkommit från följande lärosäten, organisationer och skolor:

Malmö högskola

Föreningen Lärare i Religionskunskap

Världsnaturfonden (WWF)

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)

Barnombudsmannen (BO)

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Sveriges Kristna Råd

Föreningen Norden

Sjödalsgymnasiet i Huddinge

Studium i Göteborg

Södra Latins gymnasium i Stockholm

Ämnesplan för ämnet samhällskunskap

Samhällskunskap

Ämnet samhällskunskap är till sin karaktär tvärvetenskapligt. Det har sin bas inom statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi, men även andra samhällsvetenskapliga och humanistiska discipliner ingår. Med hjälp av begrepp, teorier, modeller och metoder från alla dessa discipliner kan komplexa samhällsfrågor förstås och förklaras. Ämnet har även ett historiskt perspektiv.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor. Politiska, sociala och ekonomiska band sammanlänkar i dag människor i olika samhällen över hela världen. I relation till detta ska undervisningen behandla frågor som berör makt, genus, konflikter och samarbeten, kultur, fördelning av resurser samt hållbar utveckling.

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till samhällsfrågor. Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen.

I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att arbeta med olika metoder för att samla in och bearbeta information. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att uttrycka kunskaper och uppfattningar såväl muntligt som skriftligt samt med hjälp av modern informationsteknik.

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Kunskaper om samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- 2) Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- 3) Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
- 4) Förmåga att söka, granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

- 5) Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Kurser i ämnet

- Samhällskunskap 1a1, 50 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen samhällskunskap 1b.
- Samhällskunskap 1a2, 50 poäng, som bygger på kursen samhällskunskap 1a1. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen samhällskunskap 1b.
- Samhällskunskap 1b, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande. Betyg i kursen kan inte ingå i elevens examen tillsammans med betyg i kursen samhällskunskap 1a1 eller kursen samhällskunskap 1a2.
- Samhällskunskap 2, 100 poäng, som bygger på kursen samhällskunskap 1a2 eller kursen samhällskunskap 1b.
- Samhällskunskap 3, 100 poäng, som bygger på kursen samhällskunskap 2.
- Internationell ekonomi, 100 poäng, som bygger på kursen samhällskunskap 1a2 eller kursen samhällskunskap 1b.
- Internationella relationer, 100 poäng, som bygger på kursen samhällskunskap 1a2 eller kursen samhällskunskap 1b.

Samhällskunskap 1a1

Kursen samhällskunskap 1a1 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Demokrati, ideologier och politik på lokal och nationell nivå samt inom EU och på annan internationell nivå. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Mediers innehåll och nyhetsvärdering i samband med frågor om demokrati och politik.
- Mänskliga fri- och rättigheter i ett nutida perspektiv.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap, över- och underordning. Centrala kategorier är genus, sexualitet, normalitet, nationalitet, religion, etnicitet och klass.

- Privatekonomi. Hushållets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Metoder för att kritiskt bearbeta information, till exempel källkritik.
- Presentation i olika former med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och bloggar.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom diskuterar eleven **översiktligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen diskuterar eleven **översiktligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **enkla** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor samt gör **enkla** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen diskuterar eleven **utförligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor samt gör **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade och nyanserade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **nyanserade** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Samhällskunskap 1a2

Kursen samhällskunskap 1a2 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkt 3.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande.
- Mänskliga fri- och rättigheter i ett historiskt perspektiv.
- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar och med koppling till jämställdhet och hållbar utveckling.
- Massmediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor. Exempel på begrepp är aktör, struktur, institution och globalisering. Exempel på metoder för att samla in information är intervju, enkät och observation. Exempel på metoder

för att bearbeta information är statistik, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys och källkritik.

- Presentation i olika former med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar, bloggar och vetenskapliga rapporter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **översiktligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar **översiktligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **enkla** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **enkla** reflektioner om deras relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **utförligt** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **utförligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med enkla omdömen**. Eleven diskuterar **utförligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **välgrundade** reflektioner om deras relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss**

säkerhet och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **utförligt och nyanserat** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med nyanserade omdömen**. Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade och nyanserade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **nyanserade** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Samhällskunskap 1b

Kursen samhällskunskap 1b omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Demokrati och politik på lokal och nationell nivå samt inom EU och på annan internationell nivå. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande.
- Mänskliga fri- och rättigheter i ett nutida och historiskt perspektiv.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap, över- och underordning. Centrala

kategorier är genus, sexualitet, normalitet, nationalitet, religion, etnicitet och klass.

- Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar och med koppling till jämställdhet och hållbar utveckling.
- Privatekonomi. Hushållets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomiska förändringar.
- Massmediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka. Mediers innehåll och nyhetsvärdering.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor. Exempel på begrepp är aktör, struktur, institution och globalisering. Exempel på metoder för att samla in information är intervju, enkät och observation. Exempel på metoder för att bearbeta information är statistik, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys och källkritik.
- Presentation i olika former med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar, bloggar och vetenskapliga rapporter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **översiktligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar **översiktligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **enkla** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **enkla** reflektioner om deras relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **utförligt** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **utförligt** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med enkla omdömen**. Eleven diskuterar **utförligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **välgrundade** reflektioner om deras relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för de historiska förutsättningarnas betydelse och diskuterar **utförligt och nyanserat** hur nutida samhällsförhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.

Eleven analyserar samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med nyanserade omdömen**. Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade och nyanserade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **nyanserade** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, redovisar sina källor samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskun-

skap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna.**

Samhällskunskap 2

Kursen samhällskunskap 2 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 2 och 3. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Nationalekonomiska teories framväxt och genomslagskraft utifrån historiska villkor och motsättningar, till exempel merkantilism, ekonomisk liberalism, marxism, keynesianism och monetarism. Frågor om tillväxt, makt, inflytande, ett hållbart samhälle, miljö och resursfördelning i relation till de ekonomiska teorierna.
- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och genus, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.
- Hur normer konstrueras samt deras betydelse i socialisationsprocesser, till exempel när det gäller sexualitet.
- Tematisk fördjupning i samhällsfrågor.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av information från olika medier och källor i arbetet med komplexa samhällsfrågor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i olika former som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, vetenskapliga rapporter och essäer.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för några centrala teorier och diskuterar **översiktligt** deras styrkor och svagheter. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för hur teorierna påverkar nutidens ekonomiska, politiska och sociala förhållanden samt hur dessa förhållanden kan förstås utifrån teorierna.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder. Eleven diskuterar **översiktligt** orsakerna samt politiska, ekonomiska och sociala konsekvenser av olika lösningar på samhällsfrågor. Eleven ger **enkla** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **enkla** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för några centrala teorier och diskuterar **utförligt** deras styrkor och svagheter. Dessutom redogör eleven **utförligt** för hur teorierna påverkar nutidens ekonomiska, politiska och sociala förhållanden samt hur dessa förhållanden kan förstås utifrån teorierna.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med enkla omdömen**. Eleven diskuterar **utförligt** orsakerna samt politiska, ekonomiska och sociala konsekvenser av olika lösningar på samhällsfrågor. Eleven ger **välgrundade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några centrala teorier och diskuterar **utförligt och nyanserat** deras styrkor och svagheter. Dessutom redogör eleven

utförligt och nyanserat för hur teorierna påverkar nutidens ekonomiska, politiska och sociala förhållanden samt hur dessa förhållanden kan förstås utifrån teorierna.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder **samt värderar dem med nyanserade omdömen**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** orsakerna samt politiska, ekonomiska och sociala konsekvenser av olika lösningar på samhällsfrågor. Eleven ger **välgrundade och nyanserade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **nyanserade** omdömen andras ståndpunkter.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Samhällskunskap 3

Kursen samhällskunskap 3 omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkt 3. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Teorier om globalisering. Maktförhållanden utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv. Konsekvenser av en globaliserad värld för individer, grupper och nationer. Lösningar på utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.
- Introduktion av vetenskapsteori.
- Hur vetenskapliga begrepp, till exempel genus och rationalitet, används i samhällsdebatten och påverkar individens syn på sig själv, på andra och på det omgivande samhället.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av information från olika medier och källor i arbetet med komplexa samhällsfrågor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i utredande och andra former som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, vetenskapliga rapporter och essäer.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för centrala teorier utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för hur olika faktorer och förhållanden skapar olika förutsättningar för individer, grupper och nationer.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar **översiktligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. Eleven diskuterar **översiktligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **enkla** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

Eleven ger **något** exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och beskriver **översiktligt** hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **enkla** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för centrala teorier utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **utförligt** för hur olika faktorer och förhållanden skapar olika förutsättningar för individer, grupper och nationer.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar **utförligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. Eleven diskuterar **utförligt** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **enkla** omdömen andras ståndpunkter.

Eleven ger **några** exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och beskriver **utförligt** hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker

er, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för centrala teorier utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för hur olika faktorer och förhållanden skapar olika förutsättningar för individer, grupper och nationer.

Eleven analyserar komplexa samhällsfrågor och identifierar orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven **med säkerhet** samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt diskuterar **utförligt och nyanserat** deras styrkor och svagheter med hänvisning till såväl empiriska källor som någon vetenskapsteoretisk källa. Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven ger **välgrundade och nyanserade** argument för sina ståndpunkter och värderar med **nyanserade** omdömen andras ståndpunkter.

Eleven ger **några** exempel på hur vetenskapliga begrepp används i samhällsdebatten och beskriver **utförligt och nyanserat** hur detta påverkar synen på samhällsfrågor.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Internationell ekonomi

Kursen internationell ekonomi omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Internationella handelsrelationer och ekonomisk integration samt deras aktörer. Den internationella ekonomins och handelns utveckling med hjälp av ekonomiska teorier, utifrån både ett historiskt och ett nutida perspektiv. Den internationella ekonomins och handelns effekter för länders välfärd och för miljön.

- Kulturens betydelse för affärskontakter mellan företag i olika länder.
- Drivkrafter bakom och effekter av olika handels- och valutapolitiska ingrepp i internationella handelsrelationer. Finansiella marknader i den internationella ekonomin.
- Global resursfördelning. Relationen mellan produktionskostnader i olika delar av världen och företagens lokalisering och internationella handel. Förklaringar till uppkomsten av transnationella företag.
- Den ekonomiska integrationsprocessen inom EU och den fortsatta utvecklingen mot gemensamma marknader.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av information från olika medier och andra källor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i olika former som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, vetenskapliga rapporter och essäer.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för handelskontakter och handelsrelationer utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för hur olika förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av olika aktörer. Eleven diskuterar också **översiktligt** några effekter av reglerande ingrepp i den internationella ekonomin.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av den internationella ekonomins och handels utseende och utveckling. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **översiktligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **översiktligt** den internationella ekonomins betydelse för miljö och resursfördelning, ger **enkla** argument för olika ståndpunkter och värderar dem med **enkla** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **enkla** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för handelskontakter och handelsrelationer utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **utförligt** för hur olika förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av olika aktörer. Eleven diskuterar också **utförligt** några effekter av reglerande ingrepp i den internationella ekonomin.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av den internationella ekonomins och handelns utseende och utveckling. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **utförligt** den internationella ekonomins betydelse för miljö och resursfördelning, ger **välgrundade** argument för olika ståndpunkter och värderar dem med **enkla** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för handelskontakter och handelsrelationer utifrån olika perspektiv. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för hur olika förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av olika aktörer. Eleven diskuterar också **utförligt och nyanserat** några effekter av reglerande ingrepp i den internationella ekonomin.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av den internationella ekonomins och handelns utseende och utveckling. I analysen använder eleven **med säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** den internationella ekonomins betydelse för miljö och resursfördelning, ger **välgrundade och nyanserade** argument för olika ståndpunkter och värderar dem med **nyanserade** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i sam-

hällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna.**

Internationella relationer

Kursen internationella relationer omfattar punkterna 1–5 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Olika aktörer, deras mål och medel samt hur dessa samspelar inom utrikes- och säkerhetspolitik. Den moderna nationalstatens utmaningar som en internationell aktör.
- Olika teoretiska perspektiv på internationella relationer.
- Världskrigens och efterkrigstidens betydelse för etableringen av internationella institutioner. Olika former av organiserat samarbete mellan länder och sambandet mellan detta samarbete och den politiska och ekonomiska utvecklingen.
- Orsaker till och följder av samarbeten och konflikter.
- Internationell rätt. Möjligheter och svårigheter med att säkerställa såväl staters som individers rättigheter och säkerhet. Grundläggande internationella konventioner om mänskliga fri- och rättigheter och olika aktörers möjlighet till tillämpning.
- Globaliseringens konsekvenser för individer, grupper och samhällen samt de utmaningar detta för med sig när det gäller miljö och resursfördelning.
- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av informationen från olika medier och andra källor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i olika former som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, vetenskapliga rapporter och essäer.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för hur olika nationella och internationella förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av internationella aktörer. Dessut-

om diskuterar eleven **översiktligt** några teoretiska perspektiv på internationella relationer.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av samarbeten och konflikter. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **översiktligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **översiktligt** lösningar på internationella konflikter och problem, ger **enkla** argument för olika ståndpunkter om globaliseringens konsekvenser och betydelsen av internationella samarbeten samt värderar ståndpunkterna med **enkla** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **enkla** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för hur olika nationella och internationella förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av internationella aktörer. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** några teoretiska perspektiv på internationella relationer.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av samarbeten och konflikter. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **utförligt** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **utförligt** lösningar på internationella konflikter och problem, ger **välgrundade** argument för olika ståndpunkter om globaliseringens konsekvenser och betydelsen av internationella samarbeten samt värderar ståndpunkterna med **enkla** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med viss säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet **utifrån syftet**. Eleven uttrycker, **med viss säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för hur olika nationella och internationella förutsättningar och förhållanden påverkar och påverkas av internationella aktörer. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** några teoretiska perspektiv på internationella relationer.

Eleven analyserar orsaker till och konsekvenser av samarbeten och konflikter. I analysen använder eleven **med säkerhet** några relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder. Dessutom diskuterar eleven **utförligt och nyanserat** deras styrkor och svagheter med hänvisning till olika källor.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** lösningar på internationella konflikter och problem, ger **välgrundade och nyanserade** argument för olika ståndpunkter om globaliseringens konsekvenser och betydelsen av internationella samarbeten samt värderar ståndpunkterna med **nyanserade** omdömen.

I arbetet med samhällsfrågor söker, granskar och tolkar eleven **med säkerhet** information från olika källor, gör adekvata källhänvisningar samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner om källornas relevans och trovärdighet utifrån syftet. Eleven uttrycker, **med säkerhet** och på ett strukturerat sätt, sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer **samt formulerar sig självständigt i förhållande till källorna.**

Kommentar till ämnesplanen för ämnet samhällskunskap

Utgångspunkter för en ny ämnesplan

En utgångspunkt för det nya förslaget till ämnesplan i samhällskunskap har varit att ämnet och dess kurser ska vara ändamålsenligt på alla gymnasieprogram, utifrån programmens olika karaktär. Därför har Skolverket undvikit alltför detaljerade innehållsskrivningar, som kan försvåra anpassning till respektive programs karaktär. Ytterligare en utgångspunkt har varit att gymnasieskolans ämnesplan ska fördjupa och bredda de kunskaper eleverna får i grundskolan, framför allt när det gäller att eleverna ska utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt. I gymnasiepropositionen finns skrivningar om vad den inledande 50-poängskursen bör innehålla vilket också utgjort en utgångspunkt.

Likheter och skillnader i förhållande till dagens kursplan

Den föreslagna ämnesplanen har både likheter och skillnader med dagens kursplan. Det är till stor del liknade förmågor som tas upp i den nya ämnesplanen men med preciseringar och tydligare framskrivet innehåll.

En skillnad mot dagens kursplan i samhällskunskap är att syftet och ämnesmålen utgår från ämnets tre huvudperspektiv, det politiska, det ekonomiska och det sociala perspektivet. En annan skillnad är att mer normerande skrivningar, till exempel dagens strävansmål att eleverna ska omfatta och praktisera demokratins värdegrund, tonats ned i enlighet med direktiven att undvika dubbelreglering gentemot läroplanen.

För yrkesprogrammen införs en kortare inledande kurs om 50 poäng. Det har inneburit noggranna och svåra avväganden när det gäller omfattningen av det centrala innehållet. Den kursen innehåller mer av medborgarkunskap (till exempel demokrati, politik och privatekonomi) och mindre av betoning på vetenskapliga förmågor.

Den inledande 100-poängskursen för de högskoleförberedande programmen omfattar 50-poängskursens innehåll men också annat innehåll och fokus på att arbeta med samhällsvetenskapliga begrepp, metoder och modeller som ett led i högskoleförberedelse.

Ett område som tydliggörs i den nya ämnesplanens inledande kurser är sociologi, där kategorier för identitet, relationer och livsvillkor, till exempel genus, sexualitet, klass och religion, tas upp. Skälet till detta är att det är viktig kunskap i ett mångkulturellt samhälle att problematisera sociala kategorier som fungerar som utestängande eller inkluderande då dessa ofta utgör en grund för konflikter mellan individer och grupper. Detta innehåll ger också utrymme för att ta upp frågor som relaterar till exempelvis sex och samlevnad utifrån ett mer samhällsvetenskapligt perspektiv.

I fördjupningskurserna 2 och 3 samt i kursen internationella relationer betonas ytterligare de samhällsvetenskapliga metoderna precis som i dagens kursplan, men tydligare framskrivet. Några innehållspunkter med utgångspunkt i ämnets huvuddiscipliner har tillkommit i dessa kurser jämfört med i dag. Kurserna är i övrigt gans-

ka öppna till sin karaktär för att elever och lärare ska ges möjlighet att fördjupa sig i dagsaktuella samhällsfrågor.

En skillnad mot dagens kursplan är att formerna för hur eleverna presenterar sina ämneskunskaper betonas i samtliga av de nya kursernas innehåll. Presentationsformerna är ämnets språkliga representation och bidrar till det tredelade uppdraget eftersom presentationsformer som debattartiklar och vetenskapliga essäer är viktiga för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

En nyhet är att kursen internationell ekonomi i det nya ämnesplaneförslaget tillhör ämnet samhällskunskap i stället för ämnet företagsekonomi som i dagens gymnasieskola. Skälet till detta är att stora delar av innehållet i kursen har ett nationalekonomiskt innehåll som passar bättre inom ramen för samhällskunskap än inom företagsekonomi. Flera synpunkter har också framförts under arbetet som just påpekat detta.

Sammanfattning av remissynpunkter och överväganden

Synpunkter har inkommit från många skolor, lärare och organisationer, från ett fåtal universitet och högskolor samt från privatpersoner under processen och i den formella remissen. Flertalet synpunkter som inkommit från lärare under processen har varit generellt positiva till det innehåll som ämnesplanen har när det gäller vad som betraktas som ämnets kärna. Kritiska synpunkter har framför allt handlat om att stoff saknas, om begrepp och exempel samt om vissa formuleringar.

En tydlig tendens när det gäller lärare och skolor är att man varit kritiska till det man uppfattar som stoffträngsel. Det gäller framför allt den inledande 50-poängskursen för yrkesprogrammen. Samtidigt har krav och önskemål framförts från olika organisationer och andra på att tillföra mer stoff, framför allt i de inledande kurserna. Flera myndigheter och organisationer, däribland Finansinspektionen och Svenska Bankföreningen, menar att privatekonomi ska skrivas fram starkare och mer detaljerat, framför allt frågor om konsumenträttigheter, sparande och lån. Skolverket bedömer dock att föreliggande skrivning täcker in dessa områden men har efter remissen gjort ett förtydligande genom ett tillägg om konsumenträttigheter.

Tydligare och fler skrivningar om bland annat sex och samlevnad, jämställdhet och funktionshinder har efterfrågats av några remissinstanser, däribland RFSU och DO. Man menar att samhällskunskapsämnet, tillsammans med de andra gymnasiegemensamma ämnen, har ett särskilt ansvar för dessa frågor. Skolverket har gjort vissa omformuleringar och förtydliganden och bedömer nu att föreslagna skrivningar i syfte och centralt innehåll ger ett utrymme för dessa kunskapsområden. Att lägga till fler innehållspunkter bedömer Skolverket inte som rimligt mot bakgrund av risken för stoffträngsel.

Andra synpunkter som framförts är bland annat att Norden borde skrivas fram tydligare som en politisk nivå. Skolverket har inte beaktat synpunkten då Norden täcks in av skrivningarna om till exempel demokrati och politik på internationell nivå. Andra synpunkter har handlat om val av exempel och begreppsanvändning,

till exempel när det gäller samhällsvetenskapliga metoder. Skolverket har beaktat synpunkterna genom omformuleringar i ämnesplanen. En del avnämare har tyckt att det internationella och globala perspektivet inte syntts tillräckligt. Skolverkets bedömning är att det internationella och globala perspektivet tydligt finns med i form av skrivningar om till exempel politik, demokrati, ekonomi och mänskliga rättigheter i de inledande kurserna och mer explicit i ämnets övriga kurser.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som beretts möjlighet att lämna synpunkter på ämnesplanen

Avnämare:

Högskolan Gävle institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Högskolan i Jönköping – Högskolan för lärande och kommunikation

Karlstad universitet – Fakulteten för ekonomi, kommunikation och IT samt Lärarutbildningen

Mittuniversitetet – MKV i Sundsvall

Södertörns högskola – Institutionen för kultur och kommunikation

Växjö universitet – Institutionen för samhällsvetenskap

Luleå Tekniska universitet – Institutionen för industriell ekonomi och samhällsvetenskap

Mälardalens högskola

Stockholms universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten

Umeå universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten

Södertörns högskola

Linköpings universitet

Göteborgs universitet – JMG

Göteborgs universitet – Institutionen för globala studier

Högskolan Dalarna – Akademin för humaniora och medier

Högskolan i Halmstad – sektionen för hälsa och samhälle

Högskolan i Skövde – Institutionen för kommunikation och information

Uppsala universitet, Kulturgeografiska institutionen

Konstfack – BI (lärarutbildning)

Lunds universitet – Historiska institutionen

Högskolan Kristianstad - Lärarutbildning

Programreferensskolor:

Borgarskolan i Gävle (kommunal)

Sundsvalls gymnasium i Sundsvall (kommunal)

Fässbergsgymnasiet i Mölndal (kommunal)

Kärrtorps gymnasium i Stockholm (kommunal)

Klara Nya Gymnasium i Malmö (InfoKomp) (fristående)

Folkungaskolan i Linköping (kommunal)

Andra referensgrupper:

Föreningen Lärare i Samhällskunskap

Medienätverken Nord, Syd och Väst

Företrädare för 12 medieutbildningar på gymnasienivå i Stockholmsområdet

Sveriges Elevråds Centralorganisation

Projektet Vatten och Samhälle (Sex västsvenska kommuner: Lidköping, Lysekil, Karlstad, Mariestad, Vänersborg och Åmål. Företrädare från gymnasieskolor och näringsliv. Högskolan Väst och Göteborgs universitet.)

Remissvar i samband med slutremissen gällande ämnesplanen för samhällskunskap har dessutom inkommit från följande lärosäten, organisationer, myndigheter och skolor:

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Barnombudsmannen (BO)

Världsnaturfonden (WWF)

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)

Byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN)

Svenska Bankföreningen

Finansinspektionen (FI)

Programrådet för det nationella Nätverket för ökat privatekonomiskt självförtroende

Myndigheten för samhällsskydd och krisberedskap (MSB)

Kronofogden

Unga Aktiesparare

Konsumentverket

Fondbolagens Förening

Föreningen Norden

Balderskolan i Skellefteå

Himmelstalundsgymnasiet

Bollerups naturbruksgymnasium i Tomelilla

Örnsköldsviks gymnasium i Örnsköldsvik

Polhemsgymnasiet

Karolinska skolan i Örebro

Studium i Göteborg

Tullängsskolan i Örebro

af Chapmangymnasiet i Karlskrona

Ämnesplan för ämnet svenska

Svenska

Kärnan i ämnet svenska är språk och litteratur. Språket är människans främsta redskap för reflektion, kommunikation och kunskapsutveckling. Genom språket kan människan uttrycka sin personlighet, och med hjälp av skönlitteratur, sakprosatexter och olika typer av medier lär hon känna sin omvärld, sina medmänniskor och sig själv.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med olika typer av text, både sakprosa och skönlitteratur. Eleverna ska ges möjlighet att i skönlitteraturen se såväl det särskiljande som det allmänmänskliga i tid och rum. Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och sakprosa samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv. Vidare ska undervisningen leda till att eleverna utvecklar kunskaper om det svenska språket, dess uppbyggnad och ursprung samt ge dem möjlighet att reflektera över olika typer av språklig variation. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor.

Undervisningen ska stimulera elevernas lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling. Eleverna ska ges möjlighet att bygga upp en tillit till sin egen språkförmåga och tillägna sig de språkliga redskap som krävs för vardags- och samhällsliv. De ska också ges möjlighet att utveckla sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetslivet och för vidare studier.

I undervisningen ska eleverna ges rikliga tillfällen att tala, skriva, läsa och lyssna. Undervisningen i muntlig och skriftlig framställning ska ge eleverna tillfälle att värdera andras muntliga framställningar och texter samt bearbeta sina egna muntliga framställningar och texter, efter egen värdering och andras råd. I undervisningen ska eleverna få möta olika typer av skönlitteratur och sakprosatexter samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen.

Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.
- 2) Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.

- 3) Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.
- 4) Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska sakprosatexter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.
- 5) Kunskaper om centrala svenska och internationella skönlitterära verk och författarskap samt förmåga att sätta in dessa i ett sammanhang.
- 6) Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier.
- 7) Förmåga att läsa, arbeta med och reflektera över skönlitteratur från olika tider och kulturer samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.
- 8) Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad.
- 9) Kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung. Förmåga att reflektera över olika former av språklig variation.

Kurser i ämnet

- Svenska 1, 100 poäng, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande.
- Svenska 2, 100 poäng, som bygger på kursen svenska 1.
- Svenska 3, 100 poäng, som bygger på kursen svenska 2.
- Litteratur, 100 poäng, som bygger på kursen svenska 1 eller kursen svenska som andraspråk 1.
- Retorik, 100 poäng, som bygger på kursen svenska 1 eller kursen svenska som andraspråk 1.
- Skrivande, 100 poäng, som bygger på kursen svenska 1 eller kursen svenska som andraspråk 1.

Svenska 1

Kursen svenska 1 omfattar punkterna 1–9 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av

presentationstekniska hjälpmedel som stöd för muntlig framställning. Olika sätt att lyssna och ge respons som är anpassad till kommunikationssituationen.

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang.
- Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.
- Grunderna i den retoriska arbetsprocessen.
- Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av sakprosatext. Citat- och referatteknik. Grundläggande källkritik.
- Skönlitteratur från olika tider och kulturer.
- Centrala motiv, berättarteknik och vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.
- Grundläggande språkliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera språk och språklig variation samt diskutera språkriktighetsfrågor.
- Dialekter och språklig variation i talat och skrivet språk som hänger samman med till exempel ålder, kön och social bakgrund. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt attityder till olika former av språklig variation.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande och begriplig. Språket är **till viss del** anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel.

Eleven skriver argumenterande text och andra typer av texter, som är sammanhängande och begripliga samt **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet.

Eleven läser, reflekterar över och gör **enkla** sammanfattningar av sakprosatexter samt skriver egna texter **som anknyter till det lästa**. I sitt arbete värderar och

granskar eleven **med viss säkerhet** källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik.

Eleven återger översiktligt innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv. Eleven återger någon iakttagelse och formulerar egna tankar med utgångspunkt i berättandet.

Eleven gör **enkla** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare och kommunikationssituation samt ger exempel på hur språk och språkbruk kan markera avstånd och samhörighet. Dessutom resonerar eleven **översiktligt** om attityder till **någon** form av språklig variation.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter **på ett nyanserat sätt** samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande och begriplig, **och dispositionen tydligt urskiljbar**. Språket är **ledigt och** anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. **Eleven har viss ähörarkontakt**. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentations-tekniskt hjälpmedel **som stöder och tydliggör den muntliga framställningen**.

Eleven skriver argumenterande text och andra typer av texter, som är sammanhängande och begripliga samt anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. **Dispositionen i den skriftliga framställningen är tydligt urskiljbar**. Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, **och språket är varierat och delvis välformulerat**.

Eleven läser, reflekterar över och gör sammanfattningar av sakprosatexter samt skriver egna texter **som lyfter fram huvudtanken i det lästa**. I sitt arbete värderar och granskar eleven **med viss säkerhet** källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik.

Eleven återger översiktligt innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande. **Eleven reflekterar också över innehåll och form med hjälp av några berättartekniska och stilistiska begrepp**. Dessutom redogör eleven **utförligt** för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv. Eleven återger **några** iakttagelser och formulerar **välgrundade** egna tankar med utgångspunkt i berättandet.

Eleven gör **välgrundade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare och kommunikationssituation samt ger exempel på **och diskuterar** hur språk och språkbruk kan markera avstånd och samhörighet. Dessutom resonerar

eleven **översiktligt, utifrån några olika perspektiv**, om attityder till **några** olika former av språklig variation.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter **på ett nyanserat sätt** samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig **och väldisponerad**. Språket är **ledigt och** anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. **Eleven har god åhörarkontakt**. Vidare använder eleven **med säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel **som stöder, tydliggör och är väl integrerat i den muntliga framställningen**.

Eleven skriver argumenterande text och andra typer av texter, som är sammanhängande, begripliga **och väldisponerade** samt anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, **och språket är varierat och innehåller goda formuleringar**.

Eleven läser, reflekterar över och gör sammanfattningar av sakprosatexter samt skriver egna texter **som lyfter fram huvudtanken i det lästa och ger nya, relevanta perspektiv**. I sitt arbete värderar och granskar eleven **med säkerhet** källor kritiskt samt tillämpar grundläggande regler för citat- och referatteknik.

Eleven återger översiktligt innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande. **Eleven reflekterar också över innehåll och form med hjälp av några berättartekniska och stilistiska begrepp**. Dessutom redogör eleven **utförligt** för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv. Eleven återger **några** iakttagelser, formulerar **välgrundade och nyanserade** egna tankar med utgångspunkt i berättandet **samt relaterar innehållet i berättandet på ett relevant sätt till allmänmänskliga förhållanden**.

Eleven gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare och kommunikationssituation samt ger exempel på **och diskuterar nyanserat** hur språk och språkbruk kan markera avstånd och samhörighet. Dessutom resonerar eleven **utförligt, utifrån flera olika perspektiv**, om attityder till **flera** olika former av språklig variation.

Svenska 2

Kursen svenska 2 omfattar punkterna 1–9 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag i och inför grupp. Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd i muntlig framställning.
- Uppbyggnad, språk och stil i sakprosa. Referat och kritisk granskning av sakprosatext.
- Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter av olika slag. Normer och stildrag som hör till dessa texttyper.
- Svenska och internationella författarskap och skönlitterära verk, vilket även inkluderar teater samt film och andra medier, från olika tider och epoker. Dansk och norsk skönlitteratur, delvis på originalspråk. Relationen mellan skönlitteratur och samhällsutveckling, dvs. hur skönlitteraturen har formats av förhållanden och idéströmningar i samhället och hur den har påverkat samhällsutvecklingen.
- Skönlitterära verkkningsmedel. Centrala litteraturvetenskapliga begrepp och deras användning.
- Svenska språkets uppbyggnad, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur de samspelar i grammatiken.
- Språkförhållanden i Sverige och övriga Norden, till exempel språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, argument, egna tankar och åsikter samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **dispositionen tydligt urskiljbar**. Språk och stil är **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven har **viss** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med viss säkerhet** information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det utredande och argumenterande texter som är sammanhängande **och har tydligt urskiljbar disposition**. Texterna är **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven tillämpar regler för citat- och referatteknik och följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Språket är varierat och innehåller goda formuleringar.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes och ger **välgrundade** argument till stöd för den.

Eleven diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några centrala litteraturvetenskapliga begrepp. Eleven ger exempel på och diskuterar **översiktligt samband mellan skönlitteratur** och idéströmningar i samhället.

Eleven redogör **översiktligt** utifrån språkexempel för hur olika typer av satser, fraser och ord i svenska språket är uppbyggda och samspelar med varandra i grammatiken.

Eleven redogör **översiktligt** för **någon** aspekt av språksituationen i Sverige och övriga Norden.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, argument, egna tankar och åsikter **på ett nyanserat sätt** samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **väl disponerad**. **Språket är ledigt och** språk och stil är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven har **viss** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel **som stöder och tydliggör den muntliga framställningen**.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med viss säkerhet** information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det utredande och argumenterande texter som är sammanhängande, **väl disponerade och som ger ett nytt perspektiv på det lästa**. **Dessutom resonerar och drar eleven slutsatser utifrån sina resonemang**. Texterna är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven tillämpar regler för citat- och referatteknik och följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Språket är **klart och** varierat samt innehåller goda formuleringar.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes, **håller sig konsekvent till den** och ger **välgrundade** argument till stöd för den.

Eleven diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några få centrala litteraturvetenskapliga begrepp. Eleven ger exempel på **litterära verkningsmedel** och diskuterar **utförligt hur de skönlitterära verken förmedlar idéer och känslor samt sätter dessa verk och författarskap i relation till förhållanden** och idéströmningar i samhället.

Eleven redogör **med viss precision** utifrån språkexempel för hur olika typer av satser, fraser och ord i svenska språket är uppbyggda och samspelar med varandra i grammatiken.

Eleven redogör **utförligt** för **några** aspekter av språksituationen i Sverige och övriga Norden.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, argument, egna tankar och åsikter **på ett nyanserat sätt** samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med säkerhet**. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **väl disponerad**. **Språket är ledigt, varierat och välformulerat, och** språk och stil är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. **Framställningen innehåller såväl belysande exempel som generaliseringar och vidgade perspektiv**. Eleven har **god** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel **som stöder, tydliggör och är väl integrerat i den muntliga framställningen**.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med säkerhet** information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det utredande och argumenterande texter som är sammanhängande och **väl disponerade**. **Framställningen innehåller såväl belysande exempel som nya och vidgade perspektiv på det lästa. Dessutom resonerar och drar eleven välgrundade och nyanserade slutsatser utifrån sina resonemang**. Texterna är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven tillämpar regler för citat- och referatteknik och följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Språket är **träffsäkert, klart och** varierat och innehåller goda formuleringar.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes, **håller sig konsekvent till den** och ger **välgrundade** argument till stöd för den. **Dessutom bemöter eleven på ett relevant sätt tänkta motargument**.

Eleven diskuterar översiktligt stil, innehåll och bärande tankar i skönlitterära verk och författarskap från olika tider och epoker utifrån några få centrala litteraturvetenskapliga begrepp. Eleven ger exempel på **litterära verkningsmedel, resonerar nyanserat om dessa** och diskuterar **utförligt och nyanserat hur de skönlitterära verken förmedlar idéer och känslor samt sätter dessa verk och författarskap i relation till förhållanden** och idéströmningar i samhället.

Eleven redogör **med god precision** utifrån språkexempel för hur olika typer av satser, fraser och ord i svenska språket är uppbyggda och samspelar med varandra i grammatiken.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för **några** aspekter av språksituationen i Sverige och övriga Norden.

Svenska 3

Kursen svenska 3 omfattar punkterna 1–9 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning med fördjupad tillämpning av den retoriska arbetsprocessen som stöd i planering och utförande samt som redskap för analys. Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd i muntlig framställning.
- Viktiga generella drag som rör disposition, språk och stil i texter av vetenskaplig karaktär.
- Läsning av och arbete med texter, vilket inkluderar strukturering, sovring, sammanställning, sammanfattning och källkritisk granskning.
- Skriftlig framställning som anknyter till den vetenskapliga texttypen och som behandlar någon aspekt av svenskämnet.
- Skönlitterära texter inom genrerna prosa, lyrik och dramatik. Litteraturvetenskapligt inriktad analys av stilmedel och berättartekniska grepp. Litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg.
- Det svenska språkets ursprung, historiska utveckling och släktskapsförhållanden. Språkförändring.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Språk, stil och disposition är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation, och eleven använder **med viss säkerhet** retoriska verktygsmedel. Eleven har **viss** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med viss säkerhet** stora mängder information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det texter av vetenskaplig karaktär och andra texter. Texterna är sammanhängande **och har tydligt urskiljbar disposition**. Texterna är dessutom **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven värderar och granskar källor kritiskt, tillämpar regler för citat- och referatteknik samt följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Eleverna behandlar källorna på ett rimligt sätt och drar relevanta

slutsatser utifrån källmaterialet. Språket är varierat och **innehåller goda formuleringar**.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes och ger **välgrundade** argument till stöd för den.

Eleven använder **med viss säkerhet** grundläggande retoriska begrepp som verktyg i **enkla** analyser av retorik.

Eleven gör en fördjupad, textnära litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger stöd för sin tolkning genom belägg från texterna.

Eleven redogör **översiktligt** för några aspekter av det svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter **på ett nyanserat sätt** samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med viss säkerhet**. Språk, stil och disposition är **väl** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation, och eleven använder **med säkerhet** retoriska verkkningsmedel. Eleven har **viss** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel som **stöder och tydliggör den muntliga framställningen**.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med viss säkerhet** stora mängder information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det texter av vetenskaplig karaktär och andra texter. Texterna är sammanhängande **och väldisponerade**. Texterna är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven värderar och granskar källor kritiskt, tillämpar regler för citat- och referatteknik samt följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Eleverna behandlar källorna på ett rimligt sätt och drar relevanta slutsatser utifrån källmaterialet. Språket är **klart och** varierat samt **innehåller goda formuleringar**.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes, **håller sig konsekvent till den** och ger **välgrundade** argument till stöd för den.

Eleven använder grundläggande retoriska begrepp som verktyg i **utförliga** analyser av retorik.

Eleven gör en fördjupad, textnära **utförlig** litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap. I analysen använder eleven **med viss säkerhet** litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger stöd för sin tolkning genom **väl valda** belägg från texterna.

Eleven redogör **utförligt** för några aspekter av det svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven förmedlar muntligt, i förberedda samtal och diskussioner, egna tankar och åsikter på ett nyanserat sätt samt genomför muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven **med säkerhet**. Språk, stil och disposition är **väl** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation och eleven använder **med säkerhet och på ett effektivt sätt** retoriska verkkningsmedel. Eleven har **god** åhörarkontakt. Vidare använder eleven **med säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel som **stöder, tydliggör och är väl integrerat i den muntliga framställningen**.

Elever samlar, sovrar och sammanställer **med säkerhet** stora mängder information från olika källor och skriver med utgångspunkt i det texter av vetenskaplig karaktär och andra texter. Texterna är sammanhängande **och väldisponerade**. Texterna är dessutom **väl** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven värderar och granskar källor kritiskt, tillämpar regler för citat- och referatteknik samt följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet. Eleverna behandlar källorna på ett **skickligt** sätt och drar relevanta slutsatser utifrån källmaterialet. Språket är **träffsäkert, klart**, varierat och **över lag välformulerat**.

I skriftlig eller muntlig argumentation formulerar eleven en tes, **håller sig konsekvent till den** och ger **välgrundade och nyanserade** argument till stöd för den. **Dessutom bemöter eleven på ett relevant sätt tänkta motargument**.

Eleven använder **med god säkerhet** grundläggande retoriska begrepp som verktyg i **utförliga och nyanserade** analyser av retorik.

Eleven gör en fördjupad, textnära **utförlig, träffsäker och nyanserad** litterär analys av ett tema, en genre eller ett författarskap **ur flera perspektiv**. I analysen använder eleven **med säkerhet** litteraturvetenskapliga begrepp och verktyg samt ger stöd för sin tolkning genom **väl valda** belägg från texterna.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några aspekter av det svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling. **Dessutom drar eleven relevanta generella slutsatser om språkförändring**.

Litteratur

Kursen litteratur omfattar punkterna 5–7 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Centrala skönlitterära verk och tongivande författare från olika epoker, från olika kulturer och från olika delar av världen.
- Sambandet mellan skönlitteraturen och andra konstarter, dvs. hur författare och verk har påverkats av sitt samhälle, sin kultur och av rådande estetiska ideal samt frågan om hur författare och verk har påverkat den samhälleliga och estetiska utvecklingen. Frågan om den konstnärliga friheten i relation till etik, upphovsrätt och censur.
- Litteraturvetenskapliga begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera skönlitteratur.
- Skönlitterära texters betydelsebärande skikt, innehållsmässiga såväl som formmässiga: tematik, motiv, metaforik, symbolik, rytm, meter och andra litterära verkningsmedel och sätt att gestalta. Analys och tolkning av roman, novell, lyrik och dramatik.
- Jämförande analys av hur olika teman, till exempel familjen, döden, krig och naturen, har skildrats på olika sätt till exempel i skönlitterära verk från olika tider och kulturer eller i olika genrer.
- Olika grunder för tolkning och värdering av skönlitteratur, dvs. vilka perspektiv man intar, vilka frågor man ställer och hur man kan argumentera dels för olika tolkningar, dels för värdering av skönlitteratur.
- Fördjupad tolkning av skönlitterära verk med utgångspunkt i ett perspektiv som eleven väljer, till exempel postkolonialt, feministiskt eller komparativt perspektiv.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för några viktiga litterära epoker och hur några representativa författare och verk från olika delar av världen kan knytas till dem. Dessutom ger eleven exempel på och resonerar **översiktligt** om epoktypiska stildrag i litteraturen.

Eleven analyserar och tolkar läst prosa, lyrik och dramatik. I analysen och tolkningen gör eleven en **enkel** jämförelse av hur **något** tema skildras i olika verk, genrer eller tider. Dessutom gör eleven en analys som tar sin utgångspunkt i ett perspektiv som hon eller han själv väljer. Eleven ger exempel på bildspråk och andra litterära verkningsmedel. Analysredskap och litteraturvetenskapliga begrepp används på ett korrekt sätt.

Eleven resonerar **översiktligt** om kvalitet och tolkningsmöjligheter hos skönlitterär text. I anslutning till sitt resonemang formulerar eleven en tes och ger **enkla** argument till stöd för tesen.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för några viktiga litterära epoker och hur några representativa författare och verk från olika delar av världen kan knytas till dem. **I redogörelsen förklarar eleven översiktligt hur författarna och verken har påverkats av sin samhällliga, kulturella och estetiska ram, samt ger exempel på hur författare och verk har påverkat den samhällliga och estetiska utvecklingen.** Dessutom ger eleven exempel på och resonerar **utförligt** om epoktypiska stildrag i litteraturen.

Eleven analyserar och tolkar läst prosa, lyrik och dramatik. I analysen och tolkningen gör eleven en **välgrundad** jämförelse av hur **några** teman skildras i olika verk, genrer eller tider. Dessutom gör eleven en analys som tar sin utgångspunkt i ett perspektiv som hon eller han själv väljer. Eleven ger exempel på, **identifierar med viss säkerhet och resonerar utförligt om** bildspråk och andra litterära verkningssmedel. Analysredskap och litteraturvetenskapliga begrepp används på ett korrekt sätt.

Eleven resonerar **utförligt** om kvalitet och tolkningsmöjligheter hos skönlitterär text **samt utförligt om olika grunder för att värdera kvalitet.** I samband med resonemanget formulerar eleven en tes och ger **välgrundade** argument till stöd för tesen.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för några viktiga litterära epoker och hur några representativa författare och verk från olika delar av världen kan knytas till dem. **I redogörelsen förklarar eleven utförligt hur författarna och verken har påverkats av sin samhällliga, kulturella och estetiska ram, samt ger exempel på hur författare och verk har påverkat den samhällliga och estetiska utvecklingen.** Dessutom ger eleven exempel på och resonerar **utförligt och nyanserat** om epoktypiska stildrag i litteraturen. **I resonemanget redogör eleven för linjer och samband i litteraturhistorien.**

Eleven analyserar och tolkar läst prosa, lyrik och dramatik **genom att använda skönlitterära texters alla betydelsebärande skikt, såväl innehållsmässiga som formmässiga**. I analysen och tolkningen gör eleven en **välgrundad och nyanserad** jämförelse av hur **flera** teman skildras i olika verk, genrer eller tider. Dessutom gör eleven en analys som tar sin utgångspunkt i ett perspektiv som hon eller han själv väljer. Eleven ger exempel på, **identifierar med säkerhet och resonerar utförligt och nyanserat om** bildspråk och andra litterära verkningsmedel. Analysredskap och litteraturvetenskapliga begrepp används på ett korrekt sätt.

Eleven resonerar **utförligt och nyanserat** om kvalitet och tolkningsmöjligheter hos skönlitterär text **samt utförligt och nyanserat om olika grunder för att värdera kvalitet**. I samband med resonemanget formulerar eleven en tes och ger **välgrundade och nyanserade** argument till stöd för tesen.

Retorik

Kursen retorik omfattar punkterna 1–3 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning av olika slag och med olika syften: såväl monologisk framställning inför en grupp som dialogisk, i form av diskussions- och debattinlägg, och med olika tänkta arenor, vilket även inkluderar det offentliga rummet. Användning av presentationstekniska hjälpmedel som stöd i muntlig framställning.
- Aktivt lyssnande samt konsten att ge respons på ett konstruktivt sätt.
- Retorikens praktiska och teoretiska användningsområden, framför allt dess roll som redskap för förberedelser inför muntlig framställning, som stöd för genomförande av muntlig framställning och som redskap för analys.
- Den retoriska arbetsprocessens sex delar:
 - Intellectio*: att ta reda på hur en aktuell kommunikationssituation ser ut och utifrån den formulera ett syfte med sin muntliga framställning.
 - Inventio*: att finna lämpligt stoff och goda argument.
 - Dispositio*: att organisera stoff och argument på lämpligt sätt.
 - Elocutio*: att välja språk och stil.
 - Memoria*: att på ett ändamålsenligt sätt använda manus och presentationstekniska hjälpmedel.
 - Actio*: att välja lämpligaste framförande med hjälp av kropp och röst.
- Analys av muntlig framställning i olika medier och nedtecknade tal.
- Grundläggande retoriska begrepp som behövs för att på ett metodiskt och strukturerat sätt tala om och analysera muntlig framställning.

- Frågan om yttrandefriheten i relation till etik, upphovsrätt och censur.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntlig framställning av olika slag och med olika syften i och inför en grupp. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **dispositionen tydligt urskiljbar**. Språk och stil är **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven har **viss** åhörarkontakt. Eleven använder också **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel. Dessutom gör eleven en **enkelt** reflektion över sina muntliga presentationer, värderar med **enkla** omdömen sin egen prestation samt ger respons på andras muntliga framställning.

Eleven redogör **översiktligt** för **grunderna i** den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **översiktligt** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen.

Eleven gör en **enkelt** analys av såväl muntlig framställning i olika medier som nedtecknade tal utifrån den retoriska arbetsprocessen. I analysen använder eleven på ett korrekt sätt grundläggande retoriska begrepp.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven genomför **med viss säkerhet** muntlig framställning av olika slag och med olika syften i och inför en grupp. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **väl disponerad**. **Språket är ledigt och** språk och stil är **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven har **god** åhörarkontakt. Eleven använder också **med viss säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel **som stöder och tydliggör den muntliga presentationen**. Dessutom gör eleven en **välgrundad** reflektion över sina muntliga presentationer, värderar med **nyanserade** omdömen sin egen prestation samt ger respons på andras muntliga framställning.

Eleven redogör **utförligt** för den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **utförligt** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen.

Eleven gör en analys av såväl muntlig framställning i olika medier som nedtecknade tal utifrån den retoriska arbetsprocessen. I analysen använder eleven på ett korrekt sätt grundläggande retoriska begrepp **och verktyg för att fördjupa analysen**.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven genomför **med säkerhet** muntlig framställning av olika slag och med olika syften i och inför en grupp. Den muntliga framställningen är sammanhängande, begriplig och **väl disponerad**. **Språket är ledigt, varierat och välformulerat och** språk och stil är anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation.

Framställningen innehåller såväl belysande exempel som generaliseringar och vidgade perspektiv. Eleven har **god** åhörarkontakt. Eleven använder också **med säkerhet** något presentationstekniskt hjälpmedel **som stöder och tydliggör och är väl integrerat i den muntliga presentationen.** Dessutom gör eleven en **välgrundad och nyanserad** reflektion över sina muntliga presentationer, värderar med **nyanserade** omdömen sin egen prestation **och ger förslag på hur den kan förbättras** samt ger respons på andras muntliga framställning.

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för den retoriska arbetsprocessen. I samband med muntlig framställning motiverar eleven **utförligt och nyanserat** sitt val av disposition, språk, stoff och framställningsform utifrån den retoriska arbetsprocessen.

Eleven gör en **komplex** analys av såväl muntlig framställning i olika medier som nedtecknade tal utifrån den retoriska arbetsprocessen. I analysen använder eleven på ett korrekt sätt grundläggande retoriska begrepp **och verktyg för att fördjupa analysen.**

Skrivande

Kursen skrivande omfattar punkterna 2–4 och 6–8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Skriftlig framställning både av sakprosatexter, med fokus på informerande, berättande och argumenterande journalistiska texter, och av skönlitterära texter av olika slag.
- Den retoriska arbetsprocessen, dvs. hur man på ett strukturerat och metodiskt sätt planerar och genomför skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation.
- Skriftlig framställning av längre text alternativt några kortare texter, som kan vara av skönlitterär eller icke-skönlitterär karaktär.
- Skriftlig framställning efter mönster och förebilder samt friare skrivande.

- Berättande i texter som har som syfte att informera, utreda, övertyga och underhålla.
- Spänningen mellan traditionellt textskapande och nydanande texter.
- Spänningen mellan fakta och fiktion i texter.
- Textuppbyggnad, sammanhang i text, textmönster och språk i olika typer av sakprosa och skönlitteratur.
- Fördjupning och problematisering av vad som är korrekt och lämpligt språk i sakprosa och skönlitteratur.
- Utformning av texter för olika syften och i olika medier, inklusive multimediala texter av olika slag där till exempel skriven text, bild och ljud samspelar.
- Hur man ger konstruktiv textkritik och arbetar med sina egna och andras texter för att förbättra sitt skrivande och öka sin språkliga medvetenhet.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven skriver dels sakprosatexter av olika slag, dels olika typer av skönlitterära texter. Texterna är sammanhängande och begripliga, **har tydligt urskiljbar disposition** samt är **till viss del** anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Språket är varierat och **innehåller goda formuleringar**.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **översiktligt** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter.

Eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet, och gör **enkla** reflektioner över dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med viss säkerhet** olika typer av texter grafiskt och motiverar **översiktligt** bildval, disposition och utformning i övrigt.

Eleven värderar med **enkla** omdömen sina egna texter, gör **enkla** förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger återkoppling på andras texter.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven skriver dels sakprosatexter av olika slag, dels olika typer av skönlitterära texter. Texterna är sammanhängande och begripliga, **väl disponerade** samt anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Språket är **klart och** varierat samt **innehåller goda formuleringar**.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **utförligt** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter.

Eleven **skriver funktionellt för textsammanhanget**, följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet samt gör **välgrundade** reflektioner dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med viss säkerhet** olika typer av texter grafiskt och motiverar **utförligt** bildval, disposition och utformning i övrigt. **Den grafiska utformningen är anpassad för sitt syfte**.

Eleven värderar med **nyanserade** omdömen sina egna texter, gör förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger återkoppling på andras texter.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven skriver dels sakprosatexter av olika slag, dels olika typer av skönlitterära texter. Texterna är sammanhängande och begripliga, **väl disponerade** samt anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Språket är **träffsäkert, klart och** varierat och **genomgående välformulerat**.

Eleven skriver såväl texter efter mönster och förebilder som mer fritt. Eleven resonerar **utförligt och nyanserat** dels om de egna texternas relation till konventionella texttyper, textmönster och eventuella förebilder, dels om olika alternativa uttryckssätt i sina texter **och vilken stilistisk effekt dessa skulle få för texten som helhet**.

Eleven **skriver funktionellt för textsammanhanget**, följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet samt gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över dessa normers tillämpbarhet i texter av olika slag.

Eleven utformar **med säkerhet** olika typer av texter grafiskt och motiverar **utförligt och nyanserat** bildval, disposition och utformning i övrigt. **Den grafiska utformningen är anpassad för sitt syfte**.

Eleven värderar med **nyanserade** omdömen sina egna texter, gör **avancerade** förbättringar av dem med utgångspunkt i sin egen värdering och andras råd samt ger återkoppling på andras texter.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet svenska

Ämnet svenska har som syfte att utveckla elevernas kunskap om språk och litteratur samt att träna språkliga färdigheter och färdigheter relaterade till litteratur. Detta svenskämnets ”dubbla natur” – att det kombinerar språk och litteratur – har lyfts fram explicit i förslaget till ämnesplan för svenska i gymnasieskolan. Det viktigaste skälet till en tydlig skrivning i detta avseende är att göra en tydlig precisering av ämnesinnehållet i ämnesplanen, inte minst i syfte att förhindra att svenskundervisningen på lokal nivå viktas över till endera språk eller litteratur. En strävan i framtagandet av ämnesplanen har varit att se till att språk och litteratur tilldelas ungefär lika stor del i var och en av kurserna svenska 1, svenska 2 och svenska 3.

Ämnena svenska och svenska som andraspråk är tätt förbundna med varandra, framför allt genom att de utgör parallella vägar till grundläggande högskolebehörighet; ur denna aspekt är svenska 1–3 och svenska som andraspråk 1–3 likvärdiga. Uppbyggnaden av de moment i kurserna som är särskilt viktiga ur högskolesynpunkt har därför i stort sett samma innehåll och samma nivå på kunskapskraven i både svenska och svenska som andraspråk. I andra avseenden har svenska och svenska som andraspråk olika innehåll, karaktär och tyngdpunkter. Till exempel innehåller ämnet svenska mer litteratur, medan svenska som andraspråk har en större tyngd på förmåga till komparativ språkanalys.

Ämnets karaktär samt likheter och skillnader i förhållande till dagens kursplan

I den föreslagna ämnesplanen har de specifika kunskaper som hör till just språk och litteratur, svenskämnets kärna, fokuserats, på bekostnad av allmänna kunskaper som har en mer framträdande plats i dagens kursplan. I den nu föreslagna ämnesplanen för svenska lyfts svenskämnets eget stoffinnehåll upp, dvs. språk och litteratur, på ett tydligt sätt.

I flera remissvar har det efterfrågats tydligare och mer tvingande skrivningar om ”infärgning”, dvs. anpassning av stoff till elevernas olika utbildningar. Sådan anpassning är fullt möjlig enligt den föreslagna ämnesplanen genom den formulering som säger att eleverna i undervisningen ska få ”sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen”. Vad gäller till exempel muntlig och skriftlig framställning finns i synnerhet i kursen svenska 1 stor möjlighet till anpassning efter elevernas utbildning. När det gäller skönlitteratur och läsande bör man dock inte förutsätta att intresset hos elever på ett program enbart ligger inom ramen för detta program eller den särskilda inriktningen; eleverna bör beredas möjligheter att fördjupa sin läsning också inom andra områden, vidga sina vyer och möta skönlitteratur som behandlar helt andra aspekter.

Innehållets fördelning mellan kurserna

En utgångspunkt för arbetet har varit beslutet om vilka kurser i svenska som ska vara obligatoriska på respektive program. Detta har fått konsekvenser för upplägg och fördelning av stoff mellan kurserna:

- Svenska 1 blir för många elever den enda kurs i svenska de läser på gymnasieskolan. Tyngdpunkten i kursen svenska 1 ligger på muntlig och skriftlig

kommunikation, där anpassning till syfte, mottagare och kommunikations-situation är viktig. I kursen ingår också kunskap om språklig variation av olika slag, språksociologi. Skälet till detta är att det är viktigt av demokratiska skäl och av jämställdhetsskäl att alla elever ges möjlighet att bli varse och reflektera över språkets roll vid möten med andra människor.

- I några av remissvaren ges uttryck för en i och för sig välmotiverad önskan att litteraturhistoria ska läsas som epokhistoria, dvs. i tidsföljd från antiken och fram till i dag. Skolverket har dock valt en annan modell eftersom elever läser olika många kurser i svenska. I stället för epokstudier har Skolverket valt att inrikta litteraturkunskap i kursen svenska 1 på det allmänmänniska i tid och rum, i svenska 2 på litteratur i ett samhällsperspektiv och i svenska 3 på litteraturhistoria med ett mer litteraturvetenskapligt perspektiv. Detta upplägg ger dock viss möjlighet för lärare att lägga upp litteraturhistoria kronologiskt, dvs. i form av epokstudier, för elever som går på program där det är obligatoriskt att läsa kurserna svenska 1 – svenska 3.
- Skolverket har övervägt att konstruera fler kurser än de föreslagna sex inom ämnet svenska, till exempel en kurs i praktiskt skrivande och en kurs i svenska för dyslektiker. Skolverket har dock valt att avstå från detta eftersom denna typ av kurser riskerar att få ett innehåll som i alltför hög grad överlappar de kurser som redan finns.

Jämförelse med grundskolan

I en jämförelse med grundskolans kursplaner bör man hålla i minnet att det är stor skillnad mellan de 100 eller 300 obligatoriska poängen i svenska på gymnasieskolan och de 1480 timmar svenska som eleverna får på grundskolan. En grundtanke för Skolverket har varit att ämnesplanen i svenska för gymnasieskolan ska bygga på och inte överlappa kursplanen i svenska för grundskolan. Litteraturundervisningen i gymnasieskolan är till exempel avhängig av att eleverna har läst och talat om litteratur på grundskolan, och förutsättningen för att kunna arbeta på ett kvalificerat sätt med språket i gymnasieskolan är att grundskolan har lagt en god grund.

Frågan om datorkunskap, till exempel ordbehandling och arbete med kalkylprogram, har efterlysts i vissa remissvar, som också jämför med det goda sätt på vilket datorkunskap tas upp grundskolans kursplaner. I ämnet svenska på gymnasieskolan finns inte datorkunskap med som separat moment. Skälet är i första hand att gymnasieskolan ska bygga på grundskolans kunskaper och inte upprepa dem. Det är en självklarhet att elever i dagens gymnasieskola kan använda datorer, skriva på datorer och arbeta med internetkällor – grunderna i detta bör de ha lärt sig i grundskolan. Vidare träning – utöver den som ges grundskolan – får ses som ett ansvar som inte specifikt ligger på svenskämnet, utan på alla ämnen, inklusive svenskämnet, som arbetar med skrivande och informationssökning av olika slag.

Användandet av presentationstekniska hjälpmedel finns med i det centrala innehållet för ämnet svenska i gymnasieskolan.

Skrivande – texter – samtal

En del remissvar innehåller reaktioner mot att det utvidgade textbegreppet inte används i ämnesplanen för svenska. Skolverket har tagit ställning för att begreppet text i kursplaner och ämnesplaner primärt reserveras för skrivna texter. Dock kan texter vara av multimedialt slag, och kombinera till exempel skriven text, bild och ljud; arbete med multimediala texter finns med i ämnesplanen för svenska. I stället för begreppet muntliga texter, som förekommer ibland utanför ämnes- och kursplaner, används i ämnesplanen i svenska i gymnasieskolan formuleringen muntlig framställning.

Termen skönlitteratur antas vara allmänt bekant. Den typ av litteratur som inte är skönlitterär benämns i ämnesplanen sakprosa.

Termerna texttyp, genre och framställningsform har sina speciella betydelser i språkvetenskap och litteraturvetenskap. I ämnesplanen används termen genre endast om de litteraturvetenskapliga genrerna prosa, poesi och dramatik. För den språkliga delen används genomgående termen texttyp, i den mer övergripande och genomsynliga betydelsen ”typ av text”.

Skolverket har också valt att använda begreppet ”förberedda samtal”. Med ”förberedda samtal” avses samtal i klassrumsmiljö där eleverna har fått tillfälle att förbereda sig, till exempel genom att läsa något i förväg. Förberedda samtal står i motsättning mot spontana och oförberedda samtal som i klassrumssituationen. ”Förberedda samtal” samordnas med ”diskussioner”, där det senare begreppet står för en något mer krävande aktivitet; i en diskussion krävs att man kommer vidare i en diskurs, att argument vrids och vänds och granskas.

Språkriktighet är viktigt i alla kurser i svenskämnet. Skolverket har dock valt att undvika ordet ”korrekt” i kunskapskraven. Skälet är att det är lätt att ett sådant uttrycksätt blir begränsande, och att bedömningen fokuseras på enkla variabler som stavning, stor och liten bokstav och val av preposition. Stavning, interpunktion och dyligt är viktigt, men det är så mycket annat som spelar in för att en text ska fungera väl i sitt sammanhang. Till språkriktighet räknas också faktorer som anpassning till ämne, mottagare och kommunikationssituationen i övrigt. Ämnesplanens tydliga fokus på texter och textkunskap är för övrigt ett svar på önskemål från högskolesektorn.

Kommentar till vissa moment

Ämnesplanen lämnar utrymme för andra medier än det skrivna och talade ordet, till exempel film, teater och andra medier. Vissa remissvar har varit kritiska och menar att detta har skett i alltför liten utsträckning i ämnesplanen eftersom förmåga att kommunicera på annat sätt än med det skrivna ordet blir allt viktigare i en modern värld. Skolverkets hållning har varit att film, teater och andra medier har en given plats i ämnet svenska, men att det är viktigt att film och andra medier integreras väl i undervisningen. Film som berättande – tillsammans med skönlitterärt och annat berättande – hör hemma i svenskundervisningen.

En tydligare skrivning än i dagens kursplan finns för momentet grammatik ”Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad” i syftesdelen, samt preciseringen, i första hand i det centrala innehållet i kursen svenska 2 ”svenska språkets uppbyggnad, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur de samspelar i grammatiken”. Framskrivningen är bland annat föranledd av tydliga önskemål från högskolesektorn. Skrivningen har tagits emot positivt av många, även om det finns några kritiska synpunkter. Skälet till att skriva fram grammatikmomentet är även en strävan att bygga upp en ämnesplan som syftar till att stärka och utveckla elevernas språkkänsla.

I remissvaren anser vissa att ämnesplanen inte alltid preciserar innehållet för muntlig och skriftlig framställning medan andra är oroliga för stofffrängsel, särskilt i kursen svenska 1. Skolverkets tanke är att det centrala innehållet beskriver både ”forminnehåll”, att tala, skriva, läsa och lyssna, samt ”stoffinnehåll”, till exempel skönlitteratur och språklig variation. Dessa två aspekter ska integreras med varandra i undervisningen.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som har lämnat synpunkter på ämnesplanen i svenska under slutremissen:

AMF

Byggnadsindustrins yrkesnämnd

Bäckängsgymnasiet, Borås

De kommunala gymnasieskolorna i Umeå

Finansinspektionen

Himmelstalundsgymnasiet, Norrköping

Institutet för Privatekonomi, Swedbank

Institutionen för nordiska språk, avd. FUMS

Karolinska skolan, Örebro

Kronofogden

Kungsholmens gymnasium, Stockholm

Linnéuniversitetet

Läraryrket och dess ämnesråd i svenska

Läs- och skrivpedagoger vid Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Nacka gymnasium, Nacka

Programrådet för det nationella Nätverket för ökat privatekonomisk självförtroende

RFSU

Rudbecksskolan, Örebro

Skolinspektion

Skrivateljén

Spyken, Lund

Svenskläraryöreningen

Södra Latin, Stockholm

TCO

Unga aktiesparare

Virginska skolan, Örebro

WWF

Ämnesplan för ämnet svenska som andraspråk

Svenska som andraspråk

Ämnet svenska som andraspråk ger elever med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla sin kommunikativa språkförmåga. Ett rikt språk är en förutsättning för att inhämta ny kunskap, klara vidare studier och ta aktiv del i samhälls- och arbetslivet. Det är också genom språket som vi uttrycker vår personlighet och interagerar med andra människor i olika situationer. Ämnet bidrar till att eleverna stärker sin flerspråkiga identitet och tillit till sin egen språkförmåga, samtidigt som de får en ökad respekt för andras språk och andras sätt att uttrycka sig.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar färdigheter i och kunskaper om det svenska språket. Eleverna ska också ges möjlighet att reflektera över sin egen flerspråkighet och sina förutsättningar att erövra och utveckla ett funktionellt och rikt andraspråk i det svenska samhället.

I undervisningen ska eleverna få rikligt med tillfällen att möta, producera och analysera muntligt och skriftligt språk. Skönlitteratur, sakprosa, film och andra medier ska användas som källa till insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar, och för att ge eleverna en möjlighet att utveckla ett varierat och nyanserat språk. Innehållet ska väljas så att elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper tas till vara.

Flerspråkighet är en tillgång för såväl individen som samhället, och genom att jämföra språkkunskaper och språkliga erfarenheter med andra ska eleverna ges möjlighet att utveckla en bättre förståelse av vilken funktion språket har för kommunikation, tänkande och lärande.

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- 1) Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.
- 2) Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.
- 3) Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar.
- 4) Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk.
- 5) Förmåga att läsa och reflektera över sakprosatekster av olika slag.
- 6) Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen.

- 7) Kunskaper om språk och språklig variation samt förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk.
- 8) Förmåga att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.

Kurser i ämnet

- Svenska som andraspråk 1, som bygger på grundskolans kunskaper eller motsvarande.
- Svenska som andraspråk 2, som bygger på kursen svenska som andraspråk 1.
- Svenska som andraspråk 3, som bygger på kursen svenska som andraspråk 2.

Svenska som andraspråk 1

Kursen svenska som andraspråk 1 omfattar punkterna 1–8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.
- Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.
- Läsning av och samtal om modern skönlitteratur som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar.
- Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och

bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk.

- Jämförelse mellan svenska språket och elevens modersmål.
- Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven samtalar om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven gör muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. Eleven skriver olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **inte ska hindras annat än i undantagsfall**.

Eleven återger **översiktligt** det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **enkla** omdömen. Eleven redogör **översiktligt** för innehållet i enkel sakprosa och modern skönlitteratur. Eleven anpassar sin läsning efter texttypen, och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **enkla** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven gör **enkla** reflektioner över sin egen språkanvändning samt använder **med viss säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven samtalar om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven gör muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa lyfter eleven**

fram huvudtanken och stöder den med exempel. Eleven skriver olika typer av texter som är sammanhängande, begripliga och **välstrukturerade** och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. **Eleven anpassar delvis stilen till texttypen.** Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **inte ska hindras.** **När ordförrådet inte räcker till visar eleven prov på någon strategi för att uttrycka sig på annat sätt.**

Eleven återger **översiktligt** det huvudsakliga innehållet **och viktiga detaljer** i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **enkla** omdömen. Eleven redogör **översiktligt** för innehållet i enkel sakprosa och modern skönlitteratur. Eleven anpassar sin läsning efter texttypen samt visar genom exempel **och förklarar med dessa som utgångspunkt** skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom redogör eleven **utförligt** för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven gör **välgrundade** reflektioner över sin egen språkanvändning samt använder **med viss säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven samtalar om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till stor del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven gör muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa lyfter eleven effektivt fram huvudtanken och stöder den med exempel.** Eleven skriver olika typer av texter, **även om komplexa ämnen**, som är sammanhängande, begripliga, **detaljrika och välstrukturerade** och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. **Eleven anpassar delvis stilen till texttypen och läsaren.** Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **ska fungera väl.** **När ordförrådet inte räcker till visar eleven prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt.**

Eleven återger det huvudsakliga innehållet, **med viktiga detaljer och nyanser**, i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **nyanserade** omdömen. Eleven redogör för innehållet i enkel sakprosa och modern skönlit-

teratur samt **relaterar innehållet till egna erfarenheter och allmänmännsliga och samhällsliga förhållanden**. Eleven anpassar sin läsning efter texttypen samt visar genom exempel **och förklarar med dessa som utgångspunkt** skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven använder **med säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom redogör eleven **utförligt och nyanserat** för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över sin egen språk användning samt använder **med säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. **Dessa använder eleven också för att dra slutsatser om hur språk används.**

Svenska som andraspråk 2

Kursen svenska som andraspråk 2 omfattar punkterna 1–8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntliga utredande och argumenterande presentationer i och inför en grupp. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner och presentationer. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.
- Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt utredande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.
- Läsning av och samtal om skönlitteratur från olika kulturer och tider som ger underlag för att utveckla språket och samtala om berättarstrukturer, allmänmännsliga teman och vanliga litterära motiv.

- Språklig variation i Sverige och i det svenska språket. Språksläktskap och språkförändringar. Svenskans, invandrarspråkens, minoritetsspråkens, teckenspråkets och dialekternas ställning och status.
- Jämförelse mellan svenska, elevens modersmål och andra språk som eleven har kunskaper i.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven samtalar om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter syfte, ämne och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument, och egna åsikter understöds med **fakta** och exempel. Eleven gör muntliga anföranden som är väldisponerade och där budskapet framgår tydligt. Eleven skriver utredande texter med referenser till andra källor. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven återger **översiktligt** det huvudsakliga innehållet i föreläsningar och sakprosa och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **enkla** omdömen. Eleven redogör **översiktligt** för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och ger dessutom exempel på några centrala teman och motiv. Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **enkla** reflektioner över sin egen och andras språkanvändning samt använder **med viss säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för språksituationen i Sverige, och ger exempel på språklig variation, språkförändringar och svenskans släktskapsförhållanden med andra språk.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven samtalar om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter syfte, ämne och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument **med relevanta motargument**, och egna åsikter understöds med **fakta**, exempel **och förklaringar**. Eleven gör muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt **och innehållet är anpassat till åhörarna**. Eleven skriver **välldisponerade** utredande texter med referenser till

andra källor. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven återger **översiktligt** det huvudsakliga innehållet **och viktiga detaljer** i föreläsningar och sakprosa och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. **Dessutom redogör eleven översiktligt för talarens eller författarens disposition och attityder till innehållet.** Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **enkla** omdömen. Eleven redogör **översiktligt** för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider, och ger dessutom exempel på några centrala teman och motiv **samt diskuterar dessa översiktligt.** Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade** reflektioner över sin egen och andras språkanvändning samt använder **med viss säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. Dessutom redogör eleven **översiktligt** för språksituationen i Sverige, och ger exempel på **samt redogör översiktligt, med dessa som utgångspunkt, för språklig variation, språkförändringar och** svenskans släktskapsförhållanden med andra språk.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven samtalar om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till stor del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument **på ett spontant och ledigt sätt med relevanta motargument,** och egna åsikter understöds med **detaljerade faktaupplysningar, belysande exempel och förklaringar.** Eleven gör muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt **och innehållet är anpassat till åhörarna. Avbrott och frågor hanteras ledigt och spontant och eleven kan använda betoning och intonation för att framhäva betydelsenyanser.** Eleven skriver **välldisponerade** utredande texter **som lyfter fram välgrundade slutsatser** och har referenser till andra källor. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar endast i undantagsfall den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven återger det huvudsakliga innehållet, **viktiga detaljer och underförstådda sammanhang** i föreläsningar och sakprosa och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. **Dessutom redogör eleven översiktligt för talarens eller författarens disposition och attityder till innehållet.** Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **nyanserade** omdömen. Eleven redogör för innehållet och den grundläggande berättarstrukturen i skönlitterära

texter från skilda kulturer och olika tider, och ger dessutom exempel på några centrala teman och motiv **samt diskuterar dessa utförligt**. Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över sin egen och andras språkanvändning samt använder **med säkerhet** olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. Dessutom redogör eleven **utförligt** för språksituationen i Sverige, och ger exempel på **samt redogör utförligt med dessa som utgångspunkt, för språklig variation, språkförändringar och** svenskans släktskapsförhållanden med andra språk.

Svenska som andraspråk 3

Kursen svenska som andraspråk 3 omfattar punkterna 1–6 och 8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner, debatter och föredrag. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande och hur presentationstekniska hjälpmedel kan användas för att stödja och förbättra en muntlig presentation. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument. Disposition, språkliga drag och retoriska grepp i olika typer av muntlig framställning.
- Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter av vetenskaplig karaktär. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag. Referat- och citatteknik samt grundläggande kunskaper i källkritik.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om sakprosa, med tonvikt på att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska större textmängder, samt diskutera dispositionen, språket och stilen i texter av vetenskaplig karaktär.
- Läsning av och samtal om skönlitteratur från olika kulturer och tider, med tonvikt på att sammanfatta, tolka, värdera och referera till texterna.

- Språklig variation och språkanvändning, med tonvikt på hur genus, social bakgrund och kulturell tillhörighet påverkar människors sätt att tala och skriva och hur språket kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Skillnader mellan majoritetssamhällets och minoriteternas språkbruk.
- Reflektion över språkinläring, med tonvikt på att utveckla strategier för fortsatt lärande.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven samtalar om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument, och egna åsikter understöds med **fakta** och exempel. Eleven gör muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt och olika ståndpunkter utvecklas med stöd av exempel och argument. Eleven använder presentationstekniska hjälpmedel och **enkla** retoriska grepp på ett relevant sätt. Eleven skriver texter av vetenskaplig karaktär som **till viss del** är anpassade till ämne, texttyp, mottagare och situation. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar **endast i undantagsfall** den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven redogör **översiktligt** för det huvudsakliga innehållet i texter av vetenskaplig karaktär och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet med **enkla** omdömen. Eleven strukturerar, refererar, värderar, granskar och sammanfattar, muntligt och skriftligt, texter om **ämnena som är bekanta för honom eller henne**, och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som **till viss del** anpassats till texttyp och mottagare. Eleven redogör **översiktligt** för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider. Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **enkla** reflektioner över hur språkbruk och språkanvändning påverkar människor sätt att tala och skriva, samt hur språk kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Eleven ger exempel på inlärningsmöjligheter som förekommer i vardagslivet och undervisningssituationen samt beskriver **översiktligt** strategier och metoder för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven samtalar om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument **med relevanta motargument**, och egna åsikter understöds med **fakta**, exempel **och förklaringar**. Eleven gör muntliga anföranden som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt och olika ståndpunkter utvecklas med stöd av exempel och **välgrundade** argument. **Innehållet i anförandet är anpassat till åhörarna**. Eleven använder presentationstekniska hjälpmedel och retoriska grepp på ett relevant sätt **och avslutar anförandet med en lämplig slutsats**. Eleven skriver **välldisponerade utredande och argumenterande** texter av vetenskaplig karaktär som är anpassade till ämne, texttyp, mottagare och situation **samt använder med säkerhet stilistiska drag som är typiska för texttypen**. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen begränsar **endast i undantagsfall** den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven redogör **översiktligt** för det huvudsakliga innehållet, **viktiga detaljer och strukturen** i texter av vetenskaplig karaktär och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet, **såväl uttalade som underförstådda idéer**, med **enkla** omdömen. Eleven strukturerar, refererar, värderar, granskar och sammanfattar, muntligt och skriftligt, **omfattande** texter om **olika ämnen**, och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som anpassats till texttyp och mottagare. Eleven redogör **utförligt** för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider. Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med viss säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade** reflektioner över hur språkbruk och språkanvändning påverkar människor sätt att tala och skriva, samt hur språk kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Eleven ger exempel på inlärningsmöjligheter som förekommer i vardagslivet och undervisningssituationen samt beskriver **översiktligt och använder** strategier och metoder för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven samtalar om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till stor del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. I diskussioner bemöter eleven andras argument **på ett spontant och ledigt sätt med relevanta motargument**, och egna åsikter understöds med **detaljerade faktaupplysningar**, **belysande** exempel **och förklaringar**. Eleven gör muntliga anfö-

randen som är väldisponerade, där budskapet framgår tydligt och olika ståndpunkter utvecklas med stöd av exempel, **underteman** samt **välgrundade och nyanserade** argument. **Innehållet i anförandet är anpassat till åhörarna.** Eleven använder presentationstekniska hjälpmedel samt retoriska **och stilistiska** grepp på ett relevant sätt **och inleder och avslutar anförandet på ett lämpligt sätt. Avbrott och frågor hanteras ledigt och spontant, och eleven använder betoning och intonation för att framhäva betydelsenyanser.** Eleven skriver **väl-disponerade utredande och argumenterande** texter av vetenskaplig karaktär som är anpassade till ämne, texttyp, mottagare och situation **samt använder med säkerhet och precision idiomatiska uttryck och stilistiska drag som är typiska för texttypen.** Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsknigen begränsar **inte** den skriftliga och muntliga kommunikationen.

Eleven redogör **utförligt** för det huvudsakliga innehållet, **viktiga detaljer och strukturen** i texter av vetenskaplig karaktär och kontrollerar förståelsen av detaljer med hjälp av strategier och olika hjälpmedel. Eleven värderar och granskar kritiskt innehållet, **såväl uttalade som underförstådda idéer**, med **nyanserade** omdömen. Eleven strukturerar, refererar, värderar, granskar och sammanfattar, muntligt och skriftligt, **omfattande** texter om **olika, både konkreta och abstrakta, ämnen**, och omsätter sin sammanfattning i en muntlig eller skriftlig sammanställning som anpassats till texttyp och mottagare. Eleven redogör **utförligt** för innehåll, tema, motiv och berättartekniska grepp i längre skönlitterära texter från skilda kulturer och olika tider. Eleven anpassar sitt lyssnande och sin läsning efter situation och texttyp och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande och argumenterande drag. Eleven använder **med säkerhet** andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven gör **välgrundade och nyanserade** reflektioner över hur språkbruk och språkanvändning påverkar människor sätt att tala och skriva, samt hur språk kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Eleven ger exempel på inlärningsmöjligheter som förekommer i vardagslivet och undervisningssituationen samt beskriver **utförligt och använder** strategier och metoder för att utveckla sitt eget lärande.

Kommentar till ämnesplanen för ämnet svenska som andraspråk

Syftet med ämnet svenska som andraspråk är att elever med annat modersmål än svenska utvecklar färdigheter i och kunskaper om det svenska språket. Andraspråkselever har på många sätt en svårare uppgift än elever med svenska som modersmål. De måste tillägna sig språkkunskaper som andra elever redan har, samtidigt som de ska bemästra svenska tillräckligt bra för att klara studierna i andra ämnen. De kan sakna basen i språket, och samtidigt ha nått långt i vissa delar av sin språkutveckling. Det ställer stora krav på eleven, läraren och undervisningen.

En utgångspunkt i arbetet med ämnesplan för svenska som andraspråk har varit att tydliggöra ämnets särart, vilket lett till att skillnaden mellan svenska och svenska som andraspråk är större än i dagens kursplaner. I ämnet svenska som andraspråk betonas språkutveckling och komparativ språkanalys mer, medan ämnet svenska innehåller mer litteratur. Trots denna skillnad utgör båda ämnena parallella vägar till grundläggande högskolebehörighet, vilket aktualiserar frågan om vilka kunskaper en elev måste tillgodogöra sig i gymnasieskolan för att klara vidare studier. De moment som Skolverket har bedömt som särskilt viktiga för grundläggande högskolebehörighet har därför i stort sett samma innehåll och samma nivå på kunskapskraven. I andra avseenden har svenska som andraspråk och svenska olika innehåll, karaktär och tyngdpunkter.

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska utvidga elevernas språkliga register. Den ska erbjuda ett varierat språk i flera olika kontexter. Eleverna ska lära sig att hantera situationer i vardagslivet och i yrkeslivet, men också tillägna sig ett språk för lärande. Aktiv användning av både tal och skrift är helt avgörande, liksom förmåga att analysera språket i olika texttyper.

Språkutveckling är en krävande process som måste fortsätta utanför klassrummets väggar, och därför ska eleverna också utveckla verktyg för att lära sig svenska på egen hand. Strategier för hur man läser och skriver texter, utökar sitt ordförråd eller gör språket i olika kommunikationssituationer till sitt eget är viktiga inslag i ämnesplanen.

Att vara andraspråkselev innebär inte enbart att man har ett språkligt handikapp gentemot andra elever. Flerspråkighet är förstås en tillgång för både samhället och individen. Elever med goda språkkunskaper har förutsättningar att reflektera över språk, språkinlärning och språklig variation, och kraven på språklig komparation är högre i svenska som andraspråk än i svenska. Undervisningssituationen erbjuder goda möjligheter att diskutera språk, kultur och värdegrund ur flera perspektiv, eftersom erfarenheterna och förkunskaperna i en elevgrupp ofta är heterogena. Insikten om hur språkbruk blir ett sätt att markera och befästa en identitet ger en förståelse av hur språket skapar tillträde och möjligheter i samhället, samt hur genus, social bakgrund och kulturell tillhörighet påverkar människors sätt att tala och skriva.

Innehållet i svenska som andraspråk 1, 2 och 3

En utgångspunkt för arbetet har varit beslutet om vilka kurser i svenska som andraspråk som ska vara obligatoriska på respektive program. Detta har fått konsekvenser för upplägg och fördelning av stoff mellan kurserna:

Svenska som andraspråk 1 ska ge kunskaper som är nödvändiga för ett vardags- och yrkesliv, samt för att klara studierna i andra ämnen. Svenska som andraspråk 3 ska ge kunskaper som är nödvändiga för att klara studier på högskola eller universitet.

Tyngdpunkten i svenska som andraspråk 1 ligger på muntlig och skriftlig kommunikation. Samtal, diskussioner och texter ska anpassas till syfte, mottagare och situation. Språklig variation, språkanvändning och jämförelse mellan svenska och svenska som andra språk är andra viktiga inslag. Ett rikt språk och en större förståelse för sin egen och andras språkanvändning ger eleverna bättre verktyg att ta en aktiv plats i samhället, och därför måste alla elever få möjlighet att reflektera över språkets roll vid mötet med andra människor.

Tyngdpunkten i svenska som andraspråk 2 är samtal, diskussioner och texter av utredande och argumenterande karaktär. Eleverna får också möjlighet att diskutera frågor som rör status och ställning för olika former av språklig variation, till exempel minoritetsspråk, invandrarpråk och dialekter.

Tyngdpunkten i svenska som andraspråk 3 är att förbereda eleverna för vidare studier. Texter av vetenskaplig karaktär förs in som ett viktigt moment. Eleverna ska själva producera den typen av texter, men de ska också lära sig att analysera dispositionen, språket och stilen i texter som har skrivits av andra. Även större textmängder ska struktureras, refereras, värderas och kritiskt granskas. Dessutom ska eleverna reflektera över hur olika språkbruk kan användas för att uttrycka makt och påverka människors sätt att tala och skriva.

Avgränsningar mot ämnet svenska

Arbetet med att utveckla elevernas språk och språkliga register tar tid. Därför är det inte möjligt att hinna igenom allt stoff som finns i ämnet svenska. Ett exempel är sättet att arbeta med skönlitteratur. Läsning av skönlitteratur är ett centralt inslag också i svenska som andraspråk, men det historiska perspektivet är nedtonat. Andraspråkselever, som förstås har samma förmåga att analysera litteratur, ska diskutera berättarstrukturer, allmänmännliga teman och litterära motiv, men utgångspunkten behöver inte vara ett äldre skönlitterärt verk. Läraren får, tillsammans med sina elever, stor frihet att välja vilka texter som ska behandlas, och när den föreslagna ämnesplanen är styrande i detta avseende prioriteras modern skönlitteratur. Film och andra medier ska också användas. Tanken är att modern litteratur, med ett tidsenligt språkbruk, fungerar bättre som källa till språkinläring. Eleverna ska också läsa litteratur från olika kulturer, vilket öppnar möjligheter att läsa verk som man tidigare läst på sitt modersmål, eller från ett sammanhang som berör elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper.

Ytterligare en skillnad är de nedtonade kraven på att utföra en retorisk analys. Muntlig framställning är ett naturligt och självklart inslag i språkundervisningen, och eleverna förväntas både använda och identifiera retoriska grepp i muntliga presentationer och föredrag, men kravet på att studera den retoriska arbetsprocessen är inte lika tydligt framskrivet som i ämnet svenska.

En tredje skillnad är synen på språkhistoria. Andraspråkselever behöver inte läsa om ”det svenska språkets ursprung”, men däremot om språkförändringar och språksläktskap. Det ger en möjlighet att diskutera språkliga trender och nyheter i dagens språkbruk, i stället för att behandla språkförändring i ett historiskt perspektiv. Därtill behöver inte andraspråkselever läsa texter på norska och danska, men däremot föra mer allmänna resonemang om språksläktskap och språksituationen i och utanför Sverige.

Avgränsningar mot andra ämnen

Förutom svenska har svenska som andraspråk beröringspunkter med andra ämnen, i första hand modersmål, engelska och moderna språk.

Språkinläring sker i alla sammanhang. Ordförråd, texttyper och kommunikationssituationer är i hög grad ämnesspecifika. För den som inte har svenska som förstaspråk blir språkinläringen i andra sammanhang än svenskundervisningen särskilt viktig, eftersom dessa elever upplever att all ämnesundervisning också är en lektion i svenska. Det innebär förstås inte att arbetet med att skriva, läsa, tala och lyssna inte är centralt i svenska som andraspråk. Det finns texttyper som tveklöst hör till ämnets domän, till exempel argumenterande och utredande text, men med ett medvetet och språkligt fokus också i andra ämnen kommer eleven få en djupare förståelse av vad som kännetecknar olika texter och olika sätt att använda språket på, till exempel i en naturvetenskaplig labbrapport eller samhällsvetenskaplig essä.

Digital kompetens finns inte nämnd som ett särskilt innehåll i ämnesplanen. Det beror på att detta är ett moment som redan behandlats i grundskolan. De elever som kommer till gymnasieskolan förväntas redan ha en grundläggande digital kompetens, och dessutom få tillfällen att utveckla sina kunskaper i alla ämnen.

Källkritik och olika sätt att hänvisa till andra källor finns med som ett inslag i ämnesplanen, men ansvaret delas med ämnen som historia.

Jämförelse med grundskolan

Ämnesplanen bygger vidare på Skolverkets till regeringen redovisade förslag till kursplan i svenska som andraspråk för grundskolan (U2009/312/S). Flera grundläggande färdigheter – som att kommunicera i olika situationer, utveckla strategier för att utöka sitt ordförråd och arbeta med olika slags texter – finns förstås också i grundskolans kursplan, men på gymnasieskolan förväntas kommunikationssituationerna, texterna och därmed också språket bli mer komplext och mångfacetterat. Kraven på att argumentera, möta andras argument och skriva texter av utredande och vetenskaplig karaktär är högre på gymnasieskolan, liksom förmågan att föra metaspråkliga resonemang.

Avvägningar och begrepp

Flera begrepp i den föreslagna ämnesplanen är hämtade från den europeiska referensramen, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Förhoppningsvis kommer det att underlätta för den lärare som vill jämföra med och relatera till referensramens beskrivningar av kunskapsnivåer.

Begreppet skönlitteratur används som ett samlingsbegrepp för alla skrivna texter med konstnärliga ambitioner. Texter av annat slag benämns sakprosa. Genrer används för att skilja mellan olika typer av skönlitteratur, medan texttyper används för olika typer av sakprosa.

Det utvidgade textbegreppet används inte i ämnesplanen. När text används menas alltså alltid skrivna texter.

Begreppet korrekt förekommer inte heller. Skälet är att begreppet riskerar att bli begränsande, och lockar till att fokusera på detaljer som stavning, interpunktion och prepositionsval. Att behärska den typen av detaljer är förstås också viktigt för helhetsintrycket, men det är betydligt fler faktorer som har betydelse för att språket ska fungera i ett sammanhang. I stället används uttryck som språkliga normer, anpassning till ämne, syfte, mottagare och kommunikationssituation samt hur ord, fraser och satser samspelar i ett sammanhang.

I den arbetsgrupp som tagit fram underlag för den föreslagna ämnesplanen i svenska som andraspråk har bland annat representanter för Nationellt centrum för svenska som andraspråk ingått.

Branscher och andra avnämare, programreferensskolor och andra referensgrupper som har lämnat synpunkter på ämnesplanen i svenska som andraspråk under slutremissen:

De kommunala gymnasieskolorna i Umeå

Den nationella provgruppen i svenska och svenska som andraspråk, Uppsala universitet

Institutionen för nordiska språk, avd. FUMS

Lärare i svenska som andraspråk vid gymnasieskolor i Uppsala

Läraryrket och dess ämnesråd i flerspråkighet

RFSU

TCO

Unga aktiesparare